

tv-15 naš TOVARIS

Št. 50
11. decembra 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Za razorožitev v varnosti ter za svet miru, svobode in solidarnosti

Izjava

udeležencev 2. svetovnega srečanja nekdanjih borcev upora in žrtev vojne

Dunaj, 3. decembra

Ob koncu druge svetovne vojne sem je prek 150 oboroženih spopadov terjalo smrt milijonov ljudi. Nekateri teh spopadov še zmerom trajajo in grozijo z nevarnostjo, da se bodo razrasli v vesplošno vojno. Kršitev človekovih pravic, terorizem, nezaupanje ter lakota pa povzročajo še skrajno nevarne dodatne napetosti.

Z uvedbo orožij za množično uničevanje in še posebej z uvedbo jedrskega orožja si je človek ustvaril sredstva za lastno uničenje. Oboroževalna tekma veže raziskovalne zmogljivosti, terja velikanske napore in zahteva nesorazmerno velika proračunska sredstva. Vse to postavlja prihodnost vseh nas na kocko ter izničuje solidarne pomoči narodom, ki živijo v neznanju, lakoti in pomanjkanju.

Mi, ki smo bili v preteklosti nasprotniki ali zavezniki in smo sami izkusili žalost in muke vojne, na to in takšno absurdno situacijo na moremo pristati. Zavedajoč se svojih različnosti, ki pa smo jih vendarle znali premagati, smo se zbrali z namenom, da bi skupaj zavrnil misel na neizogibnost vojne ter gradili mir, mir na podlagi solidarnosti in vzajemne odvisnosti narodov in ljudstev ter na podlagi zaupnih meddržavnih odnosov.

Mednarodne obveznosti, zapisane v listini Združenih narodov, v mednarodni deklaraciji, v človečanskih pravicah in v helsinki sklepi listini, kot tudi zahteve po odpravi mednarodnega terorizma

morajo v celoti in docela spoštovati vse države. V svojih medsebojnih odnosih in še posebej v

premagovanju sporov ali spopadov morajo biti pripravljene na pogajanja in pomiritve ter za mi-

Človeštvo je verjelo, da bo po takih srečanjih, ki so pomenila konec 2. svetovne vojne, zavladal globok in trajen mir...

Slovinci v Italiji

Napredek in zastoji hkrati

V organih poslanske zbornice v Rimu so začeli te dni razpravljati o proračunskih sredstvih, ki naj bi jih prihodnje leto namenili tudi slovenski skupnosti v Italiji. Prvotno je bilo predlagano, da bi ta sredstva znašala 35 milijard lir, pozneje pa so jih, na poseg zakladnega ministrstva, zmanjšali na 33 milijard.

Predstavniki tako imenovane Enotne slovenske delegacije so brž reagirali. Ugotovili so, da še zmeraj niso rešena nekatera globalna vprašanja slovenske skupnosti, na primer problem financiranja Slovenskega gledališča, ki je brez dvoma najpomembnejša kulturna ustanova Slovencev v Italiji. So pa seveda še druga vprašanja. Delegacija se je zlasti uprla težnji zmanjševanja.

Postopek kajpak teče, vendar ga je treba spremljati v optiki nekaterih novosti. Italijanska vlada je namreč, po določenem obnavljanju, določila osebnost, ki jo bo neposredno zastopala v senatu in parlamentu ves čas, ko bo v najvišjih predstavniških organih tekel postopek za sprejem zakona o globalni zaščiti. Gre za socialista, podtajnika Valda Spinija.

Slovenska skupnost je kajpak ugodno sprejela to odločitev, čeprav še nima podla-

ge za oceno. Zaenkrat kaže soglašati z ukrepom, s katerim bodo napor za sprejem zakona potekali usklajeno med predstavniškimi organi in vlado. Toda v to se je vrinila še ena novost, ki pa pri Slovencih v Italiji in njihovih organizacijah vzbuja zaskrbljenost. Predlog je namreč, da bi sredstva za slovensko skupnost v Italiji preprosto združili s sredstvi, predvidenimi za italijansko skupnost v Jugoslaviji.

Zaskrbljenost dejansko zadeva dva vidika: z ene strani je namreč nevarnost, da bodo odslej italijanski organi določali eno vsoto (denimo omenjenih 35 milijard lir) tako za Slovence v Italiji, kot za Italijane v Jugoslaviji. Dosedaj je bilo tako, da je vlada finančno podpirala Slovence v Italiji tako rekoč prek organov notranjega ministrstva, ker je to pač »notranje« vprašanje. Določena finančna pomoč za italijansko skupnost v Jugoslaviji pa je prihajala prek zunanjega ministrstva (pač, zunanje vprašanje). Šlo je potemtakem za dva problema in nekako za dve vsoti.

Zaj pa naj bi obe problematiki kanalizirali v enotno rešitev. Poleg tega, da bi to lahko pomenilo finančno krnitev, se Slovenci bojijo tudi nevarnosti tako imenova-

roljubne rešitve, kot jih predvideva Listina Združenih narodov.

Po tej poti bodo ustvarjeni pogoji za resnično varnost ter vzdušje popuščanja in sodelovanja, s tem pa tudi za dokončanje oboroževalne tekme na zmanjšanje vseh vojaških sil in oborožitve, vključno s konvencionalnimi orožji, na kar najnižjo raven, ki bo omogočila izključno miroljubno uporabo vesolja kot tudi napredek v smeri splošne, uravnotežene in nenadzorovane oborožitve.

Znanost in tehnika ne smeta voditi v svet razvalin in preko, pač pa morata namesto tega prispevati k znanstvenemu in socialnemu razvoju in osvoboditvi človekove osebnosti.

Skupnost nekdanjih borcev je zavedajoč se svojih obveznosti do nadaljnjih rodov, okrepila svoja opozorila in svoje akcije. Dobro ve, da se je potrebno za mir boje-

vati, ta boj pa terja razum, pogum in vztrajnost. Tudi poslej si bo prizadavala za uspeh vseh mednarodnih srečanj in pogajanj, še posebej med obema velikima silama, ki sta v prvi vrsti odgovorni za dokončanje oboroževalne tekme.

Na pragu tretjega tisočletja smo na razpotju med strahom in upanjem, med nevarnostjo, ki bremeni svet in neskončnimi možnostmi napredka za zavestjo pripadnikov in pripadnic vseh narodov, da se morajo pridružiti našim prizadevanjem, ki naj skupno prisilijo vse vladajoče, da se bodo resno posvetili uvajanju novega reda v prid varnosti, miru, svobodi in solidarnosti.

Evropska konfederacija nekdanjih borcev
Mednarodna konfederacija nekdanjih vojnih ujetnikov
Svetovna zveza nekdanjih borcev

ne »recipročnosti«, ki naj bi jo, kot kaže pričeli uveljavljati v odnosih med slovensko skupnostjo v Italiji in italijansko v Jugoslaviji. »Recipročnost« je seveda tvegana teza, ki lahko škodi obema narodnostnima skupnostima. V vsakem primeru je to omejevalno izhodišče pri reševanju problematike, ki je v bistvu dvojna.

To je tudi stališče italijanske Komunistične partije, ki je prek svoje senatorke v senatu Gerbčeve, storila prve korake, da se prepreči taka »enotna« rešitev za dva povsem različna problema. Globoko vprašljivi so med drugim kriteriji za morebitno »recipročnost«. KP in druge silnice levice se zavzemajo za dosedanji sistem, po katerem so Slovenci v Italiji dobivali pomoč z enega vira, Italijani v Jugoslaviji z drugega. Pri tem pa bi bilo treba prej razmisliti o povečanju, ne pa o zmanjšanju vsote, upoštevati pa bi bilo treba tudi, da so na tapeti globalni problemi, ki še niso razčiščeni.

Slovenska skupnost v Italiji medtem z zanimanjem spremlja potek razprave o spremembi statuta nemške skupnosti na Južnem Tirolskem, torej v pokrajini Bolzano. Nasproti bržčas celo preveč doslednemu stališču Južnih Tirolcev v korist svoje samostojnosti (totalna dvojezičnost, samo nemški jezik v nekaterih javnih ustanovah in podobno) nastopajo italijanski predstavniki s predlogi, izhajajočimi takorekoč iz težnje za večjo enakopravnost dveh narodnosti na tem območju. Minister za regije

Vizzini, ki dobro pozna tudi razmere v zvezi s slovensko skupnostjo, se je zavzel za to, »da je treba manjšine ščititi z razumom, ne pa na podlagi števila«. Slovenske organizacije v Italiji seveda pozdravljajo tako stališče, čeprav jih navdaja bojazen, da jih oblast premeteno obrača, glede pač na stanja, v katerih jih obelodanja.

Odmevi na nesrečen dogodek v zvezi z gradeškim ribičem, ubitim pri Savudrijskem rtu, pa počasi izgubljajo ostrino, kar je seveda koristno za obe strani. V Gorici se je sicer večkrat zgodilo, da so izživali naše državljane, zlasti mladince, na dlani pa je, da bo treba na obeh straneh okrepiti prizadevanja za obnovo prejšnjega stanja, pravzaprav za ustvaritev še boljših sproščenejših razmer ob meji, v skladu s politiko dobrih odnosov med dvema sosednima deželama in izhajajoč med drugim iz potrebe, da se vprašanje ribolova v Tržaškem zalivu dejansko reši čimprej.

To ozračje pa je žal nemalo zameglilo pisanje zagrebškega Vjesnika, ki je te dni med drugim očitno samovoljno ugotovil, v zvezi z prizadevanji za sprejem zakona o globalni zaščiti, »da Slovenci postavljajo že nekakšne ritualne zahteve po nekih privilegijih, ki (da) niso realni«. Slovenske organizacije v Italiji se seveda zdaj sprašujejo, od kod, zakaj in čemu tako stališče, ki je na antipodu temeljnih zahtev manjšine.

Miro Kocjan

S celovškega srečanja borčevskih organizacij iz obmejnih dežel treh sosednjih držav

Demokratske sile v prostoru Alp in Jadrana

Minulo soboto so v celovski dvorani Delavske zbornice z avstrijsko državno himno ter pesmimi partizanskega pevskega zbora iz Celovca odprli že enajsto srečanje borčevskih in drugih demokratskih, protifašističnih organizacij in združenj iz obmejnih dežel treh držav: Jugoslavije, Avstrije in Italije. Tako je ob kroženju (vsako leto se sestanejo v enem od glavnih mest obmejnih dežel) prišel Celovec na vrsto že drugič. Predsedujoči, predsednik Zveze socialističnih borcev za svobodo iz Celovca Hans Pawlik je najprej pozdravil vse zbrane, nato pa k pozdravu pozval še deželnega koroškega glavarja, gospoda Leopolda Wagnerja ter celovškega župana Leopolda Guggenbergerja. Oba sta pozdravila zbor in menila, da vsa takšna srečanja prispevajo k prijateljskim medsosedskim odnosom med ljudmi ob meji. Deželni glavar Leopold Wagner, ki prav te dni prevzema predsedovanje nad skupnostjo Alpe-Jadran, je poudarjal pomen te naše geografske in populacijske danosti za povezovanje in sodelovanje. Vsi, ki so s svojimi referati prispevali k razmišljanjem o miru in sožitju v tem delu Evrope, pa so svoje misli strnili v skupno sporočilo – v Resolucijo o miru in sožitju med Alpami in Jadranom.

Federico Vincenti, predsednik deželnega odbora VZPI-ANPI Furlanije-Juljske krajine je v svojem kratkem govoru poudaril, da bo mir lahko vzpostavljen predvsem z razvijanjem medčloveških demokratskih odnosov, z enakopravnimi pravicami narodov. Pri tem ne smemo pozabiti, je rekel predsednik deželnega odbora VZPI-ANPI, da so Evropejci samo v zadnji svetovni vojni izgubili 50 milijonov ljudi kot žrtev nasilja, nacionalizma in šovinizma.

Predstavnik koroških komunistov Raimond iz Beljaka je poudaril pomen avstrijske komunistične partije v boju proti fašizmu in tudi v njenem današnjem boju proti vsem oblikam neofašizma, demagogije in goebelsovskega mišljenja.

Bogdan Osolnik, ki je spregovoril v imenu slovenske Zveze združenih borcev, je o prizadevanjih in prispevku slovenske borčevske organizacije za sodelovanje v alpsko-jadranskem prostoru dejal:

»Mi, borci in žrtve fašizma, soglašamo, kot je rečeno v osnutku našega sklepnega dokumenta, da se sodelovanje v regiji, v kateri živimo, razširja tudi na vprašanja miru. Za tako usmeritev je dovolj razlogov, saj to območje glede zgodovinskih izkušenj, in tudi zaradi samega zemljepisnega položaja na stičišču treh kultur, predstavlja zelo občutljivo točko evropskega ravnotežja.

K miru želimo prispevati ne le tako, da podpiramo spodbude za reševanje mednarodnih odnosov na globalni ravni, ampak tudi tako, da si v našem lastnem ožjem prostoru prizadevamo krepiti sožitje med našimi narodi na podlagi vzajemnega spoštovanja, strpnosti in kulture miru.

Ker je naše območje del

Evrope, smo v tem trenutku še posebej zainteresirani za uspeh evropske konference o varnosti in sodelovanju, ki se je pred kratkim začela na Dunaju. Pričakujemo, da bo ta konferenca, ki je edini evropski forum, na katerem enakopravno sodelujejo vse evropske države, ne glede na blokovsko razdelitev, uspešno narediti korak naprej od prejšnjih, ki so bile v Beogradu, Madridu in Stockholmu. Upamo, da se bo lotila tudi širših problemov evropske razorožitve, kot je bilo dogovorjeno v Madridu. Določena upanja v tem pogledu nam dajejo sporazumi, ki so bili doseženi v zadnjem trenutku na konferenci v Stockholmu. Pričakujemo, da bodo udeleženci konference na Dunaju z vso odgovornostjo opravili svoje delo in upoštevali zahteve milijonov ljudi, ki si želijo miru in zaupanja v prihodnost. Na konferenci že prihaja do zanimivih predlogov. Eden takih je tudi zamisel o brezatomskem prehodnem ozemlju, širokem 300 km, ki naj bi delil dva bloka med Severnim in Jadranskim morjem. V Jugoslaviji, ki je že sama po sebi pas brez jedrskega orožja in vojaških baz, podpiramo vse pobude za vzpostavljanje takih ozemelj tudi na drugih območjih, predvsem v naši sosesčini, na Balkanu in v Sredozemlju.

Zelo pomembno je spoznanje, da utrjevanje miru v Evropi zahteva ne le ukrepe za vrnitev zaupanja v vojaški sferi (kot so notifikacija manevrov in večjih vojaških premikov, zlasti na obmejnih območjih) ampak da so taki napor potrebnosti tudi na vseh ostalih področjih življenja in sodelovanja med narodi. Le tako se bo med njimi vzpostavilo potrebno zaupanje. Tu so enako pomembna vsa področja, o katerih govori helsinška listina, med drugimi

zlasti načelo spoštovanja nedotakljivosti meja, pravic narodnostnih manjšin in individualnih človekovih pravic. Uresničevanje novih mednarodnih odnosov v Evropi v duhu načel iz Helsinkov zahteva odločno premagovanje negativne dediščine iz preteklosti, vsakršnih nacionalističnih in šovinističnih predsodkov ali razlikovanj. To je seveda dolgotrajen proces, ki zahteva veliko strpnosti, razumevanja in občutljivosti reagiranja na vse pojave, ki tako usmeritev ovirajo. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da smo prav v sodelovanju na raznih področjih, zlasti na gospodarskem in kulturnem, pa tudi v medčloveških stikih in sodelovanju raznih organizacij in društev – kar vse pomeni vzpostavljanje detanta od spodaj – dosegli že pomemben napredek...

Na koncu svojega referata je Bogdan Osolnik dejal, da uspešno sodelovanje na območju dežel Alp in Jadrana ne bi bilo mogoče, če ne bi imelo podpore predvsem v državah, v katerih se nahajajo vse sodelujoče obmeje dežele.

Mladi Nishlewitzer, ki je govoril v imenu Zveze koroških odpornikov in žrtev fašizma, je poudaril, da ta organizacija z različnim gradivom skuša vedno znova opozarjati, kaj je bil dejanski fašizem in kako se je razvijal. To, je poudaril govornik, je še toliko bolj pomembno vedeti, ker fašizem uveljavlja tudi danes, z različnimi demagoškimi prijemi. O takih dejstvih, je poudaril, bi morali premisliti tudi obe veliki avstrijski stranki.

»Danes nekateri v predavanjih zanikajo obstoj plinskih celic v koncentracijskih taboriščih. Vse to kaže, kam smo prišli. Ampak, to ni omejeno samo na Avstrijo ali na nemško

govoreči prostor. Ta pojav, je dejal Nishlewitzer, »lahko opazujemo v celi Evropi in na drugih celinah...« Ko je omenjal takšne in podobne lažne interpretacije o dogajanjih in delih nacifazizma, je poudaril, da je skupnih nalog pri razjasnjevanju in razgrinjanju resnic še veliko.

Predstavnik Republiškega odbora ZZB NOV Hrvaške Vranica je v nadaljevanju dejal, da je danes po vsej Evropi, zlasti pri mladih, navzoča krepitve zavesti. Mladina se mora odločneje upirati nakopičenim antagonizmom, ki kot težka mora pritiskajo na ljudi, željne miru in osvoboditve pred jedrskim strahom. »Na našem majhnem evropskem prostoru prihaja do velike koncentracije jedrskega in drugega orožja. Meje med jedrskim in klasičnim orožjem pa so izginile zaradi miniaturizacije jedrskih izstrelkov in vse močnejše rušilne moči klasičnega orožja...« Pri tem pa so pritiski na evropske dežele različni in zelo intenzivni, vsi na področju blokove tekmice. Zaradi vsega tega, kar se godi in kar je borcem v neizbrisnem spominu še iz zadnje vojne, so gotovo njihova prizadevanja za mir in sožitje v svetu potrebna, koristna in nujna.

O teh vprašanjih je podobno govoril tudi prispevek predstavnika borčevske organizacije v okviru koroške socialistične stranke Jarca, ki pa je omenjal tudi avstrijsko socialno skrb za vojaške invalide in vrsto dopolnil z normativnim aktom s tega področja.

Predsednik Zveze koroških partizanov iz Celovca Janez Wutte-Luc pa je dejal:

»Vse te žrtve nacizma nas opominjajo, da moramo biti budni, da ne smemo pozabiti gorja in trpljenja milijonov nedolžnih, saj le na taki podlagi lahko danes živimo v svobodni in demokratski državi. Mir in svobodne družbene razmere pa niso samoumevne, zanje se je treba nenehno boriti, vseskozi je treba prispevati k njihovem ohranjanju in utrjevanju.

Naša moralna dolžnost in konkretna naloga sta, da se postavimo na branike miru in demokracije v svojem neposrednem okolju kot v celotnem prostoru Alpe-Jadran, in to tako, da opozorimo na nevarnosti, ki ogrožajo naše kulture in civilizacijo. Ne gre namreč spregledati mračnejšega neofašizma, ki se je začel pojav-

ljati in je ogrnjen v navidezno demokratski plašč, vsebinsko pa zasleduje iste cilje, kot tiste nekdanje sile, ki so povzročile toliko gorja v Evropi in v svetu. Predvsem informiranje sedanje generacije, posebno mladine, je naša dolžnost: informiranje o nastanku in delovanju fašistične ter nacistične diktature, informiranje o pohlepem in zločinskem podjarmljanju miroljubnih in nedolžnih narodov.

Neprecenljiva škoda se ustvaja, ko po avstrijskih šolah skorajda ne poučujejo polpretekle zgodovine, ki govori o boju avstrijskih demokratov in antifašističnih borcev ter o boju vseh evropskih odporniških gibanj. Takšna vzgoja je nadvse pomembna in bi predstavljala odločilen dejavnik v razvoju naše mladine v ljudi demokratskega in antifašističnega značaja. Osramočeni pa smo, ko moramo doživljati, da se vse pozitivne in perspektivne iniciative v tej smeri že v jedru zadušijo.

Tako je pred nekaj leti avstrijsko ministrstvo za vzgojo izdalo tako imenovani »Medienkoffer«, ki je vseboval tudi nekaj polpretekle zgodovine. Akcija je takoj naletela na odpor in proteste – menda zaradi tega, ker je bil mir v deželi ogrožen.

Ne moremo dovolj močno poudariti, da postajata mir in demokracija v državi – ravno s popuščanjem takšnim nepopoljšljivim večerajšnjikom dejansko ogrožena.

Koroški Slovenci v Avstriji smo skozi vsa povojna leta izredno močno izpostavljeni vsem negativnim težnjam oživljanja in razmaha neofašističnega duha. Koroški Heimattienst in razne neofašistične organizacije nam nenehno oporekajo naše pravice, ki smo si jih priborili in ki so nam zajamčene v avstrijski državni pogodbi.

Obenem te skupine in posamezniki skozi vsa povojna leta izredno močno izpostavljeni vsem negativnim težnjam oživljanja in razmaha neofašističnega duha. Koroški Heimattienst in razne neofašistične organizacije nam nenehno oporekajo naše pravice, ki smo si jih priborili in ki so nam zajamčene v avstrijski državni pogodbi. Obenem te skupine in posamezniki skozi vsa povojna leta izredno močno izpostavljeni vsem negativnim težnjam oživljanja in razmaha neofašističnega duha. Koroški Heimattienst in razne neofašistične organizacije nam nenehno oporekajo naše pravice, ki smo si jih priborili in ki so nam zajamčene v avstrijski državni pogodbi.

ni mladini, mnogoštevilnim demokratom ter izobraženstvu v deželi, ki se z nami vred bori proti nedemokratskim silam za mir, enakopravnost in sožitje v svoji lastni deželi, kot tudi pri sosednjih narodih in narodih po vsem svetu. Vsi ti ljudje prihodnosti in napredka prav tako neomajno in prepričano stojijo na naši strani v našem boju za ohranitev skupne šole, ki tvori enega bistvenih dejavnikov pri ustvarjanju in ohranjanju mirnega sožitja v tem delu Evrope, v sedanjosti in prihodnosti.

Naš neomajen sen je, da bi demokratski duh medsebojnega spoštovanja in globokega stremeljenja po sožitju in prijateljstvu prevel čim več dobrih ljudi v naših državah in drugod po svetu, saj se bomo skupno mogli še uspešneje upreti vojni hysteriji in nesmiselnemu oboroževanju po vsem svetu...

Jože Partl, predsednik Zveze slovenskih izseljencev iz Celovca, (ta praznuje letos štiridesetletnico obstoja), je v svojem prispevku med drugim rekel:

»Nekdanji pregnanci kot žrtve nasilja in vojne z veliko zaskrbljenostjo spremljamo sedanji razvoj v naši deželi in državi. Nevarno se množijo znaki nepremagane nacistične preteklosti: sodelovanje pri zločinih nasilnega režima se spreminja v izpolnjevanje dolžnosti, omalovaževanju in sploh zanikanju teh zločinov se pridružuje žaljivo blatenje nekdanjih protifašističnih borcev in žrtev fašizma, zaostruje se razpihanje narodnostne mrznje, antisemitizma in sovraštva do tujcev.

Na Koroškem se ta razvoj še posebej odraža v napadih na slovensko narodno skupnost in njene pravice, trenutno zlasti v prizadevanjih za odstranitev zadnjih ostankov skupne dvojezične šole. Zahteve po ločevanju šol pa so še posebno sramotne in obsodbe vredne zaradi tega, ker ni mogoče prezreti osupljive sorodnosti med današnjimi argumenti ter smernicami, s katerimi so svojčas nacisti izvajali svoje rasiistične zakone.

Po končanju tega pregleda letošnjega srečanja borčevskih in drugih antifašističnih in demokratskih organizacij med Alpami in Jadranom z mislijo Artura Calabrie, predstavnika tržaškega združenja VZPI-ANPI: »Ta borčevska srečanja so dokaz udeležanja tistega, kar zahtevamo nekdanji borci.« Božidar Gorjan je dejal, da so demokratske sile v prostoru Alp in Jadrana dokazale in dokazujejo, da so sposobne vzpostavljati moderno, civilizirano sožitje.

B. Ž. J.

Resolucija o miru in sožitju med Alpami in Jadranom

Srečanje borčevskih organizacij in organizacij žrtev vojne iz vseh štirih pokrajin dežele Furlanije-Juljske krajine iz republike Italije, republike Slovenije in Hrvaške iz SFR Jugoslavije ter dežel Koroške in Štajerske iz republike Avstrije ima svoje korenine v skupnem boju proti nacifazizmu in njegovemu terorju nad demokrati vseh sodelujočih dežel, republik in pokrajin iz treh držav. Prav zaradi demokratskega značaja takšnega sodelovanja so v tej obliki organiziranega povezovanja našle mesto tudi vse protifašistične in borčevske organizacije, organizacije žrtev vojne in vojni invalidi, ki so si zastavili za cilj utrjevanje miru v tem prostoru, sožitje med narodi in upoštevanje demokratskih pravic vseh ljudi ne glede na narodno pripadnost, jezik in vero. Zaradi tega značaja in ciljev organizacij, ki sodelujejo pri teh vsakoletnih, sedaj že tradicionalnih srečanjih, ugotavljamo, da je takšna dejavnost povsem v skladu tudi z interesi in politiko vseh treh držav. Sodelovanje naših organizacij tudi zato dobiva široko podporo vseh demokratskih struktur, ne glede na različne sisteme držav, iz katerih izhajajo. Uspešnost in pomen takega dela slonita prav na priznavanju in spoštovanju različnih družbenih sistemov v tem prostoru ter na spoštovanju helsinškega duha o sodelovanju, spoštovanju in nespremenljivosti državnih meja in uresničevanju pravic narodnostnih manjšin.

V začetku decembra 1986 je bila na Dunaju druga svetovna konferenca vseh štirih mednarodnih borčevskih in veteranskih organizacij. Le-te so sprejele

pomembno deklaracijo o razorožitvi, miru, svobodi in solidarnosti. Udeleženci 11. srečanja borčevskih organizacij in organizacij žrtev fašizma to deklaracijo v celoti sprejemamo in zahtevamo njeno uresničevanje.

Organizacija združenih narodov je razglasila leto 1986 za mednarodno leto miru.

Od leta 1945. do danes je bilo po svetu preko 150 oboroženih spopadov, ki so terjali milijone človeških žrtev. Nekatere lokalne vojne še trajajo in obstaja nevarnost, da se razplamtijo v novo svetovno vojno; napetosti, lokalne vojne, lakota, terorizem in neupoštevanje človeških pravic so značilnosti današnjega časa. Poleg tega je oborožitvena tekma dosegla takšno razsežnost, da že ogroža obstoj vsega človeštva. Borci in žrtve fašizma, zbrani na srečanju Alpe-Jadran, se na podlagi svojih zgodovinskih izkušenj zavedamo naloge: v prvih vrstah se boriti za mir. Žrtve preteklega časa ne smejo biti zamen.

Dolgoročen mir lahko dosežemo in utrdimo le, če bodo razviti demokratski odnosi in mednarodnem merilu. Zato se zavzemamo za enakopravnost in miroljubno mednarodno sodelovanje in za mirno razreševanje sporov. Odstranjevanje je treba vse, kar povzroča nerazumevanje in napetosti v teh odnosih. Borci in žrtve fašizma na podlagi zgodovinskih izkušenj opozarjamo, da so nacionalizem, šovinizem, sovraštvo med narodi in zapostavljanje manjšin služili ideološki pripravi druge svetovne vojne in so tudi danes najbolj nevarni element, in je aktivno uperjen proti sožitju in že doseženi stopnji zaupanja. Zato od vseh šolskih obla-

sti zahtevamo, da se zgodovina druge svetovne vojne in še posebej zgodovina antifašističnega odpora objektivno predstavi v šolskih učbenikih.

Zavzemamo se za dosledno izpolnitev pravic manjšin in smo proti diskriminaciji le-teh. Ob naših prizadevanjih za mir zavzema vprašanje kulture miru, dialoga o miru v naši regiji pomembno mesto. Zato bomo borci in žrtve fašizma še naprej skrbeli, da se bo že obstoječe sodelovanje na različnih področjih razširilo še na nove oblike zagotavljanja miru.

Miroljubni dialog je predpogoj za uspešno politično akcijo za preseganje sedanjih kriznih pojavov.

Med najpomembnejšimi vidiki v procesu demokratskega izboljšanja mednarodnih odnosov je razorožitev.

Zato se zavzemamo za: izdelavo programa za razorožitev – posebno atomsko – v vzajemnosti in vključitvi vseh članic OZN, za prepoved vseh atomskih poizkusov, za podporo vseh predlogov za brezatomska območja, posebno za območje miru in sodelovanje v Srednji Evropi, na Balkanu in na področju Alpe-Jadran, za prepoved kemičnega orožja, za dosledno uresničitev vseh vidikov helsinške listine, kot tudi, da postane KVSE oblika stalnega dialoga zaupanja držav za razreševanje odprtih vprašanj.

Celovec, 6. decembra 1986

Na obalah nevarne reke

New York Times je pred dnevi zapisal, da je ameriški predsednik Ronald Reagan vedel za prodajo orožja Iranu, s posredovanjem Izraela, še preden je do posla sploh prišlo. Kot vemo, je ameriški pravosodni minister, sicer predsednikov osebni prijatelj, Meese izjavljal nasprotno, namreč, da se je Regan s »kupčijo« strinjal šele post festum.

Ameriški predsednik je medtem prvič, odkar je afera izbruhnila na dan, priznal, da so člani administracije pri tem storili nekatere napake. Po njegovem mnenju je bila prodaja orožja Iranu sicer pravilna politična poteza, dodal pa je, da sploh ni vedel za nakazovanje denarja od prodaje orožja nikaragovskim protirevolucionarjem.

Na videz lepota napaka. Drobec skratka, ki jih bo v prihodnosti še obilo. Bistvo stvari pa s tem ni nič drugačno, kajti malo je bilo tistih, ki bi verjeli, da je prodaja orožja Teheranu tekla brez vednosti najvišjih mož Reaganove administracije. Tako, pustimo ob strani podrobnosti afere, z njimi se bo ukvarjala preiskava, ki bo tekla vsaj na treh ravneh. Bolj pomembno od tega je dejstvo, da so Reagan in njegovi igrigali črko zakona in tako najverjetneje prekršili oziroma prekoračili svoja pooblastila.

Posledica tega je zdaj med drugim resno načet »mit o okrepljeni Ameriki«, o ofenzivni ameriški politiki, čez noč je malodane zbledelo vse, kar je v minulih šestih letih, v siju žarometov, ob plapolanju ameriške zastave, obljubljal Ronald Reagan. Ob tem pa ne moremo prezreti dejstva, da afera ni strankarske narave. Plaz kri-

tik se vali tako s strani demokratov kot republikancev. Eni ali drugi bodo čez dve leti ali prej morali nadaljevati tam, kjer bo Reaganova administracija končala. Vprašljivi so potemtakem ameriški ugled, ameriške tolikokrat poudarjene demokratske vrednote, njena zunanja politika in nadaljnji interesi v svetu.

Kako je z globalnimi interesi velesil v svetu, je dovolj zgovorno opisal sovjetski pogajalec v Zenevi Petrosjanc. »Smo na obalah globoke in nevarne reke; namesto da bi se dogovorili, še nadalje ostajamo vsak na svoji strani.« S temi besedami je sovjetski pogajalec ponazoril stanje v sovjetsko-ameriških pogajanjih v Zenevi o zmanjšanju jedrskega orožja, pogajalci pa naj bi med drugim razjasnili tudi stališča obeh velesil po vrhu v Reykjaviku. Možnosti za nadaljevanje ali vsaj navidezno nadaljevanje pogajanj v smeri »zgodovinskega kompromisa« pa se vse bolj oddaljujejo, delno tudi zaradi ameriške prezaposlenosti s sprotimi notranjimi problemi. Posledica takšne »prezaposlenosti« je bila tudi Reaganova demonstrativna prekinitev oziroma odpoved (ne sicer ratificiranega) sporazuma SALT-2, ki pa so jo v Moskvi označili kot hudo napako.

Prav odpoved sporazuma dodatno zanika kakršnokoli pripravljenost za podpis razorožitvenega sporazuma za 21. stoletje. To zgovorno potrjuje tudi nek drug podatek: ZDA so med drugim, medtem ko sovjetski poligoni v Kazahstanu mirujejo, v Nevadi opravile kar 23 atomskih poskusov.

Tudi znotraj Evropske skupnosti ne cvetijo rožice. To dokazuje nedavni dvodnevni sestanek evropske dvanajsterice v Londonu. Da na vrhunskem sestanku, kjer naj bi, kot so dejali, razpravljali o problemih človeštva, ne bi prišlo do brezploдне in vročerkve razprave, je britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher poskrbela že vnaprej. Iz dnevnega reda je izključila vrsto bistvenih in spornih vprašanj (na primer razpravo o proračunu skupnosti in o financiranju kmetijstva). Ta in še druga vprašanja so torej preložili na boljše čase, kajti Margaret Thatcher si za svoj polletni predsedniški finale v skupnosti ni mogla privoščiti neuspešnega zasedanja. Na boljše čase pa bo, kot kaže, moralo počakati tudi šestnajst milijonov brezposelnih v skupnosti.

V Londonu sta iz Pariza pripotovala kar oba, francoski predsednik in premier, Mitterrand in Chirac. Najverjetneje pa bi bila oba bolj potrebna v Parizu, kajti, sodeč po razpoloženju na pariških ulicah, je bilo tam še kako vroče. Padla je tudi prva smrtna žrtev mirnih demonstracij. Milijon študentov, srednješolcev in njihovih staršev na ulicah še morda ne pomeni nevarnosti, lahko pa prav tako kot dogodki iz leta 1968 »obstanejo na površju zgodovine«.

Mnogi tistih iz leta 1968 so se do danes ohladili, mnogi zadržanostjo spremljajo početje današnje, ne samo francoske mladine. Duhovna eksplozija iz konca šestdesetih let se je do danes kanalizirala v zelena in druga gibanja, prav tako, kot se je v

začetku sedemdesetih let del te energije sprostil v terorizmu. Kar je pomembneje, je dejstvo, da sedanji val študentskega odpora proti obstoječim razmeram in nji-

hov boj za enakost in družbeno pravičnost presega klasične delitve na levičarske in desničarske struje in da ni vpet v strankarske in volilne obračune ter izračune.

Gre potemtakem za spreminjanje sveta, ki je danes vsaj tako slab kot tisti iz leta 1968.

Miha Lamprecht

Bojna dejavnost Kurdov

Potem ko so v jugovzhodni Anatoliji kurdske nacionalisti napadli oddelek turške vojske, je turški predsednik Evren poklical na pogovor predsednika vlade Ozala in načelnika generalnega štaba turških oboroženih sil generala Uruga. Razpravljali so o položaju v tem delu Turčije in uvedli strožje varnostne ukrepe, ki zajemajo tudi urjenje posebnih enot za boj proti ilegalnim oboroženim silam, kakor v Turčiji imenujejo svobodoljubne Kurde. »Vemo, da bo to dolgotrajna operacija«, je dejal predsednik Evren.

Veliko pozornost mednarodne javnosti je pritegnilo sporočilo, objavljeno vzporedno s podatki o posvetovanju pri predsedniku republike, o tem, da lahko turške oborožene sile napadajo Kurde tudi zunaj turškega ozemlja v soglasju s sosednjimi državami. Tik zatem so tuje agencije že poročale, da so turška vojaška letala napadla oporišča Kurdov v Iraku. Tja so se menda umaknili tisti kurdske gverilci, ki so izvedli napad v Anatoliji.

Turški premier Ozal se je čutil izžvanega, zato je dejal, da je bil »napad turškega letalstva na oporišča kurdskega nacionalistov zadetek v polno«. Kljub takšni hvali na račun učinkovitosti svojega letalstva je pripomnil, da se bodo akcije nadaljevale, če bo potrebno. Pojasnil je, da so vlado v Bagdadu po vojaških zvezah vnaprej seznanili z načrtovanim napadom na tri kurdska oporišča na iraškem ozemlju. Premier Ozal trdi, da je padlo sto kurdskega separatistov. Napovedal je tudi nove, širše varnostne ukrepe vzdolž Vzhodnoanatolske meje, ker pričakujejo nove kurdske akcije v tem delu Turčije, in sicer zaradi druge obletnice večjega aktiviranja upornikov in tretje obletnice operacij turške vojske zoper Kurde na iraškem ozemlju.

Turška akcija v Iraku se je ujemala s štiridnevno proslavljanjem turškega praznika Urban Bajram, zato parlament ni zasedal in ni ocenil vladne akcije. Oglasili pa so se nekateri poslanci in v čiaspisih obsodili vladni dekret, sprejet v naglici, s katerim si je vlada vzela pravico ukrepati proti Kurdom brez

Zelo redki so posnetki iz življenja Kurdov. Ta slika je bila posneta v neki iranski vasi nedaleč od meje z Irakom. Zborovanje je sklicala levo usmerjena kurdska organizacija »Komala«. Med prebivalstvo so se pomešali bojoviti, oboroženi Kurdi, narod, ki boja za večjo avtonomijo oziroma za svobodno državo ne opusti.

poprejšnjega soglasja parlamenta. Ker so se razširile govorice, da utegne napad sprožiti negativno reakcijo Teherana, saj se en del iraških Kurdov vojskuje proti sedanji vladi v Bagdadu, je Ankara poslala svojega zunanjega ministra Halefogluja v Teheran, da bi pomiril morebitno nezadovoljstvo in kritiko.

Predstavniki kurdskega uporniškega gibanja je v Atenah obsodil napad na položaje gverilcev v iraškem delu Kurdistanu. Po njegovih podatkih je padlo več deset civilistov, zato je obtožil Turčijo, da nadaljuje genocid nad Kurdi. Pozval je mednarodne organizacije za človekove pravice in ustanove Evropske skupnosti, naj se angažirajo pri ugotavljanju položaja v turškem Kurdistanu, kjer, kot je dejal, njegove rojake neusmiljeno preganjajo.

Pri turškem predsedniku Evrenu in premieru Ozalu se je pritožil tudi libijski voditelj Gadafi. Turški napad na Kurde je primerjal z izraelskimi in južnoafriškimi rasiističnimi akcijami proti zatiranim arabskim in afriškim narodom. »Kurdi so naši bratje,« je dejal Gadafi in opozoril, da kratenje njihovih pravic do svobode in neodvisnosti škoduje arabski enotnosti.

Libijski protest je povzročil vznemirjenje v turških

krogih, kajti z Libijo se dogovarjajo o nekaterih pomembnih gospodarskih in finančnih projektih. Priložnost je izrabila turška opozicija. Socialno-demokratska narodnjaška stranka (SDNP) je doslej najostreje reagirala na napad na Kurde v Iraku. Predsednik stranke Erdal İnönü je dejal, da je bila vladna odločitev neustavna, podpredsednik stranke Cavidar pa meni, da je Ozalova vlada s takšnim ravnanjem odprla vrata, ki Turčijo pehajo v pustolovščine. Oba voditelja obsojata vlado predvsem zaradi tega, ker je ukrepala brez bposvetovanja s parlamentom, napadu samemu pa izrecno nista nasprotovala. Opazovalci menijo, da želijo turški socialni demokrati izrabiti priložnost in si nabrati nekaj točk pred septembrskimi dopolnilnimi volitvami v skupščini.

Kakor palestinsko vprašanje tudi kurdskega problema sodi med večna krizna žarišča na Bliznjem vzhodu. Novice o spopadih se kopičijo že dve leti. Kurdske bojovnike, imenovani pešmergi, se spopadajo na svojem ozemlju z vojaškimi in policijskimi silami držav, ki so si razdelile njihovo ozemlje, to je Turčije, Iraka in Irana. V Siriji in Sovjetski zvezi živi le manjši del tega večmilijonskega naroda.

-fl

Se bo nadaljevalo

■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■

London: Ameriški obrambni minister Caspar Weinberger je z obiskom v britanski prestolnici sklenil svojo desetdnevno turnejo po Evropi in Maroku. Med obiski v nekaterih državah pakta NATO je v pogovoru z ameriški zavezniki največ pozornosti namenil problemom nadzora oboroževanja, sistemu raketne obrambe SDI (vojne zvezd) in izboljšanju zavezniške klasične obrambe.

Beirut: Kljub doseženemu sporazumu o ustavitvi vseh sovraštosti po spopadi med pripadniki šiitske milice Amal in Palestinci ne preneha. Prav zato bodo v Tunisu na zahtevo PLO sklicali izredno zasedanje sveta zunanjih ministrov držav članic Arabske lige. Sestanka naj bi se udeležilo 14 držav.

Managva: Nikaragovski zunanji minister Descoto je izjavil, da so ameriška letala bombardirala dele nikaragovskega ozemlja. To naj bi se zgodilo na obmejnem območju s Hondurasom.

Teheran: Iransko bombardiranje gospodarskih in vojaških ciljev na ozemlju Iraka se nadaljuje. Maščevalna akcija, za katero v Teheranu pravijo, da naj bi trajala dva dni, je odgovor na napade iraških letal na cilje v Iranu, kjer je bilo ubitih najmanj 115 civilnih prebivalcev.

Manila: Več kot 630 tisoč odposlancev filipinske volilne komisije je začelo z registracijo volilnega telesa na Filipinih, pred referendumom o osnutku nove ustave in volitvah v senat in predstavniki dom. Prvi naj bi bil 2. februarja, drugi pa 11. maja leta 1987.

Miro Kocjan

Jugoslovansko-italijanski odnosi na Jadranu

Kje smo (oziroma, kje nismo)

Dva dogodka sta v zadnjih dneh zaznamovala odnose med Jugoslavijo in Italijo: obisk državnega sekretarja za zunanje zadeve Dizdarevića v Rimu in incident pri Savudrijskem rtu, pri katerem je izgubil življenje italijanski ribič iz Gradeža Bruno Zerbin. Prvi dogodek je kajpak potrdil dobre odnose med dvema jadrskima sosedom, drugi pa daje vedeti, da so še ovire, objektivne, pa tudi subjektivne.

Preprosto bi lahko rekli, da z ene strani nedvomno napredujemo v utrjevanju prijateljskih in obojestransko koristnih stikov, z druge strani pa se žal še zmeraj spopadamo s silnicami, ki jim ti stiki niso povšeči. Ta dva dogodka sta priložnost, da ugotovimo, kje smo, oziroma, kje nismo v naporih, da bi na Jadranu le imeli mir in sodelovanje, ki si ju vsi želimo, ne pa, da moramo od časa do časa doživljati ledeno prho, ki zdravju teh odnosov seveda škodi.

Osimski sporazumi so bili v vsakem primeru zgodovinski mejnik v odnosih med obema deželama. Z njimi smo si zastavili

dolgoročno in iskreno politiko sodelovanja ter zavestno obrnili stran v knjigi stikov med Jugoslavijo in Italijo. Pomemben predhodnik Osima pa je bila ustanovitev Konference jugoslovanskih in italijanskih mest na Jadranu, katere sporazum so podpisali prav v Trstu februarja 1974. leta. Da je bil ta sporazum, ki je poudarjal in nakazoval smeri sodelovanja na Jadranu, sklenjen prav v Trstu, je posrečeno politično naključje. Podpisan je bil namreč v kraju, ki je bil in je po svoje nekako vozlišče teh odnosov.

Ta listina je rezultat prizadevanj takorekoč krajevnih dejavnikov na obeh straneh Jadrana, da bi to morje v prihodnje čedalje bolj zblíževalo in ne več ločevalo. S tega stališča je najbolj pristen izraz novih hotenj na Jadranu, ki so jih poznejši osimski sporazumi razširili na obe državi. Ob predlanih deseti obletnici te ustanove sta predsednika dveh sosednjih držav, Radovan Vlaković za Jugoslavijo in Francesco Cossiga za Italijo, med drugim izjavila tole:

»Prepričan sem, da se bo na temelju do-

sedanjih bogatih izkušenj nadaljevalo plodno sodelovanje med mesti in občinami, da bi dosegli, da bi to našo skupno dobrotno Jadransko morje korenito spremenili v most gospodarske in kulturne rasti naših narodov in njihove povezave z vsemi narodi na Sredozemlju in v svetu« (Vlajković). Cossiga pa je med drugim poudaril: »Bogati odnosi sodelovanja med državama in iskreno obojestransko prijateljstvo, ki povezuje ljudi Jugoslavije in Italije, so močan dejavnik za varnost in mir v vsej Evropi.« Jadransko morje, je poudaril Cossiga, »predstavlja največji in najbolj očarljiv scenarij tega spodbudnega stanja: to je morje, ki ne samo da ne ločuje, pač pa združuje mesta in ljudi na obeh straneh v eno samo živo skupnost dela, kulture in zgodovine«.

Zanimive so teme, ki so jih udeleženci obravnavali na dosedanjih konferencah te ustanove (konferenc je bilo 7, imajo pa jih izmenoma na jugoslovanski in na italijanski obali). V precep so vzeli vrsto problemov, ki so še kako žgoči, veliko pa je še vprašanj, ki jih bodo morali obravnavati v prihodnje. Se najbolj značilno pa je, da se nekatere teme nenehoma ponavljajo, se pravi, da je zmeraj bolj nujno, da jih rešimo. Med take teme spada predvsem ribolov na Jadranu. Kajpak konferenca jugoslovanskih in italijanskih mest na Jadranu ni ne »zakonodajna«, pa tudi ne izvršna institucija, je pa v vsakem primeru kvalificiran družbeni dejavnik, ki so mu jadranski problemi najbližji.

Na prvi konferenci, ki je bila v Splitu, so obravnavali problem zaščite morja pred onesnaževanjem, na naslednjih pa probleme sodelovanja med jadranskimi lukami, temo o ekonomskih in družbenih dejavnikih, ki so poglavitnega pomena za razvoj jadranskih mest, temo o kulturnem in arhitektonskem bogastvu ter o današnjem odnosu do tega bogastva, dalje problematiko gospodarskega sodelovanja skozi prostorsko planiranje, tematiko o vplivu in prizadevanjih krajevnih skupnosti, naposled pa še turizem. Pri vseh teh temah pa se je hoteli nehoti pojavljalo vprašanje ribolova na Jadranu.

Konkretno: pri prvi temi (onesnaževanje) so v glavnem ugotovili, da je morje kajpak vitalnega interesa za obe državi in obe obali, predlagali so ustanovitev nekakega skupnega »centra« za ugotavljanje onesnaženih področij, priporočili poseben sistem »monitoringa«, pri vsem tem pa naglasili odgovornost krajevnih organov ter potrebo po usposobitvi zadevnih kadrov. O teh so udeleženci menili, da bi jih morali v obeh državah takorekoč še bolj »specializirati«, ustreznih zavodov ali tečajev pa še danes ni. Problem onesnaževanja so povezali tudi z ribolovom. Pri tem so poudarili, da ribolov ne sme pomeniti samo ulova, pač pa tudi predhodno ustvarjanje pogojev za ohranitev ribjega bogastva. Ekologija je kajpak prevečala vso to problematiko.

(nadaljevanje prihodnjic)

Obvestilo prejemnikom pokojnin iz drugih republik in pokrajin

Po 95. členu pokojninskega zakona

Kot je znano, obstajajo med republikami in pokrajina različne glede odmere pokojnine borcem NOV pred 9. 9. 1943 (do 13. 10. 1943), kakor tudi glede usklajevanja teh pokojnin. Zlasti v času po 31. 12. 1984 se je gmotni položaj oseb, upokojenih po predpisih SR Slovenije relativno bolj izboljšal kot v drugih republikah in pokrajinah. Tako je v septembru 1986 »zajamčena« starostna pokojnina za to skupino borcev NOV v SR Sloveniji znašala 96.793 din, v SR Hrvaški pa 69.608 din. Zaradi neenakega usklajevanja prejemajo v teh primerih nižje pokojnine tudi borci po 9. 9. 1943.

Zato je s 95. členom zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SFRJ, št. 23/82, 77/82 in

75/85) osebam, ki so se upokojile v skupnosti, v kateri so bile nazadnje zavarovane, bila omogočena uveljavitev pravic v skupnosti, v kateri so dopolnile pretežni del zavarovalne dobe ob pogoju, da so takšno zahtevo vložile do 30. 6. 1984.

V SR Sloveniji živi določeno število upokojenih borcev NOV, ki so se bojevali na območju Slovenije, po vojni pa so službovali delno v naši republici, delno pa v drugih republikah oz. pokrajinah, kjer so bili tudi upokojeni in prejemajo zato nižjo pokojnino kot borci z enakim statusom v SR Sloveniji.

Predvidevamo, da določeno število upokojenih borcev NOV, ki so se upokojili v drugi republici, pretežni del zavarovalne dobe pa so dopolnili v Sloveniji, omenjene

ugodnosti ni izkoristilo. Zato je Republiški komite za borce in vojaške invalide dal pobudo za ponovno odprtje roka za uveljavljanje pravice do pokojnine in drugih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v skupnosti, v kateri je upokojenec dosegel pretežni del zavarovalne dobe.

Da bi omenjeno pobudo RKBVI, ki sicer v rednem postopku še ni bila obravnavana, lahko argumentirali, potrebujemo podatke o upokojenih borcih NOV pred oziroma po 9. 9. 1943, ki so zamudili rok za uveljavljanje pravice do pokojnine v skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, v kateri so dopolnili pretežni del zavarovalne dobe.

Zainteresirane prosimo,

da na naslov: Republiški komite za borce in vojaške invalide, Ljubljana, Župančičeva 6, sporočijo naslednje podatke:

podatek o skupni zavarovalni dobi (čas, prebit v delovnem razmerju oziroma na delu, na podlagi katerega so bili obvezno zavarovani za vse zavarovalne primere),

podatek o zavarovalni dobi, ki so jo dopolnili kot zavarovanci v SR Sloveniji,

v kateri republici, oziroma pokrajini, so se upokojili in kdaj ter

zakaj niso uveljavljali ponovne odmere pokojnine pri SPIZ v SR Sloveniji po omejenem 95. členu TZPPIZ.

Če je le mogoče, nam pošljite tudi fotokopijo odločbe o ugotovitvi pravice do pokojnine. Vse te podatke pošljite na naš naslov vsaj do 31. 12. 1986.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

Ob dnevu republike
šolski kviz o NOB

Nekatere osnovne šole si na različne načine prizadevajo, da bi učence seznanjale z dogajanjem med NOB. Še posebno, če si med osebjem kdo posebej prizadeva za predstavitev te polpretekle zgodovine. Ena takih šol je tudi v Spodnji Idriji.

Letos so ob dnevu republike, v Osnovni šoli Vojkova brigada v Spodnji Idriji priredili kviz na temo: Spomeniki NOB v idrijski občini (teh je okrog 170!).

Pred devetnajstimi leti je profesorica Malči Fatur v sodelovanju s krajevno organizacijo ZB prvič organizirala kviz na temo NOB in od takrat to tekmovanje še ni bilo prekinjeno, še vedno je pod njenim vodstvom. Prva leta je bil kviz le v osnovni šoli v Sp. Idriji, potem pa so to tekmovanje organizirale tudi druge osnovne šole. Zmagovalci tekmujejo naprej, v občinskem merilu. Tekmujejo učenci višjih razredov, ki se na ta način temeljito seznanjajo z dogajanjem med NOB v idrijski občini.

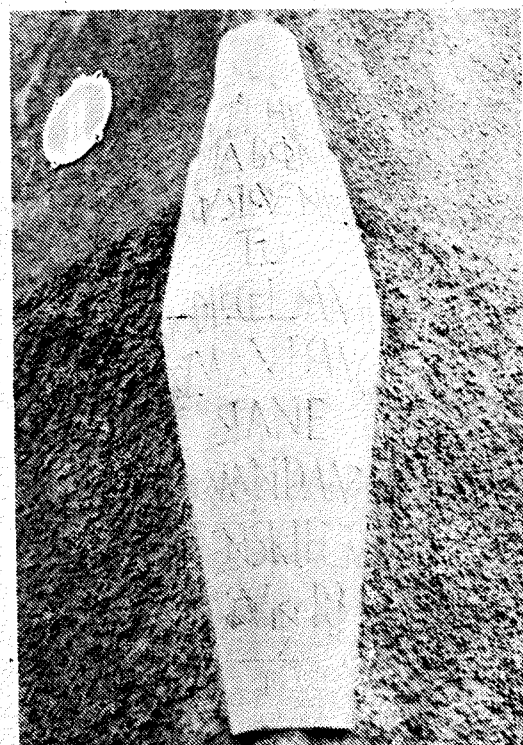
Janez Jeram

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Črnomelj – Obiskali so rudnik
Kanižarica

Predstavniki mestne organizacije zveze borcev Črnomelj v letošnjem letu redno obiskujejo črnomalske delovne kolektive.

Ob obisku v Kanižarici so najprej voščili rudarjem k državnemu prazniku, nato pa je stekla beseda o obojestranskih problematikah. Borci so bili veseli, ko so kanižarski rudarji povsem normalizirali katastrofo pred leti in sedaj kljub sprotnim poslovnim težavam uspešno kopljejo premog.

V obdobju 1941-1945 so se v Kanižarici zvrstili dogodki, ki so vplivali na razvoj NOB v Beli krajini. V januarju 1941 je bilo v Kanižarici tretje posvetovanje belokranjskih komunistov. Partizani so 25. 8. 1941 iz rudnika odnesli 260 kg razstreliva, kar so ponovili še 30. 3. 1942. Rudnik je nato 21. 9. 1942 prenehal obratovati, ker so rudniške naprave uničile enote partizanske kordunaške brigade. V Kanižarici je bila nato septembra 1943 ustanovljena partizanska bolnišnica. V septembru 1944 so partizani očistili rudnik in začeli izkopavati premog za potrebe partizanskih ustanov in prebivalstva.

Predstavniki rudnika so v razgovoru povedali, da imajo sedaj v rudniku v pripravi zbiranje dokumentov iz bogatega rudniškega življenja. V sklopu tega bodo še posebno skrbno uredili in zbrali vse, kar je v zvezi z NOB na rudniku Kanižarica.

K. O.

Slovenska Bistrica – Borci na izletu

Občinski odbor ZB Slovenska Bistrica je priredil dvodnevni izlet na Petrovo goro, Kozaro in Jasenovac. Za dobro razpoloženje nam je po zaslugi Milana Ivanuša, predsednika ZB NOV Ilirska Bistrica poskrbel harmonikar Tine Lesjak, dobitnik zlate plakete odbora 14. divizije na Graški gori. Letos se je 11. srečanja malih skupin narodnih ansamblov predstavil ansambel »bratje iz Oplotnice«. Vsako leto izberejo najboljše besedilo na temo bojev na Graški gori. Tekst je napisala Justina Rupnik iz Čadrama pri Oplotnici, uglasbil pa Tine Lesjak. Oba sta pristna Pohorca.

Vsem voditeljem raznih šol priporočam, da namesto končnih izletov na morje usmerjajo učence, da obiskujejo obeležja NOB. Pri vsakem pomniku so muzeji; predvajajo vam filme, ali osebno razlagajo grozote mučenja naših borcev, mater, očetov in otrok.

Zelim, da bi na naših šolah pevski zbori učili mladino partizanskih pesmi, s katerimi so naši borci spodbujali partizane, da so lažje prenašali trpljenje in borbenih pohodov.

Marta Kos, Oplotnica

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

S pete seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Delovni programi za leto 1987 in finance

Seja RO bo 25. decembra

Na peti in zadnji letošnji seji Predsedstva RO ZZB NOV Slovenije, ki jo je vodil predsednik tega organa Božidar Gorjan (ob polnoštevilni delegatski zasedbi), so obravnavali v prvi vrsti osnutek programa dela Republiškega odbora Zveze združenj borcev v prihodnjem, 1987. letu.

Težišče, so potrdili delegati v razpravi, bo tudi prihodnje leto usmerjeno k delu in uresničevanju sklepov skupščine ZZB NOV Slovenije, sklepov 10. kongresa ZZB NOV Jugoslavije, sklepov partijskih kongresov Slovenije in Jugoslavije ter programu aktivnosti RK SZDL Slovenije in Skupščine SR Slovenije. V okviru tako usmerjene aktivnosti čaka borčevsko organizacijo največ nalog v frontnem delu v okviru SZDL, na vseh področjih – za krepitev delegatskega sistema in samoupravljanja. Pri tem pa je velik del nalog povezan z razvi-

janjem revolucionarnih izročil in izročil NOB – ne kot vzdrževanja fotografirskih zgodovinskih podatkov in nekakšnega avtomatičnega, obrednega prenašanja tradicij, ampak v smislu opozarjanja, pojasnjevanja in kazanja na neke osnovne moralne in etične vrednote, ki so revolucijo v njenih najtežjih trenutkih »držale skupaj« ter v iskanju nujnih vezi med premagovanjem takratnih in današnjih problemov.

Zato so delegati potrdili osnovno noto programa dela slovenske borčevske organizacije v prihodnjem letu, k čemer so dodali še nekatera razmišljanja, ob katerih se kažejo za borce še intenzivnejše in tudi sproti, v čas vpete naloge. Ni naključje, da so pri tem omenjali letošnji Plenum kulturnih delavcev OF kot primer naloge, »ki je ušla iz rok«. Kajti, kot je dejal Bogdan Osolnik, kulturni plenum OF je bil ustanovljen in se je revitaliziral v

sodobni čas z namenom, da v njem kulturni delavci, v prvi vrsti tisti, ki so bili udeleženi že v ustanavljanju tega dela osvobodilne fronte, tudi danes kritično spregovorijo o problemih sodobnega kulturnega dogajanja. Zato so menili, da bo moralo delo na tem področju potekati prihodnje leto neprimerno bolj povezano s SZDL.

Nedavno pisanje v zagrebškem Vjesniku (ki je letelo na rovaš naše manjšine v Italiji) in še nekatere primere nerazsodnega javnega reagiranja, ki prinaša družbi ne le moralno, ampak tudi konkretno škodo, so navajali kot primere, na katere bodo morali borci v prihodnje hitreje in odločneje reagirati ter tudi na ta način izkazovati svojo revolucionarnost in aktivnost v družbenopolitični stvarnosti.

Zgodovinopisje in zbiranje zgodovinskega gradiva sta že dolgo stvar kontinuitete dela borčevske organizacije,

pri tem pa se v ožje zadolženih organih (koordinacijskem odboru enot in služb NOV in POS ter v zgodovinski komisiji in še kje) dobro zavedajo, da morajo prizadevanja tudi v prihodnje spodbujati.

Skratka, predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije je osnutek programa dela RO ZZB NOV Slovenije sprejelo, dokončno pa bo o tem sklepal republiški odbor na seji 25. decembra 1987.

K osnutku programa dela organizacije borcev so sprejeli še rebalans finančnega načrta RO ZZB NOV Slovenije za to leto in osnutek finančnega načrta RO ZZB NOV Slovenije za leto 1987. Na koncu je predsednik Predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Božidar Gorjan poročal še o srečanju borčevskih organizacij dežel Alp in Jadrana v Celovcu, ki ga je ocenil kot dobrega in koristnega.

B. Ž. J.

Delovni pogovor v Počitniškem domu v Banjolah

Svet Počitniškega doma Banjole in kolegij delovne skupnosti Počitniškega doma sta na 13. seji sklenila, da povabita delavce OO ZZB NOV, ki delajo na področju prijav in odjav za oddih v PD Banjole, na delovni pogovor. Dogovorili naj bi se o vsem, tudi o problemih, ki nas pri delu spremljajo. In nenazadnje bi se med seboj spoznali kdo je kdo, in si skupaj ogledali počitniški dom ter spominski park Brioni.

Zbrali smo se v Ljubljani iz raznih koncev Slovenije in pred odhodom zelenega vlaka smo se že spoznali. V Pulju sta nas pričakala upravnik doma Mile Milošević in šofer

kombija, ki sta nas prepeljala v dom. Namestili so nas po sobah. Po večerji nas je upravnik na kratko in v prijetnem vzdušju seznanil s problematiko doma. Naslednji dan po zajtrku, smo nadaljevali z delovnim pogovorom v posebni (Češki) sobi. Sodelovala je tudi vodja recepcije Mojca Pap. Predstavnika doma sta nas seznanila s problematiko in težavami, s katerimi se vsakodnevno srečujejo, pa tudi z uspehi, ki so sad prizadevanj celotne delovne skupnosti, saj so sezono uspešno zaključili. Zaradi prostorske stiske že razmišljajo o razširitvi jedilnice, o usposobitvi trim kabine, maserske službe, zdravstvene službe in še kaj. Pogovorili smo se o prihodnjem skupnem delu pri zasedbi domskih zmogljivosti, saj je zaradi dodatnih pogodbenih obveznosti, ki jih ima dom (zaradi zaposlitve zmogljivosti), tako sodelovanje res nujno. Po sestanku nam je tovariš Milošević pokazal sobe v vseh objektih, pokriti bazen z morskovo in predvidene prostore za adaptacijo t. i. rekreacijskega centra, ki bo za dom in za goste velika pridobitev.

Vsekakor je delovni pogovor uspel in bo pri nadaljnjem delu vsem koristil, za kar se bomo vsi potrudili. Upravniku doma tov. Miloševiću in prijaznemu osebju, ki je skrbelo za nas, se za res prisrčen sprejem najtoleje zahvaljujemo ter želimo veliko delovnih uspehov pri nadaljnjem delu in uresničitvi zastavljenih nalog. Zahvala gre tudi Svetu PD Banjole in kolegiju delovne skupnosti za izvedbo srečanja.

Pogovora smo se udeležili: tovarišica Slavka iz Mestnega odbora ZZB NOV Ljubljana, Pavla iz OO ZZB NOV Lj. Šiška, Amalija iz Lj. Center, Romana iz Titovega Velenja, Vida iz Novega mesta, Marija iz Črnomlja, Adrijana iz Kamnika, Silva iz Zagorja, Tomo iz Logatca, Čiro iz Trebnjega, Marjan iz Lj. Moste in Benčič iz Litije.

Vsem lep pozdrav!

Silva iz Zagorja

Vabilo na banjolsko silvestrovanje

Ni več veliko časa, toda še vedno si lahko zagotovite prijetno silvestrovanje v borčevskem počitniškem domu v Banjolah.

Oglejte si ugodne cene:

sedemdnevni paket od 28. 12. do 4. 1. 87 stane 42.500 dinarjev

štirindnevni paket od 31. 12. do 4. 1. 87 stane 35.000 dinarjev.

Kaj lahko dobite v Banjolah za razvedrilo in počitek? bazen z ogrevano morsko vodo,

kegljišče,

novoletno večerjo in

veliko novoletno zabavo s plesom

Prijavite se lahko na naslov P. D. Ljubljana – Banjole, Indije 1, Pula ali pa po telefonu (052) 73-144 do 18. 12. 1987.

Razprava o predlogu za drugačno služenje vojaškega roka mora biti mirna in strpna

Zasnova SLO in DS ni ogrožena

Prejšnji teden se je v Ljubljani sestal svet za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL in največ pozornosti namenil pobudi predsedstva RK ZSMS za civilno služenje vojaškega roka. Ena sklepnih ugotovitev članov je bila, da pobuda vodstva slovenske mladine ni v nasprotju z zasnovo splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in ni naperjena proti JLA. Pobuda o civilnem služenju vojaškega roka je po mnenju članov sveta odsev demokratizacije odnosov v naši družbi in jo velja tako tudi obravnavati. Sama pobuda pa ne zahteva, da bi jo brezpogojno sprejeli.

Razprava, v kateri je sodelovalo triindvajset razpravljalcev, je bila zelo živahna, opozorila pa je, da je treba o pobudi doseči soglasnost vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. Znova je treba povedati, da pobuda ni naletela v jugoslovanski javnosti na pozitiven odmev in jo ponekod razumejo kot sovražno dejanje. Najbolj nasprotujoče stališče o pobudi mladinske organizacije je imel predstavnik ljubljanskega armadnega območja Tomislav Ljubić, ki je menil, da so teze o civilnem služenju vojaškega roka same po sebi nesprejemljive in brez

razumnega temelja. O njih nima smisla razpravljati, ker so svoje o njih že povedali pristojni zvezni organi. Vprašal se je, ali je naloga naše družbe, da z ustavnimi spremembami rešuje problem nekaj deset posameznikov, ali naj bi raje poskušala spremeniti njihovo družbeno zavest tako, da bodo pripravljeni služiti vojaški rok.

Po mnenju Janeza Vinklerja pa je odklanjanje javne razprave o tem vprašanju kratkovidna politika, saj v ničemer ne ogroža našega obrambnega sistema. Po njegovem mnenju se vsi borimo za mir; mladi na

svoj način, vendar pa slej ali prej pridemo skupaj.

Branko Jerkić pa je opozoril, da v JLA že danes obstajajo možnosti za služenje vojaškega roka pod drugačnimi pogoji, če gre za posamične izjemne primere, ki jih je mogoče reševati po normalni, mirni poti, v sodelovanju s predsedstvom Jugoslavije in vojaškimi oblastmi.

Razprava na svetu za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL je kljub kresanju mnenj pokazala, da ne smemo zapirati vrat za razpravo. Demokratični duh naše družbe bomo pokazali tudi s tem, kako bomo razpravljali o tej pobudi. Člani sveta so dejali, naj JLA obravnava pobude ne le z načelnega stališča, ampak naj predstavi tudi svoje že uveljavljene rešitve in ukrepe. Ti so lep primer, da imajo tudi vojaške oblasti posluš za pobude mladih.

Ob ugotovitvi, da je treba

o mladinski pobudi razpravljati, so se člani sveta opredelili tudi do posameznih njenih predlogov. Vodstvu slovenske mladine so predlagali, naj umakne pobudo za javno razpravo, saj zanjo v širšem jugoslovanskem prostoru še ni dozel čas. Ustrezni organ pa naj bi preučili predloge, ki so sprejemljivi. Tako naj bi znova obravnavali ukinitve ponavljajočih kaznovanj tistih, ki nočejo sprejeti orožja. Preučili naj bi možnost, da bi tisti, ki iz verskih in ne kakšnih drugih razlogov ne morejo prijeti za orožje, služijo vojaški rok pod drugačnimi pogoji.

V zvezi s to pobudo in zaradi vse manjšega odziva mladih za šolanje v vojaških šolah in akademijah, je svet za SLO in DS vodstvu slovenske mladinske organizacije priporočil, naj preuči svojo vlogo in vlogo svojih organizacij pri uresničevanju zasnove splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

B. K.

Regijski posvet o usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice

Vsa družba je odgovorna, kdo bo šel v te šole

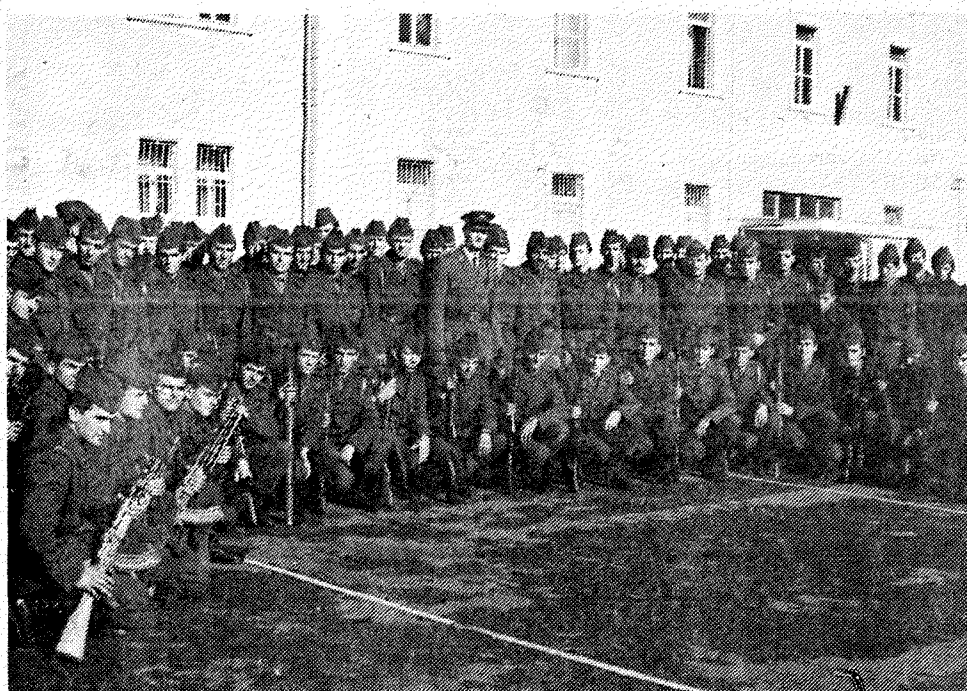
Koordinacijski odbor za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri republiški konferenci SZDL Slovenije je v mariborskem domu družbenih organizacij organiziral regijski posvet o usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice, na katerem so sodelovali predstavniki koordinacijskih odborov za vojaške in obrambne poklice in občin podravske, celjske, koroške in pomurske regije. Ni znano, zakaj se predsedniki koordinacijskih odborov iz mariborskih občin niso udeležili tega posveta. Predsednik koordinacijskega odbora pri republiški konferenci SZDL Slovenije generalmajor Alojz Hren je spregovoril o uspehih in slabih razmerah pri dosežanju mladih v vojaške in obrambne poklice v Sloveniji. Poudaril je, da se še vedno premalo Slovencev odloča za te poklice. Pomembno vlogo pri tem ima splošna srednja vojaška šola Franc Rozman v Ljubljani, ki je doslej že veliko storila pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice. Na posvetovanju so ugotovili, da danes predmet Obramba in zaščita predava še vedno vrsto ljudi, ki za to delo niso ustrezno usposobljeni. Zaradi tega bodo morali v vseh okoljih organizirati akcije za vključevanje v vojaške in obrambne poklice. To ni samo naloga koordinacijskih odborov in delavcev na sekretariatih za ljudsko obrambo in drugih organov, temveč je to naloga vseh subjektivnih sil v naši družbi. Ni namreč vseeno, kakšne ljudi bomo v prihodnje imeli v tem poklicu in kako bodo usposobljeni za opravljanje odgovornih nalog na področju SLO in DS.

Na regijskem posvetu so obširno spregovorili o rezultatih raziskave »Slovenici in vojaški poklici«, ki je vzbudila precej zanimanja v naši javnosti in je opozorila na nekatere probleme pri usmerjanju in odločanju mladih za vojaške in obrambne poklice. Informiranje o teh poklicih ni vedno dovolj celovito, strokovno in zanimivo, da bi pritegnili zanimanje čim večjega kroga mladih, ki se odločajo za nadaljnje šolanje. Anketirani učenci iz srednjih in osnovnih šol so opozorili, da so obiski vojašnic ena najbolj zanimivih in privlačnih oblik in-

formiranja, ki vplivajo na njihovo odločanje za vojaške in obrambne poklice. Tudi predmet Obramba in zaščita je eden od glasnih vzvodov mlade generacije, da se odloči za te poklice. Zelo malo je še vedno informacij o obramboslovnih poklicih in o tem, kakšne so možnosti šolanja in poznejše zaposlitve. Mlade ljudi bi morali seznaniti z možnostmi zaposlovanja obramboslovca v združenem delu, v upravnih organih, v teritorialni obrambi, pri predmetu »Obramba in zaščita« kot predavatelji in drugod. Zanimivi so bili tudi odgovori na vprašanja, kaj učence odvrača od vojaških in obrambnih poklicev. Pri tem so navajali šolanje izven matične republike, zahtevnost šolanja, stroge pogoje za sprejem v vojaške šole, menjanje kraja službovanja, sistem vojaške hierarhije in discipline. Vrsta teh razlogov je enako zahtevna tudi v civilnih poklicih, saj je na primer v vsakem poklicu določena hierarhija, pa tudi disciplina. O teh problemih bi morali po mnenju razpravljalcev na regijskem posvetu spregovoriti z mladimi, ko se le-ti odločajo za vojaške in obrambne poklice. Nekateri učenci srednjih in osnovnih šol so bili pri odgovorih tudi samokritični in so ugotovili, da nimajo nekaterih lastnosti, ki jih terjajo prav vojaški in obrambni poklici. Pri odločanju za vojaške in obrambne poklice pa lahko opravijo pomembno delo tudi skupnost za zaposlovanje, ki lahko svetujejo mladim in jim prikažejo tudi prednosti tega poklica. Zelo dosti pa je odvisna od tega, kako delujejo na posameznih šolah učitelji, ki predavajo na šolah predmete, ki so povezani s SLO in DS. Precej mladih se odloča za vojaške in obrambne poklice v primerih, ko so njihovi najožji svojci že v oboroženih silah, teritorialni obrambi in v raznih drugih službah, ki so povezane z obrambno-zaščitno dejavnostjo. Na posvetu so ugotovili, da čaka koordinacijske odbore in vse družbenopolitične organizacije še precej dela na tem področju. Vsi smo namreč odgovorni, kako bomo vzgajali ljudi za vojaške in obrambne poklice. Gre tudi za to, da bomo Slovenci ustrezno zastopani v oboroženih silah in v vojaških ter obrambnih poklicih nasploh.

M. Kos

Rekordni znesek v Titov sklad

Enota, ki ji poveljuje starešina Radoje Radovanović, je postala rekorder v zbiranju sredstev za Titov sklad.

V enoti JLA, ki ji poveljuje starešina Vladimir Božović, spodbujajo tekmovalni duh med vojaki in starešinami. To prav gotovo vodi k boljšim rezultatom pri usposabljanju in urjenju, posameznikov in vse enote.

Poleg tekmovanja pri doseganju kar najboljših rezultatov pri vojaško-strokovnem pouku so vojaki in starešine iz enote, ki ji poveljuje Radoje Radovanović, sprejeli izziv v tekmovanju prostovoljnega vplačevanja prispevkov v Titov sklad. Akcija je bila zelo kratka, saj so vojaki v slabih dveh dneh zbrali in vplačali v Titov sklad sto tisoč dinarjev. Tako so letos dosegli rekord, za katerega je enota dobila tudi javno priznanje in zahvalo predpostavljenega poveljstva.

P. Nikolić

Srečanje z mladimi člani

Pred nedavnim so se sestali predstavniki krajevnih organizacij zveze rezervnih vojaških starešin iz radovljiske občine. Analizirali so letošnje orientacijsko-taktične pohode in ugotovili, da je bila udeležba petinosemdeset odstotna, med odsotnimi pa je bilo tudi nekaj neopravičenih. Ta mesec in januarja prihodnje leto bodo v vseh krajevnih organizacijah ZRVS programske konference. Dogovorili so se, da bodo med drugim razpravljali tudi o vsebini in obveznem usposabljanju rezervnih vojaških starešin in njihovi vlogi v krajevni skupnosti in SZDL ter organih SLO in DS. Vodstva krajevnih organizacij morajo ugotoviti, koliko rezervnih vojaških starešin se ne prejema revije Naša obramba, pridobijo pa naj še čimveč novih naročnikov iz vrst drugih občanov.

Spregovorili so tudi o pobudi, da bo predsedstvo občinske konference ZRVS sklicalo sestanek z rezervnimi vojaškimi starešinami, ki so v zadnjih dveh letih prišli iz šol rezervnih oficirjev in jim podelili izkaznice in značko. Na srečanje bodo povabili tudi rezervne starešine, ki so v zadnjih dveh letih napredovali v višji čin.

Konec novembra pa je predsedstvo OK ZRVS Radovljica pripravilo predavanja na temo mednarodnih ekonomskih odnosov in njihovega vpliva na varnost v svetu. Predaval je član predsedstva Slovenije dr. Janez Stanovnik. Predavanja se je udeležilo več kot sedemsto članov ZRVS, družbenopolitičnih delavcev in predstavnikov združenega dela iz občine Radovljica.

Ciril Rozman

Tekmovanje v počastitev praznikov

Komisija za tekmovanje, šport in rekreacijo pri občinski konferenci ZRVS Celje je letos že tretjič v počastitev Dneva republike in Dneva oboroženih sil pripravila občinsko tekmovanje v orientacijskem pohodu.

Tekmovanje je potekalo 22. novembra na Gričku v Celju, udeležilo pa se ga je trinajst ekip krajevnih organizacij zveze rezervnih vojaških starešin, celjskih srednjih šol in garnizije JLA iz Celja. Na osem kilometrov dolgi progi so morali tekmovalci med drugim, reševati tudi teste o oborožitvi, topografiji in prvi medicinski pomoči ter z malokalibrsko puško streljati na petdeset metrov oddaljeno tarčo. Na zadnji delovni točki pa so reševali dve nalogi s kompasom.

Vse prijavljene ekipe so opravile pohod in naloge in

se ob koncu uvrstile takole: prva je bila ekipa ZRVS Uprave za notranje zadeve Celje, drugo mesto je zasedla prva ekipa Srednje tehnične šole Maršal Tito, tretja pa je bila ekipa garnizije JLA. Vse tri ekipe so prejele pokale in diplome. Diplome pa so dobile tudi četrto, peto in šesto-uvrščene ekipe. Prav tako pa je diplomu dobila edina ženska ekipa, ki so jo sestavljale učenke Srednje gostinske šole.

Organizacija pohoda je bila dobra, zato je tudi tekmovanje potekalo brez zapletov.

Organizatorji pa si želijo, da bi na prihodnja tovrstna tekmovanja prišlo še več ekip iz krajevnih organizacij ZRVS, ki jih je bilo letos malo.

Miro Medved

Novi strelski sodniki

Sodniška komisija pri Strelski zvezi Slovenije je v Ljubljani pripravila seminar in testiranje za strelske sodnike, ki so se ga udeležili kandidati iz dvajsetih občinskih strelskih zvez.

Tako imajo zdaj v strelskem društvu Postojna šest novih sodnikov, v strelskem društvu Tone Tomšič iz Pivke štiri, tri nove sodni-

ke ima strelsko društvo PTT in tako naprej.

Vsi ti sodniki so opravili testiranje za puškarske discipline, nekaj kandidatov pa je pridobilo naslov zveznega sodnika za pištolske discipline. Skupaj so preverili sto petintrideset mednarodnih, zveznih in republiških sodnikov iz naše republike.

E. Progar

Njenih osemdeset. Franciška Vesel, Ivajeva teta Kmetica iz požgane partizanske vasi

Jeseni enainštiridesetega sta s pokojnim možem Antonom (poznejšim partizanom) začela aktivno delati za OF, najprej z zbiranjem hrane, obleke in sanitetnega materiala. Njeno zavzeto delo je bilo vselej za zgled. Skoraj vse žene v vasi (prek sto hiš) so bile vključene v AFŽ. Ona sama je postala sekretarka AFŽ za rajon Loški potok. S Tilo Lavrič, tedanjo predsednico, sta vodili sestanke, organizirali delo na skupni nivi, katere pridelek je bil namenjen partizanskim bolnicam, ter pomagali družinam, katerih očetje in sinovi so bili v partizanih.

Ivajeva teta je imela posebej rada mlade. Pogosto so se zatekli k njej, svoji partizanski materi, po nasvete. Vedno za vsakogar je našla pravo besedo. Lastnih otrok ni imela, zato je bila vsa mladina njena.

Sodelovala je s skojevsko organizacijo in partizansko šolo na Travniku in na Hri-

9. maja 1942 so partizani napadli karabinjersko postajo. Ko je bil naslednjega dne Loški potok po dveh letih okupacije svoboden, je Franciška Vesel napisala pesem:

*Slovenija se je v bran postavila,
da bi Italijane ven pospravila.
Gozdovi bujno zelenijo,
kamor partizani se selijo!
Hitro množi se vojska naša,
to pa Lahom račun prav ne znaša!
Še lani so se hvalili,
s kakšno borbo so Slovenijo dobili,
zato pa letos bolj na lahko so šli proč.
pozdravi s puškami so bili gredeč!
Pobrali mnogo so zlatnine,
nekaj moke in svinjine.
Saj so junaki partizani,
kar korajžno gredo za Italijani.
Vsak naj stopi v organizacijo to,
ki se je fašisti tako bojo.
Ponosna naj bo mati vsaka,
če ima sina partizana.
Zaveda naj se vsak Slovan,
da svobodo mora ustvarjat sam.
Srce naj srcu govori,
da mi hočemo biti sami!*

bu, pisala članke za stenčas in tudi pesnijo. Ze leta 1942

je bila v Slovenskem poročevalcu objavljena njena pe-

Bolje prepozno kakor nikoli

Končno se je vendarle našel nekdo, ki je o moji knjigi Tomšičeva brigada 1942-1943 zapisal tudi nekaj slabega. Žal pa moram ugotoviti, da kritik Mirko Klančar-Sandi ni posebno natančen, niti glede vsebine in še manj glede naslova. Po naslovu Netočnosti v knjigi Tomšičeva brigada 1942-1943 (TV-15 št. 49 z dne 4. decembra 1986 na strani 15) bi bilo mogoče logično sklepati, da v moji knjigi kar mrgli netočnosti. V resnici gre samo za dve, obe pa zadevata bitko v Jelenovem žlebu, ki so jo pred mano s istima in še z nekaterimi drugimi napakami opisali drugi avtorji. Torej bi bilo treba kritične pripombe nasloviti: Netočnosti o bitki v Jelenovem žlebu.

Mirko Klančar-Sandi se najprej dotika moje knjige na 601. strani, ko pravi, da komandir 1. čete 2. bataljona Gubčeve brigade ni bil Janez Hribar-Rokca, marveč Adi Osterc. Da, pripomba je utemeljena. Adi Osterc je bil za komandirja 1. čete imenovan že v začetku leta 1943, ko je Janez Hribar napredoval za namestnika komandanta v istem bataljonu, potem je bil dne 2. februarja 1943 v Zumberku hudo ranjen in se boja v Jelenovem žlebu ni udeležil.

Kajpak, zdaj to veva oba. Toda poglejmo, kaj je o tem pisal Mirko Klančar-Sandi še pred tremi leti 24. marca 1983 v sestavku z naslovom Veličastna partizanska zmaga v Jelenovem žlebu (na to pisanje se Sandi med svojo kritiko sklicuje čisto v drugačni zvezi, kakor da bi šlo za nekaj popolnoma drugega): »Koto (1086) je zasedel 2. bataljon Gubčeve brigade pod poveljstvom Petra Brajovića in političnega komisarja Zvonka Vrečka-Tinčka. Čete so vodili na levem krilu bataljona Janez Hribar-Rokca, v sredini Ivan Šmuc-Roman in na desnem krilu Andrej Žagar-Maj, ki je s četo prišel Italijanom za hrbet in jim zaprl pot proti severu. Pod poveljstvom komandanta Dušana Švare-Duleta, njegovim namestnikom Ivanom Pezdircem-Slavom je 1. bataljon Cankarjeve brigade zasedel greben pod (pravilno nad) potjo in napadel Italijane s te strani. Drugi bataljon Cankarjeve brigade pa je pod poveljstvom Staneta Oberstarja-Milka zasedel položaje pod potjo...«

Mirko Klančar-Sandi je potemtakem zagrešil popolnoma enako napako, kakor jaz, pri tem pa ni navedel, pri katerem piscu si je sposobil te podatke, čeprav bi se to spodobilo že po Zakonu o avtorskih pravicah. Toda Sandi je tistikrat prepisal tudi drugo napako, ki pa sem jo jaz pravočasno sprevidel, namreč, da je 2. bataljonu Cankarjeve brigade poveljeval Stane Oberstar-Milko, kar pa ne drži. Sam Oberstar mi je spročil, da je bil v Cankarjevi brigadi le komandir čete, češ da je takrat 2. bataljonu poveljeval Aleksander Marjanović-Leko, obenem pa je dodal: »V knjigi Cankarjeve brigade na str. 148 res piše, da sem poveljeval 2. bataljonu, toda če bi me bil Ambrožič kaj vprašal do te napake ne bi prišlo...«

Zastavlja se torej vprašanje: kaj ne bi bilo bolj lepo in pošteno, če bi Sandi med pripombami k moji knjigi zapisal, da je tudi sam storil enako napako, pač zaradi tega ker je zaupal priznani avtoriteti v zgodovnopisju?

Druga Sandijeva kritična pripomba zadeva seštevek partizanskih izgub na 602. stra-

ni napadene knjige, kjer sem med drugim zapisal, da sta v Jelenovem žlebu iz Gubčeve in Cankarjeve brigade padla po dva partizana. Tudi ta pripomba je povsem utemeljena in v nadaljevanju podprta z dokazi. Na žalost pa je Sandi pred tremi leti v že povzetem sestavku zapisal nekoliko drugače: »Mi smo izgubili 5 partizanov od 360 napadajočih, in sicer od vsake brigade po dva. Gubčeva je imela 3 ranjene borce. Cankarjeva brigada pa 17 ranjenih borcev...« Komaj nedavno je dognal, da je bilo v Jelenovem žlebu iz Gubčeve brigade ranjenih 8 borcev in da je bilo med boji pri Rakitnici dan poprej iz Gubčeve brigade ranjenih 9 borcev, eden pa je padel.

Mirka Klančarja-Sandija moram vprašati, zakaj v svojem kritičnem zapisu ni navedel, da vse našete pomanjkljivosti najprej in predvsem bremenijo knjigi Gubčeva brigada (1972) in Cankarjeva brigada (1975). Zlasti za zadnja dva odstavka je več kot očitno, da veljata za pomembni dopolnili h knjigi Gubčeva brigada, kajti nihče nima pravice zahtevati, da bom v knjigah o Tomšičevi poimensko našteval padle in ranjene gubčevce. Menim tudi, da se je Mirko Klančar-Sandi prepozno zbudil. Če bi bil to, kar počne zadnja leta, naredil takrat, ko je Lado Ambrožič-Novljan pisal v svoji upoštevanja vredni knjigi, se mu zdaj ne bi bilo treba spotikati ob zgodovino Tomšičeve brigade. No, bolje prepozno kakor nikoli...

V kulturnem svetu in po Zakonu o javnem obveščanju velja pravilo, da se popravek kake navedbe najprej zahteva od avtorja. Šele če avtor popravek odkloni, nastane razlog za javen obračun z njegovim pisanjem. To poudarjam zategadelj, ker sem Sandija prosil prek Miroslava Ulčarja, odgovornega urednika Naše obrambe (kamor je najprej nesel v objavo svoj sporni zapis), naj mi ga odstopi v fotokopiji, da bi njegova odkritja lahko upošteval pri ponatisu. Mirko Klančar-Sandi pa se za to ni zmenil, ampak je vztrajal na objavi, s tem pa ni storil nič drugega kot zanetil nepotrební prepir.

Moja knjiga Tomšičeva brigada 1942-1943 je pred ponatisom (vsaj morala bi biti, če se bo založnica obnašala poslovno, ker je bila prehitro razprodana), pa tudi če do ponatisa ne pride, bom omenjene in druge pomanjkljivosti popravil v naslednji, tretji knjigi, kakor sem naredil za prvo. Vprašanje je, kdo in kako bo to naredil za Gubčevo in Cankarjevo brigado. Jaz se popravkov in dopolnitev ne bojim, ker jih spričo stanja v zgodovinskih virih pojmem kot nekaj normalnega. Zavedam se, da je v moji knjigi mnogo manj spodrsrlajev kot v drugih, njej podobnih. Kljub temu izrabljam to priložnost za poziv, naj mi vsakdo pošlje svoje pripombe in dopolnitve (seveda če jih ima) na naslov: Franci Strle, novinar, Lajkovska 17, 61111 Ljubljana-Vič ali po telefonu na številko (061) 266-682.

FRANCI STRLE

Popravek

V članku Mirka Klančarja-Sandija »Netočnosti v knjigi Tomšičeva brigada 1942-1943« je prišlo v zadnjem odstavku do napačnega sešteвка ranjenih v Jelenovem žlebu. Stavek se mora pravilno glasiti:

»Skupaj ranjenih v tem času v Jelenovem žlebu 17 borcev GB, kolikor jih je sedaj znano.«

sem »Slovenija naša«. Njene pesmi so recitali na sestankih, na mitingih in ob praznovanju 8. marca. Na enem izmed teh mitingov je bil med poslušalci tudi pesnik Tone Seliškar. Pohvalil jo je in jo spodbudil, da je poslej še urneje sukala pero.

Je med redkimi v Sloveniji, v Loškem potoku pa edina, ki si je zapisovala leta, mesece, dneve in celo ure o posameznih dogodkih med vojno.

Za svoje delo med NOB je bila odlikovana z medaljo za hrabrost in redom zaslug za narod.

Po osvoboditvi je bila še vrsto let aktivna družbenopolitična delavka.

Ivajeva teta je še vedno čila in zdrava. Je vdova in uživa jesen življenja. Pridno prebira knjige, časopise, najraje TV-15. Huduje se nad malomarnim odnosom posameznikov do pridobitev NOB, saj je bilo toliko žrtev za boljše življenje vseh nas: za danes, jutri, za enotno Jugoslavijo.

Ob njeni 80-letnici ji nekdanji skojevci želimo dobro zdravje ter še mnogo zadovoljnih let. **Cirila Bambič**

Rozalija in Jože Nabergoj iz Lozic Njuna in naša leta

Te dni sta praznovala zlato poroko – petdeset let skupnega življenja. Jože je praznoval tudi šestdeseto obletnico, kar je protifašistično deloval, saj je 12. novembra 1926. leta prišel pred fašistično sodišče in bil leto dni za zapahi fašističnega zapora.

V teh dneh pa poteka tudi petinštirideset let od začetka sodelovanja z OF. V pozni jeseni 1941 je izročil vojaško puško skupini tovarišev, ki so se pripravljali na odhod v

partizane. Od tistega časa je bil povezan z Osvobodilno fronto slovenskega naroda.

Njuna hiša je bila ves čas vojne odprta borcev NOV, za kar se jima zahvaljujejo borci Gornjevipavske partizanske čete, ki se pridružujejo čestitkam vaščanov Lozic, ki jima želijo še veliko zdravih in srečnih skupnih let.

Justin Andlovic

Sto polnih let Marije Jančar

»V Zagradcu pa je lušno bilo...«

Vsakokrat, ko se pogovarjam z ljudmi častiljive starosti, me navdajajo nenavadni občutki, saj človek ne ve, ali naj bi spraševal ali pustil sobesednika prosto pripovedovati. Pripovedi nemalokrat meji na pravljico, čeprav je kruta resnica.

Tudi tistega dne je bilo tako. V krajevni skupnosti Komandant Stane v Ljubljani, natančneje – na Kogojevi 8, je slavila svoj stoti rojstni dan Marija Jančar. Na vratih me je sprejela 56-letna Terezija, ena izmed slaviljenkinih hčera.

Marija Jančar se je rodila v Češnjicah pri Zagradcu. Bila je deseti, zadnji otrok v družini in edina, ki je še živa. Kot otrok je garala na dveh grunthih, pasla živino in hodila v šolo. Pri enaindvajsetih se je poročila. Življenje je bilo vse težje. Tik pred prvo svetovno vojno je odšel njen mož prek velike luže v Združene države s trebuhom za kruhom.

Kmetija, kakršna je bila Jančarjeva, pa je potrebovala prid-

nih rok in Marijine so bile pravnjke.

»Ceprav težko, je bilo vendarle lepo. Ljudje so se bolj razumeli, si drug drugemu pomagali. Tudi veselja mi manjkalo, čeprav so se obetali hudi časi.« se spominja.

Nato je sledila druga svetovna vojna. Njeno gorje je čutila tudi Marija z vso svojo družino, kajti medtem je rodila osmero otrok. Vsemu hudemu niso klonili: kot aktivisti OF so pomagali borcev, kjer se je le dalo: obleko, hrano, pa tudi s prenočiščem za prenekaterega partizana.

Po končani vojni je življenje na kmetiji teklo dalje, le da so Marijo počasi začele popuščati moči. Kmetijo je prevzel brat, sama pa je odšla pred šestindvajsetimi leti živeti k eni od hčera v Ljubljano. S svojimi se dobro razume. Sedemindvajset vnukov ima in devet pravnukov.

Rada zapoje. Tam, na vrtni gredi je njena najljubša pesem. Pesem jo je vselej spremljala

skozi življenje na kmetiji in tudi zdaj, na stara leta.

Marsičesa iz svojega življenja se seveda ne spominja več. »Bi se spomnila še česa, če bi vedela, da me boste obiskali.« potoži. »Pa naj to velja za naslednji obisk.« sem jo potožila in ji zaželel še kup obletnic. Kajti kljub visoki starosti, vsa zgarana kot je, še vedno veruje v življenje. Prav zavoljo te vere je dočkala svoja častiljiva leta, ki so kot živa pravljica.

Jože Čurin

Komu knjiga Tomšičeva brigada 1942-43?

Pred kratkim smo imeli priložnost zvedeti – brali smo TV-15, da je druga knjiga o Tomšičevi brigadi (le...) izšla iz tiska ter – da je tudi že razprodana! Ob tem se zastavlja nekaj vprašanj, ali se bolje, tehtnih pripomb.

Prva se nanaša na neobveščanje tistih, ki so knjigo razpečevali in bili dolžni obvestiti predvsem nekdanje in še žive Tomšičevce. Tako se zlasti, če ti žive izven meja ožje domovine, kjer so možnosti tovrstnega obveščanja skorajda nikakršne.

Takemu ravnanju gre zameriti toliko bolj, ker je povsem v nasprotju s tozadevnimi »pravili«, ki so veljala ob izidu prve knjige. Takrat je bilo o tem sporočeno domača vsem nekdanjim borcev te slavne brigade, in ne le-to; knjige so jim bile tudi podarjene! Zato se nekako zdi, da obravnavano sodi v širši okvir težav, s katerimi se je zadevna knjiga itak otepal...

Časi se spreminjajo in vsakršne težave ter stiske se kar naprej kopičijo. Večina borcev se tega tudi pravilno zaveda. Zatorej bi bilo sprejemljivo, da se (druga) knjiga ne podarja, toda – da se slehernega pripadnika te brigade o njenem izidu pravočasno obvesti, kot tudi o načinu, kako da se do knjige pride. In ker to ni bilo storjeno, predlagam, da se ukrepa vsaj zdaj.

VLADIMIR F. SNOJ

Elektronabava

Ljubljana, Titova 40

Specializirano trgovsko izvozno-uvozno podjetje z elektrotehničnim materialom

JAVOR

35

Iz dopisniške mape Janeza Kuharja Cerklje na Gorenjskem

Društvo deluje na območju sedmih krajevnih skupnosti pod Krvavcem in šteje že 450 članov. Na slovesnosti v Cerkljah so se spomnili svojih zaslužnih članov in jim za dolgoletno delo v društvu podelili številna priznanja. Podelili so tudi priznanja Turistične zveze Slovenije in sicer dvanajst bronastih znakov, tri srebrne in Janezu Globočniku zlati znak. Posebna priznanja Turističnega društva Cerklje imenovali Janeza Pora, dolgoletnega člana društva in predsednika odbora za pripravo razstav cvetja in lovstva.

Pozornost protipožarnim akcijam

Nevarnost pred požarom je vsakdanji pojav, na nas

preži povsod, na vseh področjih dela in življenja. V boju proti požarom bomo uspešni le, če bo skrbel za varnost vsak človek, ne zgolj gasilska društva in službe. Člani gasilskega društva Cerklje bodo seznanili krajanke, kako naj uredijo dimne naprave in pospravijo podstrešja, kako naj ravnajo s plinskimi jeklenkami in ipd. Pred dnevi so organizirali dopolnilno-izobraževalni tečaj za veterane gasilce o ravnanju z gasilskim orodjem ter o osnovah taktike gašenja. Skupaj s komisijo za varstvo pred požari pri krajevni skupnosti so civilni zaščitni predlagali nabavo agregata z močjo 10 kW.

Cerkljanske gasilce čaka še veliko dela pri dograditvi gasilskega doma, kajti društvo bo prihodnje leto slavilo pomemben jubilej, 95-letnico svojega obstoja. Zgraditi pa bodo morali še petero požarnih bazenov in v vsaki vasi postaviti po eno požarno omarico.

Kmetiji ostali brez pitne vode

Cerklje – Predznanjo nedeljo v novembru so gasilci gasilskih društev iz vasi pod Krvavcem Zg. Brnik, Cerklje, Zalog, Stefanja gora in Velesovo priskočili na pomoč dvema kmetijama v zaseлку Prenje, v krajevni skupnosti Poženik, ki sta ostali brez pitne vode zaradi daljšega sušnega obdobja. Kmetiji nimata naravnih vodnih virov, ampak samo kapnice, le-te pa so ostale prazne. Gotovo pa je v interesu vsakogar, da ima vsaka hiša tudi v najodročnejšem kraju vodo vedno na voljo, tako za ljudi kot za živino.

Gasilci so v tej akciji načrpali več kot 95 kubičnih metrov vode, omeniti pa velja, da vsa omenjena društva razpolagajo s samo 1200 metri B cevi, zato so jih za akcijo morali dobiti še od Zavoda za reševalno in tehnično službo iz Kranja.

35 let Športnega društva Krvavec

V teh letih se je v društvu zgodilo veliko pomembnega,

že od vsega začetka pa je članstvo držala skupaj trdna delovna povezanost. Člani društva so dosegli tudi več pomembnih uspehov, posebno kegljaška in košarkarska. Mladinka Marija Jerič-Pirc je leta 1979. s kegljaško državno mladinsko reprezentanco dosegla tretje mesto.

Kot je dejala Dragica Slatnar, predsednica društva, so cilji zastavljeni zelo na široko, upajo pa, da jih bodo s skupnimi močmi le uresničili. Društvo se je namreč usmerilo v organizacijo množičnih prireditev (priznanski mnogoboj, množični pohodi, smučarske tekaške prireditve). V društvu ugotavljajo, da je takšna usmeritev vsekakor pozitivna. Za tekaško prireditev lahko rečemo, da je postala manifestacija spominov na slavne dni NOB in srečanje borcev in tekmovalcev s krajsani vasi pod Krvavcem, ki skrbijo za organizacijo tekmovanja. Tek je postal v Cerkljah sestavni del in nepogrešljiv element v življenju delovnih ljudi. Ob tem pa seveda ne smemo pozabiti na tekmo-

valni šport, predvsem roketni, košarko in kegljanje, vse bolj pa se uveljavlja tudi mali nogomet.

Osrednje prireditve v počastitev 35-letnega jubileja so bile ob krajevnem prazniku petih krajevnih skupnosti pod Krvavcem

Smučarski tek Gorenjskega odreda bo 11. januarja

Odbor za množične tekaške prireditve pri Smučarski zvezi Slovenije je z organizatorji tradicionalnih, najbolj množičnih tekaških športno-rekreativnih prireditev uskladi koledar. Smučarska zveza Slovenije je pri tem upoštevala predvsem tradicionalne prireditve, ki so se v preteklih letih najbolj uveljavile. Skoraj polovica teh prireditev bo sezoni 1986/87 na Gorenjskem. V Logatcu bo Novoletni tek in sicer 28. decembra 1986 ali 4. januarja 1987 na 20 km. Štart teka Po poteh pohorskega bataljona na 20 km bo na Osankarici 10. januarja prihodnje leto, 11. januarja bo v Cerkljah na sporedu 7. množični smučarski tek Gorenjskega odreda

na 7 in 25 km, naslednje nedeljo, 18. januarja pa v Dupljah štart teka Po poteh Koroškega odreda.

25. januarja bodo na sporedu Bloški teki, kjer naj bi v teku na 15 km tekmovalci tekli v klasični tehniki. 1. februarja bo na Ravnah na Koroškem na sporedu Koroški maraton na 12 in 25 km in v Hotedršici tek Po lovskih smučinah na 10 in 20 km, kjer bi tekmovalci tekli na 20 km le v klasični tehniki. Osrednja množična tekaška prireditve bo 8. februarja na Črnem vrhu nad Idrijo, Trnovski maraton na 21 in 42 km, 14. februarja pa na Bledu slovensko veteransko prvenstvo, 15. februarja pa s štartom v Kr. Gori Tek treh dežel. 22. februarja je rezervni termin, 1. marca pa tek po Pohorskih smučinah na 50 km, 8. marca na pokljuki Maraton Yassa na 10 in 42 km in 29. marca prihodnje leto Tek na Vršič v klasični tehniki s štartom v Kranjski Gori. Poleg omenjenih prireditev pa bodo še tekaške prireditve v Mislinji, Podnartu, Zbiljah, Škofji Loki, Logarski dolini, Pokljuki in drugod.

Mala anketa, izvedena v Izoli, v počitniškem domu upokojencev Jesenski oddih upokojencev

Je že tako, da si vsi naenkrat ne moremo privoščiti desetdnevnega oddiha, kot bi si ga želeli in tudi načrtujemo. Če želite v teh jesenskih dneh srečati zakonca, prijatelja, ali navezati nova spoznanstva upokojencev, potem jih boste prav gotovo najlažje v Počitniškem domu upokojencev Slovenije Delfin v Izoli, kjer je kar precej upokojencev iz raznih krajev Slovenije. Še vedno pa so tuji, največ je Angležev in Nemcev, tisti, ki prinašajo v naš dom devize.

V dveh krilih sodobne stavbe, ki je lepo urejena, je v 150 sobah 290 ležišč, velika restavracija, kavarna, klubski in številni spremljajoči prostori. Dom sodi v kategorijo B. Pri gradnji so mislili na invalide na vozičkih, katerim je na voljo šest posebnih sob z ležišči v pritličju. Gostje se lahko kopajo v velikem pokritem bazenu, morsko vodo pa ogreva sončna energija.

Za bivanje v počitniškem domu je veliko povpraševanje, zato težko pridejo na vrsto vsi, ki si tega želijo. Prijave za oddih zbirajo društva upokojencev, rezervacije pa so potrebne vsaj dva do tri mesece pred zelenim oddihom.

O tem smo povprašali nekaj gostov. Kaj so nam povedali?

Tone Cerar, upokojenec iz društva upokojencev pri Domžalah: »Desetdnevni

oddih v počitniškem domu v Izoli sem imel letos v septembru. To je že moj tretji oddih v tem novo zgrajenem domu. Počutje v domu je v redu, hrana, postrežba in čistoča so pohvale vredni. Moti me še vedno, da naš dom ni namenjen zgolj upokojencem, ampak tudi tujcem«.

Ivan Brezar, upokojenec iz Kokrice pri Kranju: »Sem invalid 1. kategorije, invalidsko upokojen že tri leta kot avtobusni šofer. V počitni-

Ivan Brezar

Stane Steblovnik

Justina Strle

Tone Cerar

škem domu v Izoli sva bila z ženo prvič avgusta 1983. leta. Bila sva brez predhodne prijave matičnega društva Kranj. Takrat smo bili v tem domu sami upokojenci iz raznih krajev Slovenije. Letos spomladi pa sva se z ženo zglasila v našem društvu upokojencev v Kranju in zvedela, da so mesta v domu vse do oktobra zasedena. Rešitev sva poiskala sama. Odšla sva v Izolo in se prijavila na recepciji našega doma brez vseh težav.«

Justina Sterle upokojenka iz Kranja: »Sem članica

društva upokojencev Kranj od junija 1986. leta. Letos sem prvič na oddihu v Počitniškem domu v Izoli. Prišla sem na podlagi prijave v matičnem društvu upokojencev. Med oddihom sem se kopala v pokritem bazenu, hodila na sprehode, navezovala prijateljske stike z upokojenci drugih krajev Slovenije. Počutje v domu je enkratno. Letos sem bila prvič na oddihu in bom še prišla.«

Stane Steblovnik, invalidski upokojenec iz Šmartna ob Paki:

»Sem že štiri leta 70-od-

stotni delovni invalid. V počitniški dom v Izolo prihajam vsako leto. Počutje je zadovoljivo, hrana dobra, le strojno osebje ni prav vljudno do nas, starejših upokojencev. Seveda bom pa tudi v prihodnje prihajal v naš prelepi počitniški dom, saj je cena dnevnega penzionarja primerna moji pokojnini. Opažam pa, da je v domu precej tujcev in mislim, da zaradi tega ne pridejo na vrsto naši upokojenci. Uprava doma bi morala gledati prvenstveno na rezervacije naših upokojencev.«

Jože Novak

odmevi

Misel na tragično preminule učitelje

V 45. številki časopisa TV-15 – Naš tovariš je bil na 9. strani objavljen odgovor tov. Slavice Pavlič na temo praznovanja 200-letnice poučevanja v Loškem potoku. Z nekaterimi trditvami v članku Menda so učitelji pomembnejši od šolskih zgradb se ne moremo v celoti strinjati.

Prav tako prijetno je bilo ponovno prebrati nekaj vrstic o zgodovini šolstva v Loškem potoku, ki jih je napisala ravnateljica slovenskega šolskega muzeja tov. Slavica Pavlič. Ob tej priložnosti se za njene ugotovitve ponovno najpriljubnejše zahvaljujemo in jo glede na to, da smo postali časopisni znanci, vabimo na obisk.

Zgodovino potoškega šolstva, ki so jo izpisali naši učitelji med NOB, poznamo v obsegu, ki je zapisan in ohranjen v različnih zgodovinskih delih. Naši učenci skozi vseh osem let in različno vzgojnoizobraževalnih področjih ohranjajo misel na naše tragično preminule učitelje. Njihove grobove ne obiskujemo samo ob dnevu mrtvih, njihovih misli in dejanj se ne spominjamo samo ob posameznih spominjskih dnevih, marveč njihovo junaštvo in ponos živi v vsaki minuti našega dela.

Spoznajanja, ki jih je zapisala tov. Pavličeva,

bomo koristno uporabili pri našem vsakodnevnem ohranjanju revolucionarnih tradicij.

Zalosti pa nas dejstvo, da se o nas in naših padlih učiteljih ni pisalo in govorilo kaj več že v preteklih letih, ko smo že poznali zgodovinsko usodo padlih učiteljev. Sprašujemo se in ne samo mi, marveč tudi številne delegacije, ki nas obiskujejo, potem ko jim predstavimo zgodovino šolstva, zakaj šola trajneje s samim imenom ne ohranja spomina na padle učitelje? O tem ta rod učiteljev ni odločil in žal ni bilo nikogar, ki bi glasneje opozarjal na krivico.

V šolskem glasilu, ki smo ga izdali ob praznovanju 200-letnice poučevanja, smo se tega obdobja dotaknili samo v nekaterih potezah, ker gradivo za celotno kroniko še ni v celoti zbrano. Zato lahko trdimo, da so zapisani v glasilu samo večji mejniki organiziranega poučevanja v kraju. Celotna kronika bo objavljena naknadno in vse ugotovitve tov. Slavice Pavlič, (če ne bodo ovržene z drugačnimi zgodovinskimi pogledi), bodo objavljene v tej kroniki.

Glede šolske zgradbe v Loškem potoku, ki naj bi s svojo arhitektonsko zamisljo pomagala pri uspešnem sedanjem delu, pa samo ta misel: če ne bi že prejšnja ravnateljica tov. Moharjeva z lastnim angažiranjem opozarjala na hude pomanjkljivosti in če ljudje v kraju ne bi v letu 1981/83 zbirali posebnih sredstev za temeljitejšo adaptacijo in spreminjanje prostorov, o programu COŠ sploh ne bi mogli govoriti. Poznamo veliko splošnih zgradb, ki se gradijo dandanes, vendar so redke med njimi zgrajene tako, da omogočajo učencem in

učiteljem prijetno bivanje in delo. Vse preveč nas še preveva misel, da je za našega otroka vse dobro.

BORIS ZUPANČIČ

Kako preživeti s tako pokojnino

V 45. številki TV-15 z dne 13.11. 1986 sem v rubriki Politkomisar Sime zbira in komentira prebral članek Kmečke pokojnine 30.000 dinarjev, v katerem razmišlja kako bo star kmet preživel s tako pokojnino. Ta članek me je spodbudil, da napišem to pismo.

Sem član Zveze borcev in sicer od njene ustanovitve. To poudarjam zato, ker so nekateri vstopali v članstvo ZB tudi mnogo kasneje, verjetno ne toliko zaradi želje biti član ZB, ampak zaradi koristi. Izhajam iz napredne slovenske družine, ki je že od leta 1941. sodelovala v boju proti okupatorju in za to plačala visok davek. Dobra polovica družine se nas je znašla v taborišču, kjer smo fašistom garali po 12 ur na dan. Druga polovica (trije) pa so dali za domovino svoja mlada življenja. Ko smo se vrnili iz taborišča, smo prišli v popolno revščino, saj smo bili brez vsega, spali smo na tleh, da o hrani niti ne govorim. To so bili hudi časi, preteklost, ki jo je treba pozabiti, saj si nekateri želijo celo sprave s tistimi, ki so izdali domovino. Takrat ni nihče vprašal, tovariši, kako bodo pa tile preživeali.

Leta 1945 sem se star 15 let zaposlil. Takrat smo opravili veliko udarniških ur, saj če si hotel kupiti obleko, si moral imeti nakaznico,

ki ti jo je izdala sindikalna organizacija v podjetju na podlagi vsaj 250 udarniških ur. Za nakup kolesa pa tudi udarniške ure niso bile dovolj, kajti dobili so ga le kmetje, ki so imeli njivo oddaljeno 1 km od doma (sam sem pešal čil 5 km).

Sedaj pa še nekaj glede moje upokojitve. Sprejet je bil zakon, da se v delovno dobo prizna zaposlitev od 14. leta dalje (prej do 15 leta). Zato sem se pri referentki za pokojninsko zavarovanje poznal za moj primer, ker sem že kot 13 letni fantič delal v taborišču. Dobil sem pojasnilo, da se mi lahko šteje v delovno dobo leto od 14 – 15 leta, če sem bil v taborišču socialno zavarovan. Mlado dekle – referentka za zadeve borcev na občini pa mi je dejala, da bo držalo tako kot so mi pojasnili na socialnem. Torej, ker še nisem slišal, da bi po fašističnih taboriščih delovno silo zavarovali, mi pač to leto ne šteje v delovno dobo. Prej namreč nisem mogel iskati priznanja tega leta, ker je bil zakon drugačen in so vsem priznali samo od 15. leta dalje. Zato sem se sedaj zanimal ob spremembi zakona.

Zaradi slabega zdravja sem se z 38 leti delovne dobe leta 1985 predčasno upokojil in dobil odmerjeno pokojnino 24.600 dinarjev. Prepričan sem, da se ni nihče vprašal, kako bo pa ta tovariš preživel.

Kmeta, ki sta na televiziji odgovarjala novinarji, sta dejala, da je 30.000 din pokojnine komaj za kakšen priboljšek in zdravlila. Tovarisi, jaz bom preživel in še veliko delavcev, ki imajo tako pokojnino, pa še kmetij nimamo!

T. K.
iz Kranja

Odkritje spomenika v Solčavi

Letošnji krajevni praznik smo prebivalci Solčave praznovali skupaj s številnimi nekdanjimi borci Koroškega odreda. Osrednji dogodek je bilo odkritje spomenika narodnemu heroju Vinku Simončiču – Gašperju, ki je postavljen na prostoru pred večnamensko stavbo v Solčavi.

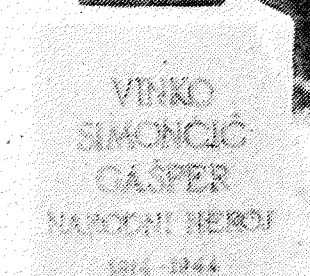
Zaradi zelo slabega vremena je kulturni program bil v nabito polni prosvetni dvorani. Mnogi Solčavani, ki bi radi videli program, niso dobili prostora.

Navzoče je nagovoril znani borec NOV Franc Sever – Franta, ki je orisal dogodke med NOB na Solčavskem in prispevek Solčave v boju za svobodo, ko je vas morala oktobra 1944 tudi pogoreti. Ko je Franc Sever govoril o liku Vinku Simončiču – Gašperju, je dejal:

»Vinko Simončič – Gašper se je rodil v Čatežu na Do-

lenjskem 19. januarja 1914. Simončič je bil po poklicu žagar. Solčavani dobro veste, kako težak in naporen poklic je to. Kot mnogi naši fantje in dekleta, delavci, kmetje, učenci in študentje, se je tudi Gašper v začetku leta 1942. odzval klicu domovine in OF in se pridružil partizanskim enotam na Dolenskem... Gašperjev pogum in prezir do okupatorjev, predvsem pa izkušnje, ki si jih je pridobil v nekdanji Jugoslovanski vojski, ter nardarjenost za ofenzivno partizansko bojevanje – vse to ga je popeljalo od pogumnega borca, mitraljezca do komandirja čete in bataljona. Pozneje pa je prevzel tudi dolžnost pomočnika komandanta 13. brigade. V mesecu avgustu leta 1944 pa ga je poveljstvo NOV in POS postavilo za komandanta Koroške grupe odredov.

Gašper je bil preprost

kmečki fant, vesele in razigrane narave, predvsem pa

je ime rad svojo domovino, ljudstvo in svobodo. Za razliko od nas, mlajših, je imel tudi velike življenjske izkušnje zrelega moža. Duhovit in družaben je bil, posebno v časih počitka v družbi borcev, po uspešnih spopadih s sovražnimi vrstami. Kot komandant je bil strog, resen, samozavesten, vendar pa tudi sproščen, kar je z veliko smisla in uspeha prenašal tudi na svoje soborce, ki so mu sledili in imeli v njega in njegovo poveljevanje veliko zaupanje. Ne samo to, tudi radi smo ga imeli in spoštovali kot človeka in tovariša. Imel je veliko lepih lastnosti, predvsem pa je bil pogumen vojak z vsemi lastnostmi partizanskega operativnega brigadnega komandanta.

V imenu domačinov je spregovoril predsednik KS Solčava Damjan Havdej. Pri sporedu je sodeloval tudi domači pevski zbor, otroci z recitacijami in mladinci z glasbo.

Anton Ikovic

Sodelovanje med občinama Pulj in Nova Gorica

Rezultati nadvse plodni

Občini Pulj in Nova Gorica imata nekaj skupnega: v obeh občinah so že pred leti postavili spomenik narodnemu heroju Sergeju Mašeri. Skupaj s soborcem Spasičem je leta 1941 potopil rušilec Zagreb, pri tem pa tragično preminil. Gorica je njegov rojstni kraj, kjer pa so

rico in k spomeniku vsakokrat položili venec. To sodelovanje se je razširilo na občinsko raven, saj so mornariške enote povabile tudi borce, mladino in rezervne starešine. Večkrat si bi bili Goričani navzoči tehniškemu zboru, obiskali pa so tudi Spominski park Brioni. So-

Delegat puljske vojašnice Sergej Mašera ob goriškem spomeniku.

mu družbenopolitične in delovne organizacije postavile lep spomenik.

Sodelovanje med to občino in Puljem pa sega v čas, ko so v puljski vojašnici z imenom tega junaka ob obletnici smrti imeli spominsko slovesnost. Kasneje so predstavniki vojašnice, mornariškega šolskega centra in tudi člani najvišje mornariške komande ob občinskem prazniku obiskali Go-

delovanje je poseglo tudi na kulturno področje: mornariški orkester je v goriški dvorani že večkrat priredil koncert.

Tako sodelovanje med občinami je torej res dobrodošlo. Tokrat pa so puljski mornarji spoznali, da preko takšnega sodelovanja raste zanimanje za služenje vojske ravno v mornarici.

Joža Pretnar

Odkritje plošče na osnovni šoli v Lavrici in poimenovanje šole po 12. SNOUB

26. novembra 1986 je bila v Lavrici slovesnost. Cicibane so sprejeli v pionirsko organizacijo, in sicer na Osnovni šoli Oskar Kovačič, v delovni enoti v Lavrici. Ob tej slovesnosti je bila šola poimenovana po slavni 12. SNOUB, ki je v noči med 29. in 30. marcem 1944. popolnoma uničila sovražno postojanko, nameščeno in utrjeno v tej šoli. Tu je bila tudi domobranska podoficijska šola, ki si ni niti najmanj mislila, da bo tako hitro klonila pred pogumnimi partizanskimi borci. V šoli so se učili vojaških veščin in klanja največji SS morilci in zagrizeni belogardistični izdajalci pod vodstvom nemškega SS oficirja – Schuhmacherja. O tem je bilo veliko napisanega. Jasno je, da je bil to velik uspeh partizanske enote 3. bataljona 12. SNOUB in je še dolgo močno odmeval med borci NOV in POS ter vplival moralno moč našim enotam, ki so zmagovale na vseh koncih in krajih naše izmučene domovine.

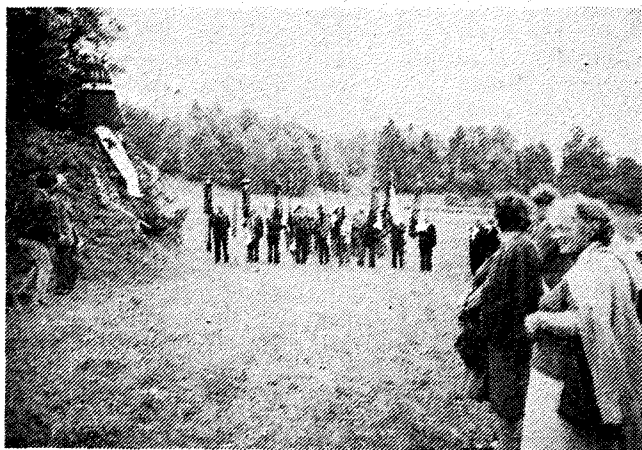
V govoru pri odkritju napisne table na šoli je v imenu borcev 12. SNOUB spregovoril profesor Lojze Šonc, borec 12. SNOUB. Tovariš Bogdan Vrančič, borec 12. SNOUB, je

na proslavi dneva republike v Kulturnem domu v Lavrici še orisal pomen in potek bojev. Sprejeti cicibani so tudi podali slovesno izjavo s sprejetjem v Pionirsko organizacijo. Šola Lavrica je s svojimi učenci pripravila lep kulturni program s petjem, deklamacijami, plesom in igranjem na harmoniko. V tem programu so sodelovali in navdušili poslušalce najmlajši cicibani iz Vzgojno varstvenega zavoda iz Lavrice. Na slovesnosti so bili navzoči tudi predstavniki Osnovne šole 12. SNOUB iz Novega mesta, predstavniki JLA, ki nadaljujejo tradicije 12. SNOUB, predstavniki 15. divizije JLA, ki nadaljuje tradicije 15. udarne divizije NOVJ, predstavniki DPO KS Lavrica, predstavnik Občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik, ravnatelj Osnovne šole Oskar Kovačič iz Ljubljane ter številni krajani.

Vse je potekalo v izredno prijetnem vzdušju. K ajani in šola sama si želijo še več takega plodnega sodelovanja s partizanskimi enotami, posebno z 12. SNOUB, borecem te brigade je to v velik ponos.

Lojze Šonc

Spominsko obeležje padlim

Sredi septembra smo v bližini Čepovana, ob cesti, ki pelje iz Solkana preko Grgarja in Čepovana do Mosta na Soči, odkrili spominsko obeležje petnajstim padlim borcem »Leteče čete Simon Gregorčič«, ki je delovala v sestavi 4. prekomorske brigade.

Komisija za postavitev obeležja je določila lokacijo spomenika na kraju, kamor so v letih 1944 in 1945 iz transportnih letal odmetavala zavezniško pomoč enotam 9. korpusa NOV. Transportna letala so iz zavezniških baz v Južni Italiji prinašala v glavnem vojaški, sanitetni in prehranski material.

Pokroviteljstvo nad obeležjem je prevzela krajevna konferenca SZDL Čepovan, katere predsednik je v svojem govoru obljubil, da bodo vse družbenopolitične organizacije vasi skrbjele za obeležje in prenašale na mlajše rodove izročilo borcev, ki so se borili v vrstah partizanov.

Pred proslavo smo dali tiskati 1500 vabil, ki so jih člani Aerokluba iz Ajdovščine raztrosili po bližnjih mestih in vaseh.

Odkritje je sovpadalo z občinskim praznikom Nove Gorice in je bilo vključeno v program praznovanja. Slavnostni govornik je bil dr. Rado Bordon.

Z. Smrekar

Španci, moji soborci V prvih akcijah

Nekega dne sredi avgusta 1941 nam je skojevka Pavlika Blagotinšek prinesla v gozd Ležen v Šaleški dolini, kjer smo se nahajali prvi ilegalski Šaleške doline, sporočilo, da se nam želijo pridružiti španski borci, ki so se vrnili v domače kraje. Podvomili smo v resničnost sporočila, čeprav je prišlo s pomočjo naših zvez in ljudi. Eden izmed treh Špancev naj bi bil Mlakarjev Karli, s katerim sva skupaj obiskovala meščansko šolo v Šoštanj. V sporočilu je bilo še povedano, da se fantje nahajajo pri kmetu Turineku ob poti na goro Oljko, kjer naj jih zagotovo poiščemo. Dvomi so se kmalu razblinili in tri španske borce smo vključili v našo šaleško skupino ilegalcev. Tako so bili trije

več brez orožja.

Med pogovorom so nam povedali mnogo zanimivega – da so bili po umiku iz Španije najprej v Franciji, nato pa so bili odvedeni v delovno taborišče v Nemčiji. Po navodilih KPJ so od tam pobegnili in bi se morali javiti na javki v Dobovi. Tam so iskali zvezo in nadaljnja navodila, toda javka ni delovala, zato so se na predlog Mlakarja odločili, da bodo poskušali poiskati povezavo s partijo v Šaleški dolini. Karli je vedel za staro partijsko javko v trgovini Natek v Šoštanju. Ker se sam ni upal pojaviti med ljudmi, da ga ne bi kdo prepoznal, je poslal na vezo Miha Pintarja. Povezava je uspela. Španski borci z bogatimi življenjskimi izkušnjami, predvsem pa voja-

škimi, so postali naši partizani v Šaleški dolini.

Od treh tovarišev je bil Drobnič najbolj redkobeseden. Videti je bilo, da je bolan ali pa so ga napor petih let bojevanja, taborišča v Franciji in Nemčiji, pa tudi negotova pot na domača tla, močno izčrpala. Želel si je domov k očetu, da bi se preoblekel, pošteno okopal in očistil ter globoko zadihl, četudi le na skrivaj. Ob prvi akciji je omagal in le s težavo se je spet vrnil nazaj v Ležen, od koder je z dovoljenjem skupine odšel v domači kraj – Veliki vrh pri Šmartnem ob Paki – na zdravljenje in počitek, vendar z naročilom, da se kmalu spet vrne. V domačem kraju je bil izdan in Nemci so ga ustrelili.

Mlakarjev Karli je bil domačin Šoštanja. Član KP je postal že zelo zgodaj. Po prvem vtisu je bil zelo miren tovariš, bolj politik kot vojak. V stari Jugoslaviji je bil obsojen na zapor v Sremski

Mitrovici, potem pa je odšel v Španijo. Tu, v Šaleški dolini, je po dolgem času spet prijel za puško, da bi pomagal osvoboditi okupirano in razkosano Jugoslavijo.

Pravo nasprotje Mlakarjevi naravi je bil Miha Pintar – nemiren, bojevit in odločen. V Španijo je šel iz Vinice v Beli krajini, kjer je služboval kot učitelj. »Španci« so ga klicali Učo.

Po tem kratkem opisu dogodkov v Šaleški dolini naj povem, da se je v naši dotedanji partizanski družini marsikaj spremenilo.

Že samo dejstvo, da so bili sedaj z nami izkušeni in preverjeni revolucionarji, nam je vilo v zavest novega poguma. In ne samo to. Sedaj je prišel na dan z doslej neodkritimi kartami tovariš Oto Mader, tukajšnji domačin, ki je bil sicer veliko z nami, vendar v nekakšni polilegali, kot smo takrat rekli. Vse dotlej nam ni povedal, da ima skrito orožje. Po pri-

hodu španskih borcev nas je nekega večera peljal na kraj, kjer je imel v bencinskem sodu brez dna zložene mavzerice in strelivo zanje. Ob zlomu stare Jugoslavije je to orožje zakopal in nikomur nič povedal.

Pintar je prevzel vojaško vodstvo skupine in že je bila pripravljena prva oborožena akcija v Šaleški dolini.

Ravno takrat smo dobili preko naših zvez sporočilo, da se bo proti Celju peljal notranji minister 3. rajha, dr. Wilhelm Frick. Odločili smo se, da mu postavimo zasedo na cesti proti Celju, na primernem mestu. Šest tovarišev je odšlo v Šentjanž in v Socki postavilo zasedo. Wilhelm Frick pa je tod potoval en dan pozneje. Po tej neuspeli akciji (za katero je vprašanje, kakšne represalije bi Nemci izvajali, če bi tukaj izgubili notranjega ministra), je zapustil skupino prvi od treh Špancev – Drobnič.

Kmalu za tem so tovariši

iskali strelivo v Zavodnji. Po sporočilu naj bi tam jugoslovanska vojska ob umiku pustila bombe in drugo municijo. Ob tej priložnosti se je poskušoval Mlakar in morali smo zanj poiskati zdravniško pomoč. Po navodilih zdravnika, dr. Medica iz Šoštanja, je moral Mlakar zaradi ran na nogah na mirovanje.

Pri Martinu v Škalskih Cirkovcih je tedaj pričela delovati prva bolnišnica – zemljanka na Štajerskem. V njej se je prvi zdravil španski borec Karli Mlakar, pozneje, v letu 1943 pa še drugi španski borec Dušan Kveder. Za njuno okrevanje je skrbel študent medicine, Franc Polh-Izak.

Mlakar je prišel za nami na Dobrovlje, od tu pa po nalogu partije na politično delo pri Mariboru, kjer je padel v roke Gestapu in bil ustreljen.

Tone Ulrih-Krošelj

Elkroj

PROIZVODNJA MODNE KONFEKCIJE MOZIRJE n. sol. o.

Najboljše hlače-Elkroj hlače

Vabilo

Vabimo vse borce in borke enot 15. udarne divizije NOVJ, da se v soboto, 13. decembra 1986 ob 15. uri udeležijo tradicionalnega srečanja v domu JLA v Ljubljani.

Ob tej priložnosti bo Predsedstvo skupnosti podelilo borcem odličja 15. udarne divizije NOVJ.

Posebnih vabil ne bo!

Skupnost borcev 15. udarne divizije NOVJ.

Zločin pri Zilcu

Kaj se je v resnici zgodilo pri kmetu Zilcu v Mislinji št. 254 tistega usodnega dne v noči od 24. na 25. marec 1945? Obiskali smo jih 23. novembra 1986 in jih prosili, naj nam povedo, kaj sami vedo o tistih davnih težkih časih, pa tudi, kaj so slišali pripovedovati od svojih staršev in dedov.

Sprejel nas je krepak mož srednjih let Pavel Vogrin z ženo Francko Tonclnovo, z zetom in otrokoma. Vsi so bili pripravljeni na pogovor in govorili so vidno prizadeti ob tem, kar se je bilo v njihovi hiši odigralo. Pačnikove s Tolstega vrha so namreč dobro poznali: Pačnikov Franci jim je večkrat pomagal pri delu, zlasti v gozdu. To leto, zadnjo zimo vojne pa je partizani po mislinjskih hribih in dolinah. Nadaljeval je boj, ki so ga tu začeli narodni heroji Iršičevi, Čebularjevi, Prevolniki, in nadaljevali mnogi drugi padli ljudski junaki. Franc Rozman je bil kurir, terec, aktivist OF.

Bila je to zadnja ofenziva spomladi 1945, ko je bila ranjena zver najbolj nevarna. Franc Rozman se je tedaj še z enim terencem zadrževal pri Beršarjevih na Tolstem vrhu. Vedo povedati, da sta tisti dan pomagala domačinom pripravljati drva, kajti zima je bila huda.

24. marca pozno popoldne so obveščevalci poslali k Brešarjevim sporočilo, da se pomika nemška hajka iz smeri Dolica proti Tolstemu vrhu. Partizana sta se takoj odločila, da se umakneta preko Mislinje na drugo stran v Plentakov Kozjek. Šla sta se proti Tonclenu, ko je tisti, ki je bil s Francijem, opazil, da nima nahrbtnika. Ocenil je, da ima še čas in se vrnil ponj h Brešarjem. Franc Rozman je nadaljeval pot mimo Tonclnovih proti Mislinji. Spremljevalec se je kmalu vrnil in se za hip oglašil pri Tonclnovih in povprašal po Franciju. Ti so ga pa opozorili, naj nikar ne hodi preko Mislinje, ker je v Grabnu polno Nemcev in so vsi prehodi zastraženi.

Franc Rozman pa se tu ni oglašil, kar je bilo zanj usodno. Hitel je naravnost proti Tonclovi brvi, da bi čimprej prišel na drugo stran Mislinje na varno, v svoje skrivališče v Plentakovem Kozjeku, ki ga je že tolikokrat rešilo. To je bilo skalovje na desnem bregu Mislinje, ki je bilo težko dostopno. V tem skalovju so si terenci uredili varno skrivališče in zavetišče. Vanj so prišli tako, da so splezali po smreki navzgor in od tam po vejah in drogu v skalno votlino. Drog so potegnili za sabo, kadar je bil kdo v votlini. Od zgoraj ali s strani v votlino ni bilo dostopa. V tej votlini so si terenci uredili ležišča in se oskrbeli z železno rezervo hrane, kadar bi dalj časa morali ostati v njej. Bili so trdno prepričani, da se v svojo votlino lahko zatečejo kadarkoli, da jih tam nihče ne najde in tako so se počutili varne.

Pavel Vogrin je bil takrat star 11 let. Zvedavo je spremljal, kaj se je dogajalo v mislinjskem grabnu in njeni okolici. Spoznaval je vojne grozote in iz dna duše sovražil okupatorja. Ta

ko so ga vzgajali njegovi starši ter dedek in babica ki sta takrat še živela. Vsi so sodelovali in pomagali partizanom.

Tu, v Zilčevi hiši, se je nastanil štab nemške vojske in policije, ki je vodila hajko po zahodnem Pohorju. Naselil se je v veliki hiši, ki ji strop počez nosi veliki trač, v katerega je vrezana letnica 1864; takrat je bila ta hiša zgrajena. Štab je vodil nek visok nemški oficir, ki se je moral vsakokrat, ko je korakal od mize do peči, skloniti pod tramam. Ob peči je sedel dedek Gašper in ob njem naš sogovornik Pavlek, dokler ga dedek ni bil poslal ven, ko je spoznal, da je za mladega fanta prenevarno.

Dedek je bil nekoč avstroogrski vojak. Znal je nemško, da se je z oficirji pogovarjal in se ni dal kar tako odgnati, saj so vojaki v primerjavi z njim bili smrkavi dečki. Dedek se je na vojaške zadeve tudi spoznal.

Ko so že vse druge Zilčeve odgnali iz te hiše, se je dedek z oficirji le pogodil, da bo smel prespati z babico v svojem »štibelcu«. V to sobico pa je vodila pot edino preko hiše, v kateri je bil nemški štab.

Večeralo se je že, pa je visoki oficir pogledal petrolejko. Pobingljal je z njo proti oknu, da bi ugotovil, če je v njej kaj petroleja. Velel jo je prižgati.

Ravno tedaj pa je pridiral v sobo vojak, se postavil pred dolgina v pozor in raportiral, da so opazili tri bandite, ki se pomikajo v dolino proti Mislinji in to spodaj proti brvi.

Oficirji so takoj skočili pokonci, pograbili brzostrelke in zdirjali ven. Čez čas se je po mislinjskem grabnu razlegalo močno streljanje. Drdrale so brzostrelke in sikali mitraljezi s svetlečimi krogalmi, da je pobilskovalo po koteh. Lajal je tudi mitraljez, postavljen na noge izpred Zilčeve hiše, in oblikoval pobočje Brešarjevih rut.

Streljanje pa ni trajalo dolgo in oficirji so se kmalu vrnili v hišo. Vse pa je bilo močno razburjeno, vojaki so tekali sem in tja, da Zilčevi niso mogli slediti in niso vedeli, kaj se je bilo grebejo v skupni grob. Kje ste bili tedaj italijanski škofje, ki ste v imenu vse-mogočnega blagoslavljali in opogumljali vojaške, ko so šli na roparske pohode, kjer so uničevali osnovno ljudsko dostojanstvo? Kje je bil papež Pij XI., ki je dejal, da je Mussolini prišel z zelo dolge poti, da bi bolje opazil, da je bila ta pot označena od Boga in da se je lahko pripravil na to veliko božje poslanstvo, da je treba gledati v Mussolinija kot resničnega angela, poslanega od boga, da reši Italijo in evropsko civilizacijo? Najgnusnejša dejanja, ki jih je kdajkoli počel italijanski vojak, so se dogajala v Grčiji. Za to je nosila svojo odgovornost tudi

rimska cerkev, kajti nihče ne bo verjel, da papež Pij XI. ni vedel za to tragedijo grškega naroda. Verjetno je bilo tudi med duhovniki italijanske vojske poštenih ljudi, ki so ga o dejanjih italijanske vojske in o bedi grškega naroda obvestili. Res, da je bil večji del pripadnikov italijanske vojske nadut s svojo prepotenco, verjetno pa je bilo med njimi tudi poštenih, ki jim ni bilo vseeno, ko so gledali to nečloveško postopanje in genocid grškega naroda.

Julija 1942 je »duce« Benito Mussolini prišel v Atene in se povzpel tudi na »svete skale« Akropole. Bili so časi, ko je nemški maršal Rommel še gospodaril v severni Afriki in je fašistični diktator govoril, da bodo prvi prišli v Aleksandrijo Italijani. To je bilo upanje, grajeno v zraku kot tistikrat, ko je bil prepričan, da bo s svojimi divizijami preplaval Grčijo in vkorakal v Atene v nekaj dneh. Odpor Grkov je razpršil Mussolinijevo nadutost in priča smo bili prvi zmagi zaveznikov med drugo svetovno vojno. Upanje Rima za absolutni vpliv na Balkanu je bilo spomladi 1941 popolnoma odpravljeno z velikim

Dedek se je med tem časom umaknil v kuhinjo in tam povečerjal. Ko se je nato hotel vrniti v hišo, da bi šel spat v »štibelc«, mu tega stražar, ki je sedaj stal pred hišnimi vrati, ni pustil. S stražarjem se je začel prepirati, kako to, da ga ne pusti v svojo hišo, da gre v svojo sobo spat, saj se je tako dogovoril z njegovim komandantom. Ob tem prerekanju in delnem previranju pa je tisti visoki oficir na stečaj odprl vrata in vprašal, kaj je zunaj. Takrat pa je dedek za hip videl in prepoznal Pačnikovega Franca, ki je staj sredi hiše ves krvav, obdan z nemškimi oficirji.

Dedek je oficirju zabrusil, da ne drži besede, ker mu je obljubil, da bo kljub vsemu smel spati v »štibelcu«, zdaj pa mu stražar tja ne dovoli. Oficir mu je odgovoril, da mu bo dovolil, takoj ko bo to mogoče. Moral bo nekaj časa počakati v kuhinji, ker imajo v hiši vojaško opravilo.

Minila je dolga ura, ko so se Zilčevi stiskali v tesni kuhinji. Zdaj so vedeli, koga imajo fašisti v njihovi hiši, koga zaslišujejo in mučijo, da je od časa do časa zatulil. Takrat so tudi zasliševalci zagnali hrup, da bi ga preglasili. Zilčevi so bili v hudem strahu, da bi Franci v mukah klonil, kajti za domačijo je vedel, da je partizanska in da podpira narodnoosvobodilni boj po svojih močeh.

Cez kako uro je le prišel stražar po dedka in babico, da smeta skozi hišo spat v svoj »štibelc«. Francija so še vedno imeli v hiši. Da bi ga dedku in babici skrili, da bi prikriili svoje zločinsko početje, (bili so namreč prepričani, da domačini ne vedo, koga so prijeli), so napravili v sobi špalir in s svojimi telesi zakrili ujetnika. Vendar je dedek z izkušnim pogledom le opazil Francija, ki je takrat še stal opiraje se ob steno.

Rablji so nadaljevali svoj posel. Zaslišali so ujetega

partizana in ga zverinsko mučili. Mizarska miza, ob kateri so malo prej večerjali, jim je prišla prav za njihovo početje. Nanjo so položili nemočno žrtev, ki ni mogla več stati. To pa niso storili zato, da bi njemu bilo lažje, temveč zato, da se jim ne bi bilo treba pripogibati. Stiskali so roke v primež in mu tako lomili kosti. Siromak je tulil. Tudi vsega hudega vajeni dedek Gašper v »štibelcu« ni vzdržal. Rad bi Franciju kakorkoli pomagal, da bi prenehali. Močno je potikal na vrata in rekel oficirju, da mora naviti uro, ki visi tam levo na steni. Oficir je bil nejevoljen, a mu je to dovolil in zavpil, naj to hitro opravi. Zopet so stopili tako, da so dedku napravili pot do ure, s telesi pa zakrili mučenika. Ko se je dedek vračal v »štibelc«, mu je oficir zabrusil, da ne sme več ven.

V sobi pa so se znašali nad nedolžno žrtvijo še kar naprej. Rezali so mu kožo s hrbta in zahtevali, naj pove, kaj je delal, kje so partizani, kdo jim pomaga in podobno. Najmanj dvakrat je prišel eden izmed nemških vojakov v kuhinjo po sol. Menijo, da jo za kaj druga niso mogli rabiti, kot da so jo revežu posipali po ranah, da bi ga na tak način prisilili k priznanju.

Bilo je že skoraj pol noči, ko so ga vlekli iz hiše. Nedolgo za tem pa je tudi počilo.

Nemški vojaki so spali takrat pri Zilcu po vseh prostorih, tudi v zadnji hišici, v kateri so spali Pavlekov starši in otroci. Tja je prišel spet tudi tisti razbojnik, ki je mučenju opravljal. To so sklepali po njegovem videzu in opravi. Za

pasom je imel vse polno nožev in drugih rekvizitov, pa tudi po njegovem pogovoru, ki je tekel s pajdašem v sobi. Da si je napravil prostor na tleh v sobi, je postavil otroško posteljico pokonci. Ko se je ulegel, ga je oni drugi vprašal, če je bandit povedal, ali je bil v brigadi, in ali je opravljal kako drugo delo. Rabelj mu je odgovoril, da ni nič kaj povedal, samo to, da je hodil iz brigade. Ker sta Pavlek in njegov oče Jože znala toliko nemško, sta pogovor razumela. Zdaj so vedeli, da je Franci Rozman vzdržal in ni ničesar izdal. Umrl je kot junak – mučenik.

Nemška vojska je ostala pri Zilcu še naslednji dan. Domačini niso mogli in smeli nič stikati okoli, da bi ugotovili, kje leži Franci. Šele proti večeru so se odpravili. In ko še zadnji nemški vojak ni bil za ovinikom, je že iz gozda pritekel partizan in prosil za hrano. Posvarili so ga, naj bo vendar bolj previden. Moral bi malo počakati, kaj bi bilo, če bi se še kakšen Nemec zadrževal pri njih. Bili so prestrašeni zaradi grozodejstva, ki so mu bili priča. Glad pa je partizanu premočno pritiskala in potisnila v stran tako strah kot previdnost. Dali so mu, kar so imeli pri roki in ga napotili nazaj v gozd.

Zunaj pred hišo so ujetega partizana privezali ob hrusko. Stati ni mogel več, tudi drugi so se znašali nad njim. Nazadnje so mu dali milostni strel v tilnik. Pred hrusko so tudi opazili krvave madeže. Žrtve pa ni bilo nikjer.

Šele čez tri dni, 27. marca 1945, so zavirači (premzarji) našli truplo – spodaj

pod mostom v Mislinji. Eden izmed premzarjev je sedel ob strani na vagonu ter polzel s pogledom po Mislinji, ko se je peljal navzgor. Pod mostom je zagledal zmrcvarjeno truplo. Sporočili so Zilčevim, ki so pripravili pokop. Jakobu, ki je bil takrat star 11 let, se je čudno zdelo, da so prejšnji dan vse nemške kolone, ki so šle po grabnu, morale iti pod mostom. Vojakom so kazali ubitega partizana in svoje »junaško« delo.

Zilčevi so organizirali pokop. Ubogi trpin Franc Rozman je bil ves stolčen. Okrog vratu je imel zadržan pas, s katerim so ga vlekli iz hiše in ga privezali ob hrusko. Po licu mu je viselo izbito oko. Imel je zdrobljeno čeljust in usta potegnjena v stran. Vse ude je imel polomljene, v tilniku pa naboj.

Oblekli so ga kolikor se je dalo spodobno. Mizar Nandek iz Mislinja je napravil rakev. Napravil je tudi križ in na njem desko – tablo, na katero je kdo si ga vedi zakaj napisal naslednji verz:

»Saj bil je miren in resen ta stan!

Tukaj počiva en mlad partizan!«

Pokopali so ga spodaj malo nižje od Zilca, na levem bregu Mislinje. Po vojni so ga sorodniki pokopali na pokopališče v Šentilju. V kapelici v Šentilju pa so domačini leta 1948 vzdali spominsko znamenje, na katerem so vklesana imena padlih partizanov, talcev in umrlih v internaciji. In trinajsto po vrsti je vklesano ime Rozman Franc 1913–1945.

Franjo Marošek

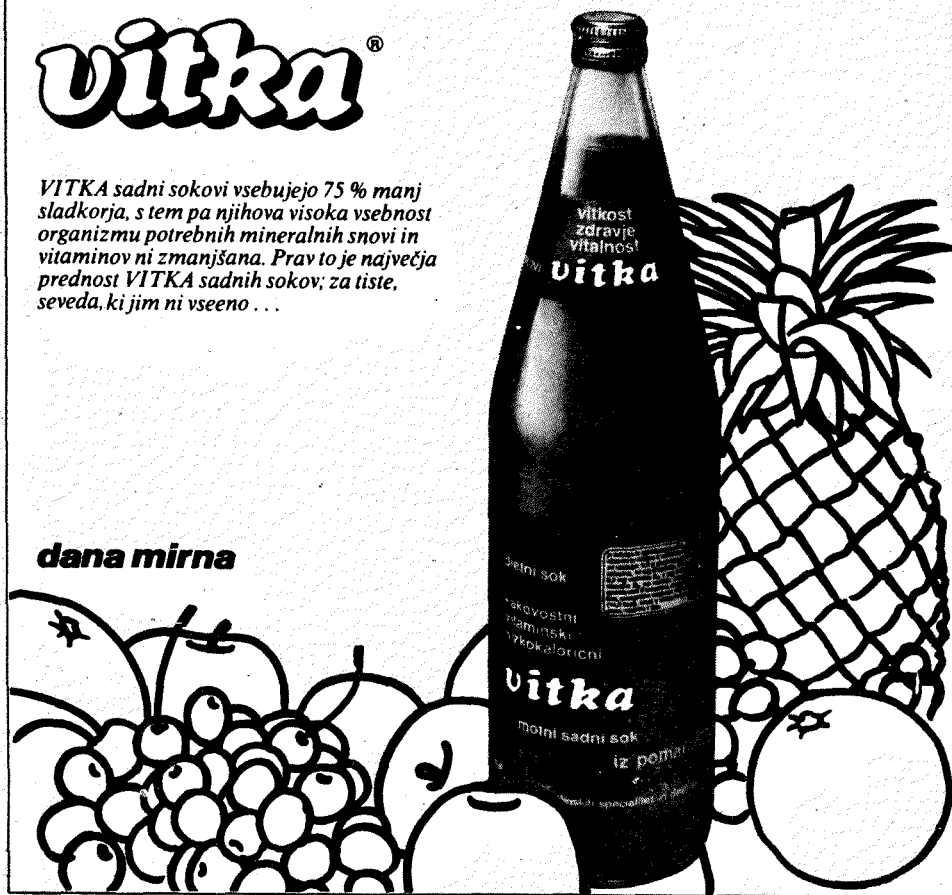
za tiste, ki jim ni vseeno

Prevelika telesna teža je danes izredno pogosta, saj ta neprijetnost bremeni nešteto ljudi. Naši zajtrki, kosila in večerje so čisto preobilni. Vmes pa so še mnoge »malenkosti«, ki nas neopazno redijo. Med njimi je cela vrsta limonad, tonikov in drugih sladkih napitkov, ki jih pijemo za žejo, pri tem pa se sploh ne zavedamo kolikšna je njihova kalorična vrednost. Te s sladkorjem bogate tekočine pa tehtno prispevajo k naraščanju naše telesne teže, kajti prav sladkor najhitreje dodaja neljube kilograme.

vitka®

VITKA sadni sokovi vsebujejo 75 % manj sladkorja, s tem pa njihova visoka vsebnost organizmu potrebnih mineralnih snovi in vitaminov ni zmanjšana. Prav to je največja prednost VITKA sadnih sokov; za tiste, seveda, ki jim ni vseeno...

dana mirna

Partizan s kolovratom

V Mariboru živi v zaslužnem pokoju višji dentist Srečko Rutar-Feliks, rojen v železarski družini 1914. leta, prav tako v Mariboru. Vse svoje življenje je posvetil zobozdravstvu in več tisoč železničarjem, njihovim svojcem ter Mariborčanom lajšal bolečine, ne da bi posamezniki vedeli, da se za njegovo skromnostjo skrivata dobri dve leti zobozdravstvenega dela v NOV, za katerega je bil deležen vse premalo priznanj.

Čeravno so si vsi partizanski spomini v bistvu podobni, je spomin na Srečka Rutarja nekaj posebnega. Že njegova težka mladost, prezir in zaničevanje so v njem vzbudili neustrašen uporniški duh. Njegovo prvo delovno mesto, ko se je v Ljubljani izučil za zobnega tehnika, je bilo v Rogaški Slatini, kjer ga je delodajalec-zobozdravnik, simpatizer nacizma, vsekrozi zapostavljal. Prav zaradi tega je takoj ob okupaciji zapustil službo in odšel v Turško vas pri Slovenj Gradcu, kjer je ostal do odhoda v partizane.

Ko je že sodeloval z organizatorji odpora, se je konec novembra 1941 zgledal pri njem sodelavec, tovariš Kolender iz Straž pri Mislinju; prišel je z idejo o ustanovitvi OF v Turški vasi. Dan se stanka je bil določen: zadnja

nedelja v novembru, ponj pa bo osebno prišel tovariš Kolender. Ker sta se zdeli Rutarju čas in okoliščine sumljive, se je pred tem odpeljal v Maribor ter se tako izognil gotove smrti. Po vrnitvi je namreč zvedel, da ga je Kolender obiskal še z nekim neznancom, gestapovcem, ki je izdal vse njemu znane funkcionarje OF. Le-te so 3. ali 4. februarja 1942 aretirali ter marca 1942 ustrelili v Mariboru. Ustreljeni so bili tudi Rutarjevi sodelavci tovariši Kolender, Čas in Iršič. Seveda je s tem delo za nekaj časa prenehalo.

V zimi 1943/44 so z Rutarjem ponovno vzpostavili stike. Predvsem v nočnih urah so k njemu prihajali partizani in aktivisti s Pohorja, katerim je v improviziranih prostorih nudil zobozdrav-

stveno pomoč. Ker je na njegovem domu postalo takšno delo tvegano, sta z njegovo ženo Angelo, ki mu je asistiral, na skrivaj hodila v Mislinje h kmetu Mrzlu v vasi Golavabuka. Prve dni septembra 1944 pa je bil Rutarju dodeljen pomočnik-borec Avgust Ošlak, s katerim sta se naselila v »Kebrovo bajto« na Golavabuki ter nadaljevala z delom. Od tam sta se preselila v bližnjo hišo, kamor so prihajali pacienti pohorskih bolnišnic, med njim tudi komisar Sine. Takrat je Rutar doživel svoj prvi ognjeni krst, saj so jih pri kmetu Turčniku nenadoma napadli Nemci. Ker so se vsi razbežali, je med streljanjem pred hišo stopil dr. Jože Beniger, šef sanitetnega odseka 14. divizije in zakričal: »Kaj bežite Švabom naravnost v naročje! Takoj nazaj in z nami v hrib!« Po končani hajki sta se Rutar in Ošlak vrnila in v bližnjem grmovju skrila zobno opremo, nato pa s skupino odšla do Pungarta.

Ko sta se ponovno vrnila v dolino, sta v leseni uti, namenjeni za žganjekuho, začela delati. Kmalu nato je upravnik bolnišnic zahodnega Pohorja dr. Ivan Kopač-Pavček ukazal, da se Rutar preseli k

njemu v bolnišnico, Ošlak pa je odšel nazaj v gospodarsko komisijo. Takrat je, po ukazu dr. Pavčka Rutarja v Golavabuki pri kmetu Reberniku čakal kurir tovariš Ural, s katerim sta nato skupno nosila opremo do bolnišnice Primož. Ker sta šla po potoku, je kurir opozarjal Rutarja, naj ne stopa na kamne, ker bi tako puščala sledi. Nenadoma se je kurir ustavil in vprašal Rutarja, če je že kaj opazil. Seveda je moral priznati, da ni opazil ničesar, čeprav sta že bila pred bolnišnico. Le-ta je bila tako dobro prekrita z zasneženimi vejami. Zgrajena je bila ob studencu nad Temnikarjevo domačijo, ki so jo sestavljale tri barake, kuhinja, ležišča za ranjence ter osebje in operacijski prostori, v katerih so bila tudi ležišča za dr. Pavčka, komisarja Sineta in Rutarja.

Decembra 1944 je bolnišnico obiskal referent za bolnišnice sanitetnega odseka 4. operativne cone dr. Julij Saje in naročil, da mora Rutar obiskovati tudi ranjence v bolnišnici Kozjak, Silvester, Krn, Trška gora-Sladki in prebivalce bližnjih vasi. Ker je Rutar, ki je od takrat dalje hodil od bolnišnice do

bolnišnice in od vasi do vasi, s seboj nosil nožni vrtalni stroj, ki se je zdel kmetom podoben kolovratu, se ga je oprijelo ime »partizan s kolovratom«.

Bolnišnica Trška gora-Sladki pa je dobila ime po upravniku Francu Stalekarju-Sladkemu. V njej so pogosto dobili kosilo kos kruha in žlico medu, ker so, zaradi dima, toplo hrano pripravljali v glavnem ponoči. V tej bolnišnici sta bila na zdravljenju tudi dva Angleža in Rus, katerima je Rutar namestil nekaj zlatih kron. Seveda je Sladki takoj pripomnil: »Kar naredi jim zlate krone, da bodo imeli bleščeč spomin na naše kraje.« Dobro je ohranjen obširen dopis VPB, vodje partizanskih bolnišnic Pohorja dr. Pavčka, ki ga je poslal šefu sanitetnega odseka 4. operativne cone dr. Milanu Červinku-Žigi. V njem med drugim sporoča, da so za šefa in organizatorja zobotehničnega in zobozdravniškega odseka postavili Srečka Rutarja-Feliksa, ki že več mesecev opravlja to delo. Navedena so tudi vsa Rutarjeva osebna prizadevanja in otežkočeno delo s pripombo in prošnjo, da se ga ne pre-
stavlja, ker ga nujno potre-

bujejo kot sanitetnega organizatorja zobozdravstva na tem območju. Znano je namreč, da je že v septembru 1944 bilo več kot 2100 partizanov na eno zobno ekipo.

Tovariš Rutar je poleg lastnega orodja, ki ga je prinesel s seboj s pomočjo svoje žene Angele, ves potreben material nabavljaj pri znanecu Francu Loschnikerju, lastniku firme Zahnwaren v Gradcu, seveda v zameno za živila. V ta namen se je na določenih krajih in s primerno varnostjo sestajal z ženo. Ker zaradi varnostnih razlogov ni smel voditi evidence zdravstvenih storitev in ne o porabi materiala, tudi ni mogoče ugotoviti števila zdravljenih ter porabo materiala, ki pa je gotovo ogromna.

Po osvoboditvi je tovariš Rutar s celotno opremo odšel v Šostanj, nato nadaljeval šolanje v Ljubljani in končno pristal v Mariboru. Po upokojitvi pa se je odločil in vse zobozdravstvene instrumente, ki jih je uporabljal v NOV, prostovoljno podaril Pokrajinskemu muzeju revolucije NOB v Slovenj Gradcu, kjer so sedaj razstavljeni kot edini ohranjeni eksponat Slovenije.

Ivan Štifter

Obisk ranjenke

Bil sem v Kamniško-zasavskem odred, moja sestra pa je bila na kamniško zasavskem, savinjskem vojnem območju kot borka – kuharica. Bilo je naključje, da smo prav mi razorožili vlasovce, ki so hajkali na območju Trojan, Izlak in Kanderš. Ker so se v odredu pojavili dezerterji in izdajalci, so jih le-ti pripeljali skozi naše položaje v vas Ravne pod Sv. goro. Preden so postavili straže, so bili že nenadoma napadeni. Umikali so se v dolino, kjer jih je imel na muhi vlasovski mitraljezec.

Približno 30 borcev in bork je padlo, bilo ranjenih in zajetih. Med zajetimi in ranjenimi je bila tudi moja sestra, vendar so jo kljub strogemu ukazu komandanta vlasovci izpustili oziroma pustili v neki hiši. Rekli so,

da so tudi oni komosomolci in da bodo še nočjo prišli partizani ponjo. To se je tudi zgodilo. Odpeljali smo jo na varno k družini v Grobošco, ni pa bilo zdravnika, da bi razstreljeno nogo strokovno obvezal.

Naslednji dan smo srečali šefa za promet in veze tega območja podporočnika Srečka in mu pokazali ranjenko. K sreči je bilo v ZDO in brigadi Matije Gubca na Dolenjskem bolničar in mu je njegovo znanje sedaj ponovno prišlo prav. Strokovno je rano očistil, razkužil z žganjem in obvezal. S tem pa si je nakopal skrb. Moral je hoditi k ranjeniki in jo obvezovati vsaj vsak drugi ali tretji dan. Ni mu bilo lahko, kajti do hiše ni bilo vselej prosta pot. Nekega dne sva z bratom zaprosila, da bi šla z

njim, da bi videla sestro. Tudi tokrat zaradi bližine Nemcev in vlasovcev nismo mogli k hiši.

Odmaknili smo se v gozd in ker smo kmalu našli primerno skrivališče v neki jami, smo se vsi trije stisnili vanjo. Tovariš Srečko je vzel mojo puško in si jo je položil pod hrbet, sam je imel le pištolo »štajerko«. Tudi brat, ki je sedel nasproti nas, je imel puško. Kar naenkrat skrajno desno opazim žival in rečem: »Srna«. Tovariš Srečko pa je rekel: »Policijski pes, ne srna«. Res je za psom šla kolona vlasovcev z namškim oficirjem na čelu.

Nenadoma vidimo, da se nad našimi glavami gibljejo veje. Steze je bilo le nekaj korakov izpod nas konec in na tej stezi so pod nami počivali kar celo uro. Pes je pa ta čas kar naprej iskal sledi. Stanje je bilo kritično, kajti

le en kašelj, kih ali premik, pa bi bilo po nas. Za kakršnokoli obrambo ali umik ni bilo možnosti. »Poskušala se bova preko skal nekako umakniti v hrib«, sva dejala, tovariš Srečko pa je počasi in previdno izvelel pištolo in si jo nameril v glavo rekoč: »Če nas pes izsledí, ni za nas nobene rešitve, živ pa se jim ne dam«. Ker tudi ni mogel do hiše, se je kar vlegel pod nekaj gostih smrek na ped debel sneg. Tu bi ga kmalu pohodili Nemci z mulami. Ker ga je zeblo v noge, se je zbudil, sicer sploh ne bi vedel, da so šli mimo njega Nemci. Po drugi strani pa so se vračali raztrganci in ker je bil preblizu kolovozne poti, se je od bukve do bukve premikal do skal in zimezlena, našel seneno ležišče, se sezul ter zaspal do noči. Proti jutru pa se je podal do hiše in obvezal ranjenko.

Alojz Šverko

Italiji. Le-ti so sedaj shranjeni v grobnici, ki jo je uredila in postavila SFRJ, letá 1970. Na komemoraciji so govorili dr. Ante Županović, predsednik skupščine Skupnosti občin Split, župan občine Barletta Osvaldo Pillera, predsednik ANPI (VZPI) za pokrajino Puglie, Albert Klun (v slovenščini), sekretar osrednjega odbora komorcev – borcev NOVJ in Zoran Franičević, sekretar predsedstva konference zveze socialistične mladine Visa.

Pred spomenikom je vokalna skupina ansambla »Filip Dević« iz Splita izvedla našo in italijansko himno ter pesem »konjuh planino«. Venec je v imenu vseh udeležencev komemoracije položil Marinko Papić, predsednik odbora ZZB NOV Dalmacije, župan občine Barletta in predsednik pokrajinskega odbora ANPI (VZPI) za Puglio.

Pri povratku v Bari so si izletniki ogledali kraja Andria (kjer je med NOB bila

so izletniki in njihovi gostje med njimi dr. Radivoj Genić, generalni konzul SFRJ v Bariju, Rok Brkić, kapetan fregate, vojni ataše naše ambasade v Rimu (ki je zastopal našega opravičeno odsotnega veleposlanika v Rimu Anteja Skataretika), župan občine Trani, predsedniki ANPI (VZPI) iz Gravine, Grume, Barlette, Barija, Tuturana, Lecce in drugi) priredili slovesno akademijo, na kateri je govoril Teofil Marelić, predsednik konference SZDL Skupnosti občine Split. V kulturnem programu je sodelovala vokalna skupina »Filip Dević« iz Splita. V imenu Jugoslovana, zbranih na ladji, so v okviru velike akcije ohranjanja revolucionarnih tradicij NOB predsedstvu SFRJ poslali pozdravni telegram. Sledila sta skupna večerja izletnikov in gostov – italijanskih partizanov ter tovariško srečanje.

V nedeljo (30. novembra) so se izletniki z modernimi avtobusi Kompassa podali na pot, dolgo 500 km in obiskali kraje Tuturano, Santa Maria di Leuca, Maglie (en avtobus potnikov je odšel v Santa Maria al Bagno in Nardo) in Monopoli. V Tuturano, nekdanjem taborišču zavezniških vojakov, v katerem so v začetku leta 1944 bili naši ljudje – pripadniki partizanskih beguncev, je govoril profesor Miroslav Čurin, ravnatelj Instituta za zgodovino delavskega gibanja Dalmacije (ki je tudi sam bil partizanski begunec in udeleženec NOVJ).

Tuturano je bil sprejemni – tranzitni tabor. Po dosedaj zbranih podatkih je v njem prebivalo več kot 30.000 naših partizanskih beguncev. V Tuturano je bil oblikovan prvi Centralni odbor zbjeja (COZ), ki ga je vodila Ružica Markotić, tajnik pa je bil Mate Barbić. Sprejema v tamkajšnji osnovni šoli se je udeležilo ogromno število domačinov, mestna godba na pihala in kultura skupina.

(se bo nadaljevalo)

Po sledih narodnoosvobodilne vojne v južni Italiji

Na pobudo Konference SZDL Skupnosti občin Split (in njenega Koordinacijskega odbora za razvijanje in negovanje pridobitev revolucije), Odbora ZZB NOV Dalmacije, Konference ZSMH Skupnosti občin Split, uredniških odborov petih časopisov (Slobodne Dalmacije iz Splita, Ljubljanskega dnevnika iz Ljubljane, Novega lista – Glas Istre z Reke in Pulja, Primorskega dnevnika iz Trsta, Pobede iz Titograda, Kompas – Jugoslavije iz Ljubljane in Jadrolinije z Reke) so ob letošnjem dnevu republike organizirali sedemdnevno potovanje po sledih NOV v južni Italiji – pod naslovom »Vis-Bari«. Izleta, ki je bil od 27. novembra do 3. decembra 1986, se je udeležilo 250 oseb iz vseh krajev Črne gore, Dalmacije, Hrvaškega primorja, Istre in od drugod. Med njimi je bila tudi skupina 30-ih izletnikov iz Slovenije, 10 potnikov pa je bilo iz bližnjega zamejstva.

Celotno organizacijo potovanja je vodil desetčlanski organizacijski odbor pod vodstvom tovariša Marinka Papića, predsednika odbora ZZB NOV Dalmacije.

Na ladji Slavija I je bila organizirana prehrana (trije obroki dnevno) in prenočišče. Prav tako so organizatorji potovanja poskrbeli za ustrezno medicinsko pomoč, strokovne vodiče v vsakem avtobusu posebej (5 avtobusov) in podobno.

V četrtek (27. novembra) so se izletniki iz Ljubljane

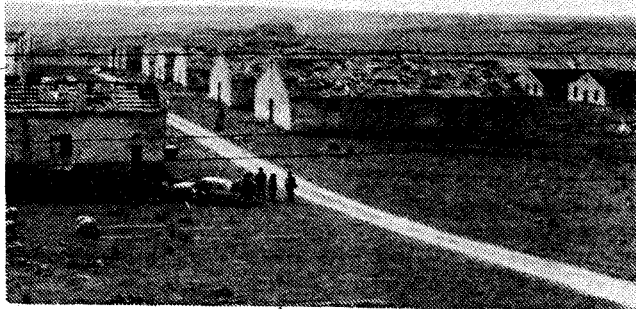
odpeljali z avtobusom proti Kopru, kjer so se jim pridružili izletniki iz Trsta in Kopra. Na Reki so se jim pridružili še izletniki iz Istre in Reke. Vožnja z ladjo Slavija I je bila zelo prijetna.

V petek (28. novembra) so si izletniki iz Slovenije, zamejstva, Istre in Reke organizirano (z vodičem) ogledali Split in njegove znamenitosti. Medtem so se na ladjo vkrcali izletniki iz Dalmacije in Črne gore (210 potnikov).

Še preden je ladja Slavija I odplula, je bila v pristanišču

v Splitu kratka slovesnost, na kateri je govorila predsednica občine Split. Govornica je med drugim poudarila izredno pomembnost pohoda borcev in mladine iz Dalmacije, Slovenije, Istre, Trsta in iz drugih krajev naše domovine »Po sledih narodnoosvobodilne vojne v Južni Italiji«. Ob tej priložnosti je pooblastila delegacijo mesta Splita, naj v mestu Bari izroči »Zlati grb Splita« kot priznanje za dosedanje uspešno in vsestransko sodelovanje in kot spodbudo, da se vezi teh dveh mest iz dveh prijeteljskih dežel v prihodnje še bolj razširijo.

Na poti za Italijo so se izletniki izkrcali na otoku Visu, kjer so jim priredili nepozaben in priršen sprejem (v Komiži in na Visu). Igranju godbe na pihala in pozdravnemu nagovoru Anteja Klarića sta sledila pogostitev in ogled znamenitosti tega otoka. Pod vodstvom turističnih vodičev so obiskali Tito-vo Špiljo, spomenik NOB na Visu in Komiži, Muzej ljud-

Nekdanji partizanski tabor Gravina

ske revolucije, Dom borcev in mladine in druge spomenike.

Potovanje do Barija je bilo še kar prijetno (ladja »Slavija I« ima namreč tako imenovane stabilizatorje, ki zmanjšujejo vpliv morskih valov in nemirnega morja).

V soboto (29. novembra) so v Barletti ob dnevu republike priredili komemoracijo v počastitev in v spomin 826-
im našim državljanom, padlim in umrlim v narodnoosvobodilnem boju v južni

naša in zavezniška bolnišnica) in Trani (kjer so bile leta 1944/45 dve zavezniški in naši bolnišnici). V tamkajšnjem zaporu so pred kapitulacijo Italije bile zaprte tudi naše jetnice – članice tako imenovanega »Vidnega kolektiva«, ki so 16. oktobra 1943 prispele v Carbonaro in bile vključene v 1. prekomorsko brigado NOVJ. Ogledali so si tudi Molfetto, kjer so bile pomorske enote in ustanove naše mornarice. Zvečer, na dan republike,

Feliks Kosmač-Kelemen

V Idriji smo se septembra poslovlili od soborca Feliksa Kosmača. Rodil se je v Idriji 1911. leta v kmečki družini. V partizane je vstopil februarja 1943. leta, potem ko se je po osmih mesecih služnje v italijanski vojski spretno izognil nadaljnjim vojaškim obveznostim. Ob napadu Italijanov na Vojkovo taborišče, ko je že skrbel za ranjence, je bil vse do osvoboditve tesno povezan z dejavnostjo partizanske sanitete v idrijski okolici. Do razpada Italije in po vdoru Nemcev v te kraje je s tovariši skrival, varno vodil in oskrboval ranjence iz goriške ofenzive. Sehitv teh in združenje z ranjenci, ki jih je dr. Peter oskrboval in vodil iz goriške ofenzive do Tratinika v Čekovniku ter rast enot z ustanovitvijo 9. korpusa, so zahtevale ustanovitve konspirativne večje bolnice. Tudi tedaj je Feliks kot dober poznavalec terena bil med zaupnimi graditelji prve bolniške postojanke te bolnice, kasneje imenovane SVPB Pavla. Njegovo partizansko delovanje je nato vezano na ustanovo tisoč ranjenih in bolnih borcev že iz njene prve postojanke za Idrskimi Klavži in še pred časom tu ustanovljenega Gregorčičevega bataljona. Feliks je poznal domačije daleč naokoli, spretno je prenašal obvestila za bolnico, ki je morala biti tajna in sprejemati ranjence vsakodnevno. Znal je tudi hitro presojati in ukrepati v zapletenih razmerah. Tudi njegova žena Mici je bila zvesta sodelavka. Borci skupnosti SVPB Pavla so cenili njegovo delo in požrtvovalnost.

Marica Pavčič

Oktober smo se na zagorskem pokopališču poslovlili od Marice Pavčič, rojene 1926. leta v zavedni Skvarčetovi družini v Znojilah nad Zagorjem. Njen brat Janko-Modras, narodni heroj, je odšel v partizane 1941. leta in tako je tudi ona pričela sodelovati in delati za NOB. V NOV je zgubila oba brata. Po vojni 1945. leta je opravila pedagoški tečaj in vzgajala otroke. Za svoje delo je bila odlikovana.

Marija Košmrlj

Borce in aktiviste Loškega potoka je pretresla vest, da je nenadoma umrla naša članica Marija Košmrlj, rojena Vesel 1913. leta. Od 1941. leta pa do osvoboditve je aktivno in organizirano delala za NOG. Bila je ena najbolj zavednih in predanih aktivistk OF. Kljub stalnemu preganjanju in večkratnim aretacijam ni klonila, nasprotno, še bolj zavzeto je nadaljevala svoje delo. Tudi po vojni je bila aktivna družbenopolitična delavka v organizacijah. Pomagala je pri obnovi porušene domovine in prispevala svoj delež pri graditvi socializma. Prejela je krajevno in občinsko priznanje OF. Od nje smo se poslovlili novembra v Loškem potoku.

Jože Paušer

Na ljubljanskih Žalah smo se julija poslovlili od Jožeta Paušerja, rojenega 1928. leta v Ljubljani. Ze zelo mlad je okusil okupatorjeve zapore. Po končani vojni in služenju vojaškega roka je svojo življenjsko pot nadaljeval na vojaški akademiji v Kruševcu. Po šolanju se je zaposlil kot podporočnik v Titovem Uzicu. Bil je aktiven član ZB in ZRVS.

Slavko Marinič

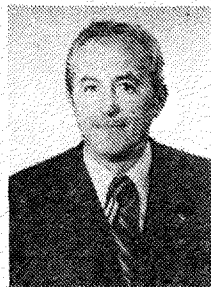
Oktober smo se na dobavskem pokopališču v Mariboru poslovlili od Slavka Mariniča, rojenega 1927. leta v Mariboru. Ker je imel oče manjšo vaško pekarno, se je tudi Slavko izučil za peka. Komaj 17-letni je vstopil v Lackov odred 1944. leta. Kasneje je bil v Tomšičevi udarni brigadi 14. divizije in bil udeleženec zaključnih bojev za osvoboditev slovenske Koroške. Bil je skojevec in odlikovan z medaljo za hrabrost in odredom za slug za narod 3. stopnje.

Karel Simčič

Na pokopališču v Stari gori pri Novi Gorici smo se julija poslovlili od Karla Simčiča, rojenega 1914. leta v Landolu pri Postojni. Kot Primorec je bil vpoklican v italijansko vojsko, v partizane pa je odšel septembra 1943. v Gradnikovo brigado. Nato je bil dodeljen zaščitni četi 31. divizije in jurišnemu bataljonu 31. divizije. Za zasluge med NOB in po njej je bil večkrat odlikovan.

Alojz Bajde

Julija se je smrtno ponesrečil Alojz Bajde. Rodil se je 1925. leta v Panovičah. Med okupacijo je bil mobiliziran v nemško vojsko in poslan na rusko fronto, kjer je bil ujet in v ujetništvu. Ob oblikovanju jugoslovanskih brigad v SSSR se je 1944. vključil kot prostovoljec v 2. jugoslovansko brigado. Bojeval se je na sremški fronti v 3. proletarski brigadi, 1. bataljonu in 1. četi vse do osvoboditve. Leta 1947 je bil demobiliziran. Po vrnitvi domov je delal na domači kmetiji in bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah. Udeležil se je tudi delovne akcije Samac-Sarajevo.

Jože Orehar

Na pokopališču na Kokrici smo se maja poslovlili od člana Jožeta Oreharia, rojenega 1913. leta na Zgornji Beli. V NOG se je vključil marca 1943. in je organizirano deloval na terenu. Po vojni je bil član krajevnega odbora OF.

Minka Žurga

Po težki bolezni je umrla Minka Žurga. Rodila se je pred 80. leti v vasi Debeče pri Balentinovih. Med okupacijo se je povedala že 1942. leta z aktivisti OF Stična. Po vojni pa je bila aktivna pri graditvi naše domovine.

Janez Vesel

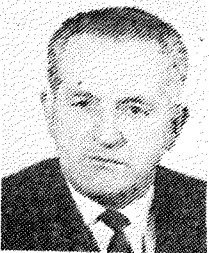
Avgusta smo se na pokopališču v Loškem potoku poslovlili od Janeza Vesela-Dolfeta, rojenega 1928. leta. Kot petnajstletni fant je pričel sodelovati z OF. Bil je partizan in interniran v nemško koncentracijsko taborišče v Dachau, od koder se je vrnil po vojni. Služboval je po raznih krajih Slovenije in v tujini, nazadnje v Loškem potoku.

Melhior Lesjak

Junija smo se na pokopališču v Vinski gori pri Titovem Velenju poslovlili od borca Tomšičeve brigade in drugih bojnih enot NOV na Dolenjskem tovariša Melhiorja Lesjaka, rojenega 1910. leta v Prelski pri Velenju.

Ivan Lesjak

Julija smo se na Vinski gori poslovlili od borca Tomšičeve brigade, invalida in dolgoletnega družbenopolitičnega delavca tovariša Ivana Lesjaka, rojenega 1915. leta v Prelski pri Velenju.

Vili Geršak

Na pokopališču nad Prevaljami smo se oktobra poslovlili od aktivnega borca Vilija Geršaka, rojenega 1906. leta. Maja 1944. se je priključil koroškimi enotam. V jeseni istega leta je bil dodeljen za obveščevalca proti Celovcu in Svinji planini. Za zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost, medaljo zaslug za narod, medaljo dela, z medaljo Koroška v borbi 1941-1945 in 13. SNOUB Mirka Bračiča.

Ciril Šuligoj

V Portorožu smo pokopali borca Kosovelove brigade tovariša Cirila Šuligoja, rojenega 1919. leta v Goriških Brdih v vasi Biljani. Moral je služiti italijansko vojsko in se je iz Afrike vrnil šele po kapitulaciji Italije. Vseskozi je bil borec Kosovelove brigade, član Skoja in kasneje sprejet v KP. Leta 1955 se je preselil v Istro, delal pa je v piranski ladjedelnici do upokojitve. Vseskozi je bil aktiven družbenopolitični delavec. Za svoje delo med NOB je bil odlikovan z redom za hrabrost in medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovlili septembra.

Oskar Pahor

Na pokopališču v Prvačini smo se septembra poslovlili od Oskaria Pahorja, rojenega 1914. leta v Prvačini. Po kapitulaciji Italije, ko se je vrnil domov iz italijanske vojske, je takoj odšel v NOV, kjer je bil najprej borec Gradnikove, pozneje pa obveščevalca na komandi mesta Gorica do konca vojne. Za zasluge med NOB je bil dvakrat odlikovan.

Marija Poljanec

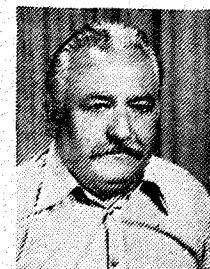
Omevnikarjeva Mici, tako se je reklo po domače, iz Mrzle rupe nad Idrijo se je rodila 1910. Okusila je strahote 1. svetovne vojne, med drugo svetovno vojno pa se je prebijala s svojimi šestimi otroki. Sin Franc je bil ranjen, mož pa interniran v Italijo. Po razpadu Italije je odšel v partizane. Kljub težkemu življenju je po svojih močeh pomagala partizanom, prenašala je obvestila in pošto v Idrijo. Tudi po vojni ji ni bilo lahko. Obnoviti so morali dom, ki je bil požgan in 1969. leta je ostala vdova. Ob obletnici njene smrti se jo spominjamo borci iz partizanske bolnice Pavla in njene javke v Mrzli rupi.

Franc Tofant

Rodil se je 1914. leta pri sv. Lovrencu nad Storami. Ze s štirinajstimi leti se je zaposlil pri Westnu v Celju, danes Emo. kmalu za tem pa na Šamotarni v Storah. Štorska Šamotarna je že slovela po naprednem delavskem gibanju, tu so bili prvi protesti, štrajki, in Franc je bil vedno na strani zatiranih delavcev. Vojna vihra ga je zatekla kot mobiliziranca stare jugoslovanske vojske na Hrvaškem. Tu so ga zajeli Nemci in odpeljali v ujetništvo. Leta 1943 se je že bojeval na sremški fronti. Bil je bolničar. Po vojni se je ponovno zaposlil v Šamotarni, ki je postala del Železarne Store, kjer se je tudi upokojil. Bil je zagnan in delaven v vseh družbenopolitičnih organizacijah, še posebej pa v naši borcevski organizaciji. Od njega smo se poslovlili septembra.

Karel Kosem

Septembra je umrl Karel Kosem, borec Jurišnega bataljona 18. divizije. Rodil se je 1927. leta na Okroglici. V partizane je odšel julija 1944. leta v Kozjanski odred. Od tem je bil premeščen v 10. slovensko brigado 7. korpusa, kjer je bil dodeljen borcevski jurinikom 18. divizije. Po vojni je bil dodeljen v artillerijsko brigado 15. divizije ter v obmejni odsek, kjer je bil 1947. leta demobiliziran s činom vodnika. Bil je pogumen in predan borec, za kar je prejel tudi odlikovanje.

Jože Slapar

Avgusta smo se na zagorskem pokopališču poslovlili od Jožeta Slaparja, rojenega 1927. leta v Zagorju. Ze kot mlad fant je v NOV opravljal dolžnost kurirja v zaščitni brigadi glavnega štaba Slovenije. Več let je bil aktiven član KOZB NOV Selo Kotredž. Za zasluge v NOV je bil trikrat odlikovan.

Dušan Šlibar

Toplo jesensko sonce se je poslavljalo in tonilo izza Konjiške gore, ko smo se na konjiškem pokopališču poslovlili od partizana Dušana Šlibarja. Ze ko je bil še ključavničarski vajenec v Zagrebu, se je družil z mladimi ljudmi, ki so hoteli boljši in pravičnejši svet. Tako se je Dušan znašel med skojevci, ki so bili pripravljeni na veliki boj. Ko je Hitler ustanovil NDH, se je že bojeval kot ilegalce v Zagrebu. V začetku 1943. leta je postal član KPJ in maja istega leta je zapustil svoje ilegalce in odšel v partizane. Kmalu je postal partizanski strešina med hrvaškimi in slovenskimi borci. Bil je ranjen in se zdravil v partizanski bolnišnici na Lju-toči v Slavonski, kasneje pa v Barju v Italiji. Konec vojne je pričakal v 3. brigadi 2. divizije KNOJ, kjer je bil po vojni referent za vojaška ujetniška taborišča. Nato je imel hudo prometno nesrečo in postal invalid. Marca 1946. leta je bil demobiliziran, prišel je v Slovenske Konjice in opravljal pomembne družbenopolitične funkcije. Najbolj je bil predan delu v KO ZB, ki je bil kar dvajset let njen predsednik. Za svoj izjemnen pogum je prejel red za hrabrost in red zaslug za narod.

Alojz Jevnikar

Marca smo se na stiškem pokopališču poslovlili od aktivista OF ROOF Stična Lojzeta Jevnikarja. Rodil se je pred 80 leti na Vrhu pri Višnji gori. Za OF je začel delati spomladi 1942. leta vse do konca vojne.

Franc Bukovšek

V Zagorju smo se junija poslovlili od borca Franca Bukovškega, rojenega 1905. leta iz Kotredže. Z NOV je sodeloval od julija 1944. kot mitraljezec v 12. brigadi, za kar je bil odlikovan.

Alojz Zidar

Med grškimi rodoljubi

Pri Termopilah jih je padlo 300
Tukaj jih bo padlo 80, ki bodo
branili svojo domovino.

(Napis nad mrtvimi vojaki
v utrdbi Rupel v Trakiji)

V začetku sedeminosemdesetega bo pri koprski Lipi izšla knjiga spominov Alojza Zidarja z značilnim naslovom »Doživetja tigrovca – partizana«. Radio Trst se je odločil za objavo dobršnega dela njenih poglavij pod naslovom »Od snežniških gozdov do balkanskega juga«: oddaje z Zidarjevim besedilom bodo na sporedu vsak četrtek, proti večeru.

Avtor je dal svoj tipkopis nedvomno zanimive »življenjske zgodbe« v branje tudi nam. Odločili smo se, da v nekaj nadaljevanjih posredujemo poglavje, ki govori o njegovih doživetjih med grškimi rodoljubi – partizani.

Nekega dne so me zopet pospremili na vojaški vlak in me odpeljali v Volos. Tu sem bil precej časa z grškimi interniranci in skupaj smo delali na utrdbah. Grki mi v začetku niso zaupali, misleč, da sem provokator. Šele, ko sem dobil prvo

Izbira seveda ni bila samoumevna, kajti Alojz Zidar v svojih spominih popisuje daljše življenjsko in s tem zgodovinsko obdobje. Začenja s svojo zgodnjo mladostjo, ki mu jo je bilo z vsemi primorskimi slovinci vred prestajati pod fašizmom, ki je brezdušno poniževal slovenski ponos in slovenskega duha, prepovedoval slovenski jezik, neusmiljeno raznarodoval slovenski živelj ter spravljaj ljudi v obup. Toda, mladi so se mu postavili po robu, organizirali so se v organizacijo TIGR (Trst–Istra–Gorica–Reka), katere notranja razmerja in silnice so v knjigi nadrobno popisane in razčlenjene. Po

pismo od staršev, ki so bili internirani v Italiji in je na kuverti poleg cenzure bil velik pečat »Internati civili di guera«, so mi zaupali. Še posebno jih je prepričalo dejstvo, da je bilo pismo pisano v slovenščini. Postali smo prijatelji in smo veliko

svoji »epizodi« med grškimi rodoljubi se je Zidar pridružil makedonskim partizanom, doživel pred koncem vojne sremsko fronto in se naposled, po dolgi letih, vrnil v domače kraje. Tu pa so ga, v nasprotju s pričakovanji, čakala nemalokrat mučna »Protislovja prvega povojnega desetletja«, kot je naslovil četrti, sklepni del svoje knjige. V njem je popisal tudi mnoge krivice, ki so se mu zgodile v težkem in upornem boju za resnico.

Zidarjevo – vseskozi zanimivo in avtentično pričevanje tigrovca–partizana – se končuje z njegovimi lastnimi verzji:

*Resnica glej,
ki kakor zapoznala žetev
obilo obrodila je na trdih tleh
in kakor bor mogočni, ki
zdobil skalo je oklepajočo,
vrnil materi je, zemlji pesem
in duh ponesel je v višine
kjer ni mejnikov ne solza v očeh.*

Uredništvo

razpravljali, pol v grščini, pol v italijanščini. Tako sem se počasi za silo naučil grščine. Tu sem zvedel za vso tragedijo in junaštvo tega naroda. Pripovedovali so mi, kako je bilo 28. oktobra 1940, ko je Italija napadla Grčijo. »Bili smo ze-

lo presenečeni in to presenečenje je v nas zbudilo domoljubje in pogum. Peljali smo se s starimi kamioni in vozovi. Bila nas je ogromna kolona, ki se je valila na albansko mejo naproti smrti in slavi, z venci okrog ušes. Vseposvoda so stale ženske in otroci ob cesti in nas osipavali s cvetjem. Peli smo borbene pesmi in vpli: »Na Rim, na Rim!«. Ko smo prišli na fronto, smo že ob prvem naletu pognali Italijane nazaj in jih precej ujeli. V naši armadi smo imeli posebne enote, ki so bile strah in trepet Italijanov. To so bili naši Evzoni, ljudje iz hribovitih predelov Grčije, ki so poznani po svojem patriotizmu in junaštvu. Za njih ne obstaja vojaško pravilo. Bojujejo se na svoj način in s svojimi metodami, kot so se borili stoletja proti Turkom. Evzonske patrulje so napadale z noži in z zobmi grizle prestrašene male italijanske vojake. Nato so jih

dali v kletke za ujetnike na vidno mesto, da so jih vsi gledali. Ti vojaki, preplašeni in z ranami od vgrizov na vratovih, obvezanih s cunjami, so se tresli od strahu. Evzon se je boril samo z nožem in zobmi. To so zelo drzni in hrabri bojevniki. Po terenu se plazijo kot lisice in potem ti skočijo za vrat kot volkovi. Med nami je nastalo nepopisno navdušenje, ko smo zvedeli, da je Jugoslavija na naši strani. Upali smo, da bomo ustanovili enotno fronto z jugoslovansko armado in se tako borili do zmage. Doživeli pa smo tragedijo, ki je najbolj prizadela civilno prebivalstvo. Ko so Nemci napredovali, se je civilno prebivalstvo začelo umikati proti vzhodni Grčiji. Ceste so bile polne beguncev, vojska se je umaknila, nastala je velika in nepopisna zmeda. V vzhodnih mestih, posebno še v Atenah, se je tako znašlo na tisoče be-

guncev. Nemci in Italijani so izropali vsa skladišča in živež. Begunci, posebno otroci, starčki in žene so šli nasproti bedi in ponižanju. Nihče ni mogel poskrbeti zanje, ker grške vojske in vlade ni bilo več. Bili so prepuščeni sami sebi. Tavalj so lačni in obupani po Atenah. Nastopila je zima 1941–1942, ki je bila najbolj tragična zima v zgodovini Grkov po turških vpadih. Ljudje so hodili po mestu in prosjačili. Vsako jutro so pobirali mrtve po ulicah. Zastrženi od Italijanov so grški zaporniki nakladali trupla starčkov in otrok, ki so umrli od gladu. Od 150 do 200 trupel dnevno je bilo prepeljanih na pokopališče in zakopanih v skupen grob. Ženske so se, da bi ohranile svoje življenje in življenje svojih otrok, predajale prostituciji. Atene so bile polne vonja po počasnem umiranju. Žene so, v svojem prvobitnem nagonu za ohranitev vrste, globoko skrile svoje dostojanstvo ter – za ohranitev svojega življenja in svojcev, za boren košček kruha, ki jim ga je nudil italijanski vojak – plačevale s »protiuslugo«. Italijanski vojaki so se hvalili, da za košček kruha lahko dobijo najlepšo Grkinjo. Toda, kakor je bilo ponižanje grozljivo, je bilo veliko tudi sovraštvo grškega naroda do »glasnikov kulture in civilizacije«.

Se bo nadaljevalo

KRIŽANKA ZA RAZVEDRILO

TOP
PORTOROŽ

SNOV V ZOLCU	GOZDNA ZIRAF	OBLIKA STEBLA	REDKO M. IME	NAČIN ARANŽ. CVETIC	ZELEZOV OKSID	NAUK O RAZVOJU	VRSTA ZITA (NAREČNO)
OKLEŠČEK, KREPELO	TONE KRALJ			KONEC POLOTOKA	SOL JOD. KISLINE		DEPARTMA IN REKA V FRANCIJI
					TITANOV DIOKSID		
							TV ZASLON
							GR. IME ZA ETOLJO
KLE. PALNIK		MESTO NA KILTAJSKEM	OČE (V AR. IMENIH) IVAN MINATTI		NASLOV IT. RE. DOVNIKOVA		
USVOJEK					IGRALKA BEROVA		
CETINJE		DERIVATI AMONIAKA	PODALJ. SAN GOBEC		EVROP. VELETOK		REBRI. CASTA TKANINA
ARHITEKT SAARINEN				ZAČIMBNA RASTLINA GARDNER	SPEVO. IGRA		KORALNI OTOK
	SLAB PESNIK			RISTO SAVIN	STEZA; ZNOJ	KENNETH	GLASKA SRBSKO M. IME
	MLAKAR				RESJE TONE FORNEZZI		PREGON ZIVALI
	ZSSR		MAJHEN STROK				EISEN-HOWER
	CLARK GABLE						DEPARTMA V JUŽNI FRANCIJI

V bohinjskem kotu decembra enainštiridesetega Nomenj v središču upora

Sredi decembra 1941. leta so proti nemškemu okupatorju na Gorenjskem izbruhnili upori v Selški in Poljanski dolini, v Bohinju in gorjanskih vaseh, na Dovjem, v Mojstrani in na Belci. Danes je težko dojeti in razumeti, da so se na upor pripravljali v času, ko se je nemška armada približala Moskvi na nekaj kilometrov.

Rdeča armada je šestega decembra 1941 pod vodstvom maršala Žukova s sto svežimi divizijami, ki so jih pripeljali iz Sibirije in za katere Nemci sploh niso vedeli, začela silovito ofenzivo na 300 km široki fronti in potisnila Nemce daleč nazaj, toda to še ni bilo znamenje, da se bo vojna v nekaj dneh ali tednih končala. In prav v to so verjeli gorenjski uporniki.

Na Gorenjskem so decembra 1941. leta govorili, da se bo uprla vsa zaslužnjena Evropa. Razpoloženje upornikov pa nam ponazorila naslednji dogodek:

H kmetu Pavlešu v Mojstrani je vstopil 50-letni Janez Hlebanja, znan gorski reševalec in vodnik, ter glasno rekel: »Daj mi požirek žganja, da bom bolj korajzen.« Po prvem požirku je kot obad zapičil oči v Pavleša, očitno si je nečesa domislil, in nadaljeval: »Ti imaš v hlevu državnega junca. Veš, nočoj se bomo uprli, Hitler bo zjutraj na kolenih. V počastitev zmage bomo zaklali junca in ga na ražnju spekli sredi vasi.«

Naslednje leto je Janez Hlebanja umrl v taborišču Mauthausen.

Decembra 1941, januarja in februarja 1942. leta so nemški orožniki, policisti in gestapovci polovili domala vse upornike in njihove sodelavce, razen tistih, ki so se priključili partizanski vojski. Teh pa je bilo zelo malo. OD 120 upornikov na Dovjem, v Mojstrani in na Belci jih je v gozdu ostalo le pet, od teh sta vojno preživela dva (Ivan Dolžan-Aleksander in tedanji pastir Martin Skumavc). Od aretiranih so jih devet dvanajstega februarja 1942. leta ustrelili v Dragi, 37-letni Jože Pečar iz Mojstrane je umrl v gestapovskem zaporu na Jesenicah, 17 udeleženec upora pa je umrlo v raznih taboriščih.

Udeležence upora v Selški in Poljanski dolini so Nemci streljali v Dragi 3. januarja 1942 in še v naslednjih mesecih, veliko pa jih je umrlo v taboriščih. Treba pa je reči, da je v teh krajih ostalo veliko več fantov in mož pri partizanih kot v Bohinju in zgornji savski dolini.

Na Nomenju, ki je bilo središče upora v Bohinju, so le nekaj ur po umiku uporni-

kov požgali pet hiš z gospodarskimi poslopji. V goreči Ažmanovi hiši sta pogorela brata Lovrenc in Viktor Beznik s Koprivnika, po domače Senekarjeva. Lovrenc je bil star 34 let, poročen z Jeklarjevo Ivano, s katero imata sina; Viktor je bil še samski, star 35 let, oba pa sta bila gozdna delavca.

Viktor in Lovrenc Beznik sta bila silno nepredvidna. Po vrnitvi z Nomenja sta prišla domov, kjer ju je čez kako uro – bilo je ob sedmih zjutraj – zalotila policija. Eden je sedel na peči, drugi na klopi ob njej. Policisti so iskali tudi druge fante in može, a niso nikogar dobili doma; vsi so se še skrivali. Čez nekaj dni so policisti spet prišli na Koprivnik in Gorjuše, kjer so aretirali več vaščanov, med njimi Valentina Sodja in njegovega nečaka Franca, Urhovega Franca, Tineta in Joža, Martina Ravnika. Franca Zupanca, Janeza Brešana, Antona Medjo, Marijo Kovač, Janeza Markeža, Jakoba Korošca, Marjeto Beznik in njenega sina Tončka (mamo in brata Viktorja in Lovrenca Beznika), brata Jakoba in Janeza Stare. Senekarjevo mamo Marjeto Beznik in njenega moža so izselili v taborišče za izgnance.

Z Nomenja, vasice, ki je pred vojno imela le 37 hiš s 195 prebivalci (zdaj ima vas 53 hiš in 183 prebivalcev), je bilo 18 oseb v zloglasnih taboriščih (Dachau, Mauthausen, Auschwitzu in Ravensbrücku), v katerih jih je sedem umrlo. V taborišča za izgnance so izgnali 19 vaščanov. Pet udeležencev upora z Nomenja so v Begunjah obsodili na smrt in ustrelili 31. marca 1942. leta v Dragi pri Begunjah, v skupini tridesetih obsojencev. Ustreljeni so bili: 20-letni Mirko Ažman (sin znanega revolucionarja Jožeta Ažmana, ki je kot partizan padel v gozdu nad vasjo avgusta 1941. Po njem se imenuje kulturni dom v Bohinjski Bistrici. Na otvoritvi tega doma je bil tudi tovariš Tito s sodelavci.), 31-letni Janez Sušnik, Sušnšcov, 29-letni Peter Zupan, brata 20-letni Janez in 23-letni Jože Žnidar, Sodarjeva.

Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice, Jeseničan Stane

Bokal, Stane Žagar, sin učitelja Žagarja, komandanta gorenjskih partizanov in še nekateri aktivisti partije in OF iz gorjanskih vasi so sklenili, da bo upor v bohinjskih vaseh v noči od 14. na 15. december (to je od nedelje na ponedeljek). V času priprav je bilo po vaseh več sestankov; toda voditelji so iz doslej neznanega vzroka preložili dan upora za en dan.

Na ponedeljek, 15. decembra 1941, se je na Koprivniku zbralo preko 300 upornikov. Tu je bil miting, ustanovili so Prešernov bataljon in ga razdelili na dve četi. Komandir prve je bil Andrej Žvan-Boris iz Spodnjih Gorij, komandir druge pa Tomaž Godec, 36-letni strojar iz Bohinjske Bistrice. Pripomni naj, da v tem zapisu ne bom opisoval vseh sestankov in zborovanj, na katerih so govorili o upor (pri kmetu Volfu na Slamnikih, na Belci nad Bohinjsko Belo, nad Poljšico v Gorjah, v Bohinjski Bistrici, na Gorjušah in Koprivniku in drugih vaseh). O tem je bilo že veliko napisanega.

Vodstvo upora je prispelo na Nomenj zvečer 16. decembra (na ponedeljek). V Ažmanovi hiši so se enkrat pregledali načrti akcij posameznih skupin. Pred polnočjo so se premestili v Sušnščovo hišo. Okoli tretje ure zjutraj je prek 300 upornikov krenilo s Koprivnika proti Bohinju, pravzaprav Nomenju. Postavili so zasedi proti Bohinjski Bistrici in proti Soteski (Bledu). Zasedi naj bi zavarovali skupino, ki bi zjutraj napadla postajno stražo na železniški postaji in ustavila jutranji vlak, s katerim so se delavci vozili na delo v jeseniško železarno.

V četrti skupini so bili uporniki s sekirami in žagami. Njihova naloga je bila, da bi na cesto in železniško progo med Nomenjem in Sotesko podrli čim več dreves in s tem onemogočili posredovanje z blejske smeri. Predvideno je bilo, da bo ustavljeni jutranji vlak na Nomenju splošno znamenje, da je vstaja uspela. Obenem naj bi krenili v akcijo uporniki iz Bohinjske Bistrice in drugih vasi in Polde Stražišar s skupino v Karavankah.

Kmetje z Nomenja so morali postaviti na cesto vozove, ki naj bi ovirali nemška motorna vozila.

Vodstvo upora ni bilo obveščeno, da je prejšnji dan v Bohinjsko Bistrico prišla četa policistov z nalogo, da razbije tamkajšnje zborovanje.

Alojz Žnidar-Sodarjev

Ker zborovanja ni bilo, se je četa zjutraj ob štirih nameravala vrniti na Bled. V predhodnici sta bila dva oklepna avtomobila, ki sta na Nomenju naletela na ovire. Tedaj je namreč glavna cesta vodila skozi vas (nova pelje mimo vasi). Uporniki v zasedi so menili, da jim gredo iz Bohinjske Bistrice v pomoč kar z motornimi vozili. Toda nenadoma je nekdo kriknil: »Nemci!« Prvi strel je sprožil Stanko Kocjančič iz Gorij (pred leti je umrl v Novi vasi pri Radovljici). Po kratkem obstreljevanju so se uporniki umaknili iz vasi. Nemci so vrgli tudi eno ali dve bombi in nekaj svetilnih raket v zrak.

Vse do 1971. leta smo bili prepričani, da je vstajo v Bohinju izdal koprivniški kovač Avgust Dijak, vaški vodja Koroške ljudske zveze (nacistične organizacije) in agent gestapa. Decembra 1971 pa je dr. Anton Ferenc, znani zgodovinar, v Reviji Borec objavil prispevek Množična vstaja na Gorenjskem decembra 1941, v katerem navaja naslednje ugotovitve:

»Iz dokumentov izvemo, da se je četa 93. rezervnega policijskega bataljona 15. decembra 1941 zvečer pripeljala v Bohinjsko Bistrico, da bi tam razbila zborovanje upornikov, za katerega je okupator zvedel od svojih zaupnikov. To nam potrjujejo nedavno odkriti dokumenti orožniške postaje Srednja vas. Kmet Franc Sodja iz Češnjice 5 je namreč 15. decembra ob 17. uri prišel na to orožniško postajo in izjavil:

Dne 14. 12. 1941 popoldne sem zvedel od svoje sestre Rozalije Sodja iz Češnjice 26, da me nameravajo komuni-

sti ubiti, ker držim z Nemci. Tudi ko sem se ta dan zvečer med 18. in 19. uro vračal od sestre proti domu, sem videl, da je na nekaj krajih v Češnjicah zbranih več oseb. Slišal sem, da se pogovarjajo, kako bo ta dan med 1. in 2. uro po polnoči izbruhnili upor. Ker pa upora sinoči ni bilo, sem ugotovil, da bo v noči na 16. 12. 41. Razstrelili bodo tudi most v Soteski. V vsem bohinjskem okolišu bodo komunisti izvedli upor istočasno. O tem je govorila vsa Češnjica. Slišal sem tudi, da so pobeglega usnjarskega mojstra Tomaža Godca iz Bohinjske Bistrice videli podnevi, kako se je peljal iz Bohinjske Bistrice čez Staro Fužino, Srednjo vas, Češnjico in nato še dalje neznano kam...«

Spomini upornika z Nomenja

Omenil sem že, da so zaradi sodelovanja v upor marca 1942. leta v Dragi ustrelili pet fantov z Nomenja, med njimi sta bila brata Jože in Janez Žnidar, Sodarjeva. Njun zdaj 74-letni brat Alojz, gospodar kmetije, mi je o tistih vroče-mrzlih decembrskih dneh povedal tole:

»Vstajo so vodilni aktivisti planirali že dlje. Zaupni ljudje so se udeleževali tajnih sestankov, na katerih smo se seznanjali s položajem na frontah, z razvojem osvobodilnega gibanja in boja tako v Sloveniji kot v drugih krajih Jugoslavije. Takrat se je govorilo, da nas bodo Nemci izselili nekam daleč v Nemčijo ali celo na Krim v Rusijo, fante pa bodo mobilizirali v nemško vojsko.

Temu načrtu se bomo uprli, smo rekli in v tem smo bili složni. Nekaj dni pred uporom je bil v naši hiši sestanek, ki ga je vodil Tomaž Godec. Oče in pet bratov smo bili navzoči, sestra Franca in Terezija, mati in teta pa so bile v kuhinji. Pazile so, da ne bi kdo od nepovabljenih slučajno vstopil v sobo.

V prvem načrtu sem bil določen v skupino, ki naj bi uničila cestni most v Soteski in tam odstranila nekaj železniških tirov. Toda v zadnjem trenutku so me razporedili v zasedo pred vasjo.

To noč so naši aretirali Franca Muleja, ki se je semkaj priženil. Z ženo sta imela manjši mlin in kmetijo. Ob nenadnem prihodu dveh nemških oklepnih vozil in obstreljevanju v temnem jutru so naši izpustili Muleja in njegovo ženo; ker pa sta še naprej sodelovala z okupatorjem, so ju ubili, toda ne vem, katerega leta.

Za Nemce je bil posebno vnet šef železniške postaje

na Nomenju Teodor Adlešič, ki je kot navdušen športnik in telovadec do leta 1938 sodeloval s Tomažem Godcem. Tudi njega so naši kasneje obsodili na smrt in usmrtili.

Po prvih strelh smo se urno umaknili: Gorjanci in stari partizani globlje na Pokljuko, Bohinjci pa proti Podjelju. Jaz sem bil v gozdu pod Gorjušam skupno s sovaščanom Francem Lončarjem in še nekim z Gorjuše. Nemočni smo stali pod smreko in zmrzovali. Videli smo, kako na Nomenju gori pet hiš z gospodarskimi poslopji.

Po nekaj dnevih smo se eden za drugim vračali domov. Nemci so obljubljali, da se nikomur ne bo nič zgodilo, ker smo bili zapeljani. Po novem letu pa so začeli z aretacijami. Največ Nomenjcev so aretirali ponoči 11. februarja 1942. leta, skupno 22. Tiste noči so iz naše hiše odgnali očeta Janeza Žnidarja in poleg mene še brate Jožeta, Stankota in Janeza. Brat Tone je bil tedaj star šele 14 let, Franc pa je bil zaposlen pri železnici med Jesenicami in Beljakom, pa so ga v Begunje pripeljali čez nekaj dni.

V Dachauu smo bili trije bratje: poleg mene še Franc in Stanko. Da so v Dragi ustrelili brata Jožeta in Janeza, sem zvedel šele čez leto dni od Bohinjcev, ki so jih tedaj pripeljali v Dachau.

Marca 1942 so v taborišče izselili še mamo, sestra Frančiško in Rezko in brata Toneta. Ta jim je jeseni 1944. leta pobegnil in bil potem do konca vojne kurir na reledni postaji G-2 na Jelovici.

Omenim naj še to, da so policisti na torek, 16. decembra 1941, v Stari Fužini aretirali 14 fantov in mož, iz Bohinjske Bistrice pa Alojza Štroša. Avto s temi aretiranci se je ustavil v naši vasi, kjer so hoteli pred Mulejevo hišo vse postreliti, ker so našo minulo noč aretirali njihovega prijatelja Muleja (to je bilo tedaj, ko so pri Ažmanovi hiši ustrelili brata Beznik s Koprivnika). Menda je tedaj Mulej rekel policistom, da ti s Stare Fužine niso bili udeleženi v upor in pri njegovi aretaciji, kar je te rešilo, pa so jih odpeljali v begunjski zapor.

Za konec naj povem, da smo bili glede napovedi, da bo v nekaj dneh konec vojne, uporniki resnično zapeljani. Ne morem pozabiti, kako so se nam v Dachauu vlekli dnevi, ure in minute. Naj gre pripoved o junaštvu, trpljenju in žrtvah bojnikov za osvoboditev kot legenda iz roda v rod.

Jože Vidic

alples

industrija pohištva

ŽELEZNIKI

Knjižna ocena

O glumačih in provinci

Toneta Partljiča »Pepsi ali provincialni Don Juan«

V Partljičevi pisateljski prtljagi so se po dolгих letih teaterskega službovanja nabrale zgodbe iz življenja glumačev (konkretno: mariborskih gledaliških igralcev), ki jih v svoji značilni lahkonostno realistični pripovedni tehniki odslkava kot nekakšne tragikomične naplavljenice našega časa v posebni optiki duhovne in doživljajske province, v kakršni so nam prek njegovih tokratnih novel predstavi Maribor.

Te zgodbe o igralcih so si med seboj po fakturi dogajanja sicer različne, toda njihov ton in motiviko vendarle veže vrsta elementov skupnega imenovalca, tako da smemo zbirko brez posebnih zadržkov označiti kot delo, nastalo po vnaprejšnjem načrtu in iz enega kosa. Posamezni protagonisti teh vsevkov trpkih človeških zgodb, prežetih s partljičevsko distanco, ki je hkrati ironizirajoče neprizanesljiva, a tudi razumevajoča, imajo podobna notranja in zunanja obeležja. Vsi so moralno in sicer zavrženi, po človeški in igralški plati neuspešni, nezadoščeni in užaljeno prizadeti ljudje. S seboj nosijo pezo svojih neizpolnenih ambicij. V zenitu življenja, ki ga imajo že daleč za seboj, ne glede na svoja zdajšnja leta, jim ni uspelo narediti ničesar velikega in spomina vrednega. In prav to jih je zalomilo. Vendar – kot razberemo – ni šlo za kakršenkoli objektivno, družbeno pogojeno razlogo. Svoje neuspešnosti so si bili krivi sami, ponajveč zavoljo svoje osebne in igralške pritlikavosti ali zavoljo svoje neiznajdljivosti v okoliščinah, ko je šlo za njihov ustvarjalni biti ali ne biti. Pisatelj se sicer ne spušča v analiziranje teh vzrokov, kajti zanimajo ga predvsem zdajšnja, posledična in s tem finalna stanja teh oseb. Njihovo preteklost v kontekstu sicer razgrinja, vendar ne z namenom, da bi jo problematiziral. Upošteva jo samo kot fakt, katerega logična posledica so sedanja nelagodna počutja in v nekaj primerih tudi tragično smrt (po predhodni agoniji) teh oseb.

O vsem tem pripoveduje pisatelj bodisi sam, ali pa prepušča besedo njim, da prek notranjih monologov in

samopremišljevanj obujajo spomine na vozlišča v svojem življenjskem doživljanju ter na ta način ventilirajo svoje stiske in bolečine – toda v obeh primerih jih obravnava predvsem kot objekte svojega opazovanja in manj, ali skoraj nič, kot subjekte tragične usode teh ljudi (antijunakov) našega časa. Pri tem opisovanju in samoopisovanju pride jasno na dan, da so vsi brez izjeme v svojem iglarskem življenju ležali tako, kot so si pač postiljali – in so v tem smislu brez krivde krivi za svojo nemilo usodo. Avtor ta njihova življenjska dejstva kot taka ugotavlja in jih fiksira, ne da bi jih obtoževal ali opravičeval. Ni si zastavil višje naloge, kot da si jih ogleda in jih kolikor toliko natančno opiše in opredeli.

Ti njegovi liki so v svoji tragikomični pozi, v svoji večni človeški neuresničenosti, v svojem bolehnem zatekanju v alkoholizem, ki seveda ni tolažba, temveč pekel in s tem vse bolj strma pot v izničenju smrti, na vsej črti pretresljivi, čeravno nam jih Partljič ne riše tako, da bi se nam tudi neposredno smilili in vzbujali sočutje. Tako z lokom fabule kot s pripovednim načinom se izogiba kakršnimkoli melodramatičnim poudarkom, pri čemer predvsem v svojem zapitem

nekdanjem zanosnem partizanskem recitatorju, ki je vojna leta klavirno preždel na iglarskem obrobju ter se sentimentalno spominjal vojnih časov, ki so ga razboljeno zaznamovali (Zadnji nastop), v upokojenem, odrinjenem in pozabljenem starem igralcu, ki si daje duška z nenehnim stresanjem besa na rovaš brezčutnih in – po njegovem – poniglavo nezmožnih mlajših »teatrofilov«, pa pri tem v spletu okoliščin zaide v karseda groteskno situacijo, ki se prevesi v tragični iztek njegovega življenja (Thalijin lovorjev venec), ter v zapiti mladi igralci, ki se je zavedla, da za svoj poklic nima ne talenta ne dispozicij, za življenje na normalnih tirnicah pa prav tako ne (Monologi trezne igralke), karakteryzira skrajne, iztirjene primere igralške srenje, ki je predmet njegove obravnave v tej novelistični seriji.

Partljičev pripovedni stil je v dovolj razvidni kontinuiteti s tisto linijo, ki jo je v slovenski prozi na samem njenem začetku zastavil Josip Jurčič, nato pa se je prek sklenjenih linij in skozi vrsto variacij nadaljevala vse do naših dni (s Smiljanom Rozmanom in Tonetom Partljičem kot eklatantnima personama v tej pisateljski domeni). Značilnosti Partljičevega pisanja je šegava lah-

kotnost označevanja in opredeljevanja človeških stisk, ki jih skuša na kar najbolj nazoren in enostaven, torej nezahtevan način obrazložiti in razčleniti, izogibajoč se psihoanalitičnim blodnjakom in poseganjem v brezna duševnih stanj, pa četudi so prav ta predmet pripovedovane. Partljič predvsem opisuje, po raziskovanju ne čuti potrebe. Opisovanje človeških dram se po tej poti zdi na prvi pogled sicer nekoliko površinsko in poenostavljeno, saj opredeljuje protagoniste pretežno v enodimenzionalni plasti: v njihovem v bistvu neproblemskem, nedilametičnem odzivanju na izzve življenjske realnosti, ki jih tepe in jih je tudi že dotolkla. V teh svojih globinskih, čeprav trpkih dimenzijah so tudi sami zgolj nekakšna čutno-impluzivna, ne pa tudi intelektualno odzivna bitja. Faktor zavesti in samorazmisleka jim je tuj. Na njih ni takorekoč ničesar spiritualnega.

Partljičevi tokratni liki – v enaki meri kot večinske osebe iz njegovega dozdajšnjega opusa – kljub svojemu iglarskemu statusu niso intelektualci, ki bi izkazovali kakršnokoli globino svojega doživljajskega volumna in svoje refleksije sveta. Prav to bi utegnili biti v tem primeru pomankljivost Partljičevega

pristopa, kajti očitno je, da so vzroki za osebne stiske, neuspehe in krizna stanja, o katerih nam je brati v teh novelah, v svoji dejanskosti razpostavljeni globlje in širše, kot pa jih opredeljuje Partljičev zaris. Psihološki in duhovni habitus oseb v teh novelah ostaja kljub njihovem statusu, ki je že sam po sebi drugačen od statusa siceršnjih Partljičevih protagonistov, na spekulativno in senzibilno enaki ravni. Tematski premik, ki ga je pisatelj s to zbirko nedvomno naredil, se v sami fakturi in v načinu razčlenjevanja notranjih doživljajskih sfer ne manifestira.

Glede na to si je od Šarž moč obetati, da bodo kot informacija o gledališkem in kulturnem dogajanju v prid predvsem manj pričakujočim in seveda manj zahtevnim bralcem, medtem ko si intelektualni potencial od tega branja ne morejo obetati primerno globokega posega v celokupni kontekst stvari ter iz njega izhajajoče sondeže vzrokov, posledic in razmerij vsega, kar ta proza nakazuje in sproža.

Zagotovo pa je Partljič tudi tokrat mikaven in berljiv ter seveda zanimiv in vznemirljiv. Novele so izšle pri založbi Borec.

Viktor Konjar

Novo... lepo... dragoceno

Majhnica in druge podobe

Založba Borec je predvsem majhne, pa tudi velike ljudi pred novoletnimi nakupovalnimi ihtami veselo presenetila z natisom prvih treh knjig iz nove zbirke velikih slikanic, katerih zbirka se bo imenovala Planika.

Ena je lepša od druge, in sicer tako po zaslugi avtorjev kot po zasluženju ilustratorjev.

Jože Snoj je napisal Zariko in Zarje, pristrčno napovedovanje, ki ga je z veliko mero navdiha in slikarskega znanja porisala Kamila Volčansk.

Niko Grafenauer in Marija Lucija Stupica sta se on z besedo, ona z risbo – poigravala z Majhnico in Katrco Škrateljca.

Miha Mate si je dal duška z Malim bombašem z junaškim srcem, njegov ilustrator Matjaž Schmidt pa se je preskusil v stilizirano-realistični slikarji na to temo.

K vsem tem slikam je kot urednik podpisan Janez Kajzer.

V Izoli so predstavili novo monografijo NOB o brigadi Garibaldi-Trst

Pot odpora / Intinerario di lotta

Zajetna knjiga na 520 straneh, ki so jo minuli ponedeljek slovesno predstavili prek tristotno povabljenim v kulturnem domu v Izoli, je plod dolgoletnega skupinskega dela, zbiranja in prečiščevanja zbranega gradiva, pisanja in dopolnjevanja.

Knjiga, ki je izšla v izdaji Zdrženja italijanov Istre in Reke in so jo natisnili v puljski tiskarni Otokar Keršovani, je delo raziskovalcev in

znanstvenih delavcev Centra za zgodovinsko raziskovanje iz Rovinja, avtorjev Riccarda Giacuzza, Maria Abrama ter sodelavca Plinia Tomasina. Uvodno predstavitev sta prispevala Julij Beltram in tržaški zgodovinar Galiardo Foger.

»Dopo lunga, assideua scropolosa raccolta di documenti e memorie sul cammino della Brigata d'Assalto «Garibaldi-Trieste», gli auto-

ri Riccardo Giacuzzo e Mario Abram, hanno preparato la monografia sulla Brigata, contribuendo così a colmare una evidente lacuna della storia della lotta partigiana in Slovenia. ...» Tako pravi v uvodu Julij Beltram o motivu za monografijo. Nastala je zato, da bi predstavila zgodovino in prispevek, ki so ga dali borci te enote (in še drugih) k boju slovenskih partizanov. Prav tako pa je ta

knjiga pričevanje o sodelovanju med slovenskimi, italijanskimi in hrvaškimi partizani in tudi pričevanje o njihovem skupnem boju za svobodo, mor ter bratsko sožitje med narodi.

Ni naključje, da je izid monografije o brigadi Garibaldi pomenil praznik za borce obalnih občin in tudi onstran meje, saj predstavlja še eno dejanje kontinuiranega sodelovanja, pa tudi predstavljaja skupnega bojevanja proti nacifašizmu, ki je aktualen še danes.

A. J.

Nova razstava v Muzeju ljudske revolucije Slovenije

NOV v likovni obdelavi

Včeraj so v Muzeju ljudske revolucije Slovenije odprli razstavo dvajsetih olj jugoslovanskih likovnih umetnikov na teme iz NOB. Postavitev je pripravila galerija Doma JLA iz Beograda in bo obšla še več jugoslovanskih mest. Njena prednost je, kot se zdi, v tem, da se v izboru predstavljajo likovni umetniki različnih generacij, tudi najmlajših. Tako najdemo med imeni avtorje od Iveta Subica, Miše Radenkovića do Rudija Španzla. Razstava bo predvidoma na ogled štirinajst dni.

B. Ž.

Županova Micka na partizanskem odru

Anton Tomaž Linhart

Ob 230-letnici rojstva

Te dni slavimo 230-letnico rojstva enega izmed najmarkantnejših slovenskih preroditeljev, Antona Tomaža Linhart, rojenega 11. decembra 1756 v Radovljici. V družbi z Japljem, Kumerdejem, Vodnikom, Kopitarjem in pod mecenstvom barona Zoisa je iz prvotno nemško pišočega pesnika prerastel v prvega slovenskega dramatika in kritičnega zgodovinarja.

Mladostne pesmi v nemškem jeziku v zbirki Cvetje s kranjskega za leto 1781 in v nemščini napisana tragedija Miss Jenny Love (1780) sta bili njegovi prvi knjigi, ki pa se jima je pozneje odrekel v korist v slovensčini napisanim stvaritvam.

Na Zoisovo prigovarjanje se je lotil pisanja domače zgodovine in z njegovo denarno pomočjo v letih 1788 in 1791 v dveh zajetnih knjigah izdal Poskus zgodovine Kranjske in ostalih Južnih Slovanov v Avstriji. Po mnenju literarnega zgodovinarja Stanka Janeža je s tem delom, ki ga žal ni dokončal, ustvaril našemu zgodovinarstvu trdne znanstvene temelje.

Največji prerodni pomen literarna zgodovina pripisuje njegovemu dramskemu ustvarjanju. Prvi je nakazal pota slovenski dramatiki. Slovenskemu jeziku je odprl vrata na gledališki oder z dvema igrama: z Županovo Micko (ki jo je priredil po igri dunajskega dramatika Richterja Die Feldmühle) in z veseligrro Ta veseli dan ali Matiček se ženi, ki jo je priredil po komediji Beaumarchaisa La folle journe ou la Mariage de Figaro. Krstno uprizoritev Županove Micke v ljubljanskem stanovskem gledališču 28. decembra 1789 lahko štejemo za začetek slovenske gledališke umetnosti.

Dušan Mevlja

KLI okna
LOGATEC

Politkomisar Sime zbira in komentira

Spet pozabili na odgovornost

Delovni ljudje in občani Jugoslavije so dobili na mizo spet nove račune: Črna gora, Makedonija in Kosovo so finančno povsem na tleh. Jasno je, da se te federalne enot same ne bodo mogle izkupati iz težav. Časopisi in druga sredstva javnega obveščanja poročajo, da »smo se pod težo razmer dogovorili, da bo to postal jugoslovanski dolg.«

Pri tem me motijo dve stvari: prvič – v preizkušenem stilu »vsi smo krivi, vsi smo se zadržali in podobno«, ni nikjer niti z besedico omēnjena odgovornost vodstev navedenih federalnih enot, ki so pripeljala Črno goro, Makedonijo in Kosovo do bankrota; drugič – o tem, da navedeni dolgovni postanejo »jugoslovanski dolg«, spet niso odločali delavci, temveč ozke skupine v njihovem imenu, ne da bi delavce sploh karkoli vprašali.

Pri vsej zadevi pa je žalostno najbolj to, da nisem prepričan, da je to v resnici zadnji tak »jugoslovanski dolg«. Zakaj tako prepričanje, boste zvedeli iz naslednjih vrstic.

Česar se Janezek nauči ...

V analizi Zveznega zavoda za družbeno planiranje je objavljeno, da bi Črna gora morala med letoma 1986 in 1990 tujim upnikom vrniti okoli 1,4 milijarde dolarjev glavnice in obre-

sti, kar je 34 odstotkov predvidenega družbenega proizvoda za to obdobje. Tolikšnega finančnega bremena ne bi zmogle niti ZDA, navzlic temu pa v Črni Gori načrtujejo v tem petletnem obdobju, da bodo nove naložbe rasle po 9 odstotkov letno.

Uganka je preprosta: Črna gora računa na nove injekcije akumulacije iz drugih federalnih enot in iz tujine!

Moj pesimizem je tako utemeljen.

Še ena o odgovornosti

V javnosti je močno odjeknila visoka izguba v Lesnoindustrijskem kombinatu (LIK) Savinja Celje. Kot se je pokazalo, so odgovorni delavci izgubo zavestno prikrivali. Po njihovi »razlagi« so to storili, da bi obdržali neokrnjene osebne dohodke in ker so direktorji v tozidih zagotavljali, da bodo do konca leta izgubo odpravili, kar pa se jim ni posrečilo.

Prikrivanje neugodnih podatkov javnosti ni v Jugoslaviji niti novo, niti osamljeno. Spomnimo se samo, da je tudi zvezna vlada vrsto let prikrivala javnosti velike jugoslovanske dolgove v tujini. ...

Konvertibilni dinar

Za nami so štiri velike reforme, skupaj z manjšimi celo deset. Ze štiri ali pet let poskušamo stabilizirati gospodarstvo, vendar življenje v glavnem teče po starem. S prvo reformo gospodarstva smo pričeli že

pred dobrimi dvajsetimi leti. Takrat je pokojni Boris Kraigher, eden pobudnikov gospodarske reforme, zapisal: »Naš cilj je konvertibilnost dinarja. To je tista pot, ki nam omogoča, da postane dinar merilo produktivnosti in da se lahko na tej podlagi otresemo vseh političnih pritiskov na področju investicijske politike in konkretne gospodarske politike sploh.«

Danes pa je dinar veliko bolj oddaljen od konvertibilnosti, kot je bil takrat.

Turistična bodeča neža za ZIS

ZIS je v začetku novembra vso domačo in tujo javnost presenetil s predlogom za obvezno menjavo na jugoslovanskih mejah. Zaradi ostrih kritik od Triglava do Gevgelije je ZIS kasneje umaknil ta predlog. Vendar pa je nepremišljen predlog naredil veliko škodo ugledu Jugoslavije in še zlasti njenemu turističnemu gospodarstvu.

Zato predlagam ljubljanski televiziji, da ZISU še letos podeli za njegove »zasluge« turistično bodečo nežo.

Spomenik davčnemu sistemu

V odročni vasi Selce v tetovskem območju (to je eden najbolj nerazvitih predelov v znanodni Makedoniji) je 37-letni Tasim Durmishi porabil **staro milijardo dinarjev** za dvodnevno slavlje, ko so po musli-

manski šegi obrezali njegovega sina.

Prostor mi ne dopušta, da bi podrobno opisal sila razkošno slavlje, ki na drugi strani jasno kaže vso šibkost našega davčnega sistema.

Tasim Durmishi, ki se je rodil v vasi Selce pri Tetovu, je podjetnik iz Beograda. S svojimi 50 delavci koplje kanale v Beogradu, živi v Obrenovcu, davek pa plačuje v Žabljaku (Črna gora), ker je tam davek najnižji.

Makedonski delavci, med temi je kar 40 odstotkov, ki prejema manj kot 40.000 dinarjev na mesec, se ogorčeno sprašujejo, koliko »zasluži« Tasim Durmishi, da lahko za družinsko slovesnost porabi kar milijardo starih dinarjev!

Prastrah pred »bogatimi« kmeti

Ne razumem, zakaj s tako vztrajnostjo odbijajo predloge kmetov za spremembo predpisov o zemljiškem maksimumu. Strokovnjaki namreč ugotavljajo, da je sedanji zemljiški maksimum ekonomski zapor za dobrega kmeta, pri čemer so neizkoriščene njegove roke, stroji in njegova glava.

Dr. Slaven Letica, ko je delal socialno risbo jugoslovanske družbe, je v »elito« uvrstil 2.600 politikov, 200 znanstvenikov, 1.500 profesionalcev, 500 estradnih umetnikov, okoli 200 diplomatov, do 1.000 velikih obrtnikov, 400 oficirjev, finančnikov – skupaj okoli 15.000 ljudi.

Med temi 15 tisoči pa ni niti enega kmeta!

se upokojenci enkrat mesečno srečajo v obratu kmečkega turizma in se pogostijo ob krvavicah.

DU se je štiri leta »borilo«, da so si pridobili ustrezen prostor v neposredni bližini lekarne v Medvodah, kjer bodo gradili blok upokojencev. Pridobili bodo 40 enosobnih stanovanj, za katera je že 38 prosilcev. Če bi objekt zgradili pred štirimi leti, bi večjal 150 milijonov din, po današnjih izračunih pa znaša njegova vrednost nad 600 milijonov din. Dela bo financiral SPIZ in stanovanjska skupnost Šiška.

Predsednik DU Medvode Anton Dobravec je dejal, da bodo prvo lopato zasadili v marcu prihodnjega leta.

Vinko Bovcon

Vabilo

V mesecu decembru vabimo prešernovce na naslednje prireditve in proslave:

13. decembra 1986 bo ob 12. uri na Pokljuki pri spomeniku spominska svečanost ob 43. obletnici boja 3. bataljona Prešernove brigade smučarsko tekmovanje; borce in borce vabimo na tek TV-15.

22. decembra 1986 ob 11. uri bo v vojašnici Stane Žagar v Kranju proslava ob dnevu JLA. Komanda Planinske brigade, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, vabi vse prešernovce na proslavo.

30. decembra 1986 bo ob 16. uri v Svetvi pri Medvodah komemoracija v počastitev spomina na ustreljene talce in borce Prešernove brigade.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna

Za potrebe SLO in zaledje

Vodna elektrarna Povšnar – prva na reki Kokri

Devet kilometrov raztegnjena vas Kokra ima kmetije in zaselke raztresene po bočjih gora, ki krajane (250 jih je v krajevni skupnosti Kokra) nenehno ogrožajo s svojimi hudourniki, viharji

mala elektrarna na enosmerni tok pa ni bila več primer-na,« pove **Janez Povšnar**, ki je ob ponovni energetski krizi pričel razmišljati o svoji vodni elektrarni. »Najprej sem nameraval energetski

Devet otrok, ki obiskuje nižje razrede osnovne šole v Kokri, se je s tovarišico Ano Jenko in izvajalcem del Ivanom Basajem iz Elektro Sava Kranj, ogledalo prido-bitev vasi, malo vodno elektrarno (Foto: D. Papler)

in plazovi. Vseh sil narave ni mogoče ukrotiti, vendar pa se njene lepote in naravno bogastvo da izkoristiti. Domačini so že med narodnoosvobodilnim bojem dali zavetje partizanom, zato je bila vas požgana. Vsa povojna leta se trudijo ujeti korak s časom, zgradili so asfaltno ceste, imajo dve trgovini, zgradili so avtobusna postajališča, vodovode, telefon ima skoraj vsaka hiša, pri Celarjevih pa so se že pričeli ukvarjati s kmečkim turizmom. Mladi ne odhajajo več od doma, še celo vračajo se, kaže pa, da se bo ta lepa dolina od Predvdora do Jezerskega približala tudi turističnim prizadevanjem. Tako je vas Kokro orisal predsednik sveta krajevine skupnosti Kokra **Ciril Koder**. Pred štiridesetimi leti je bila elektrifikacija za to dolino velikega pomena, sedanje obdobje pa je prelomno pri izkoriščanju vodne energije.

Pri Povšnarjevih v Kokri št. 63. so napredni že od nekdanj. Kmetija z devet glav živine in 38 hektarji gozda ima pridne gospodarje, ki se vedno ogrevajo za novosti. »Že pred vojno smo imeli mlin in žago, ki sta delovali na vodno silo. Tik pred vojno je bila zgrajena Francis turbinna za pogon žage, ki je dobila modernejši značaj. Mlinske naprave so ostale priključene na mlinska kolesa. Eno lese-vo vodno kolo je gnalo manjši dinam, stroj za proizvodnjo električne energije za lastno rabo. Povojne razmere so privedle do zaustavitve obratovanja mlina in žage,

objekt urediti v Suhadolnikovem grabnu, po nasvetih predstavnikov občine in Elektra Gorenjske pa sem se odločil za elektrarno na Kokri. Občinski organi so leta 1983 po zahtevah SLO izdali lokacijo, pridobil sem šest-najst dovoljenj in soglasij, strokovno pomoč pa so nudili **Tomaž Jamnik, Alojz Rebolj in Ivan Basaj**, delavci Elektro gorenjske,« pravi **Janez Povšnar**. Za odvzem vode je bil zgrajen objekt z zapornicami, prelivom in pe-skolovom, položen betonski cevovod premera 80 cm, obnovljena Francis turbinna. V kletnih prostorih žage je bila zgrajena strojnica, kjer so namestili asinhronski generator moči 22 kilovatov in sinhronski generator moči 15 kilovatov. Regulator pa je v zgornjih prostorih žage, kar omogoča pogled na vod-ne razmere. Za normalne razmere bo obratoval asinhronski generator vzporedno z javno električno mrežo, v izjemnih primerih pa bo obratoval sinhronski generator, ločen od javne mreže. Vodna elektrarna Povšnar je prva iz programa malih vod-nih elektrarn, ki jih tudi gmotno podpira sekretariat za SLO občine Kranj in je prva v spletu možnosti na reki Kokri. Izkoriščala bo vodni potencial reke Kokre z močjo 16 kilovatov električne energije ter bo letno proizvedla 130.000 kilovatnih ur električne energije. Viške električne energije pa Povšnarjeva elektrarna oddaja v distribucijsko električno mrežo.

Drago Papler

Medvoški upokojenci – najbolj delovni v občini

Društvo upokojencev v Medvodah je eno najbolj delovnih v občini Šiška. Društvo zajema sedem KS (Medvode, Preska, Vaše-Goričane, Sora, Senica, Trnovec-Topol in Zbilje). V vsaki KS deluje poverjenik Društva upokojencev, ki povezuje oddaljene kraje z DU. V Medvodah živi 812 upokojencev, od tega jih je v društvu zajetih 785 ali 92%. Okoli 35% upokojencev je članov Z. B. Njihov predsednik je tov. Anton Dobravec, ki že več let povezuje upokojence in z njimi rešuje nastale probleme.

Najstarejši upokojenci se sestanejo vsako leto na no-

vembrski proslavi. Obhajajo srečanja zlatoporočencev in upokojencev, starejših nad 80 let. Letos sta praznovala zlato poroko Franc Krelj in njegova žena Marija. Franc je odšel v zaslužni pokoj iz delovne organizacije Aero-Celoza. Žena Marija mu je v življenju gospodinjala in vzgojila sedem otrok, tri dekleta in štiri fante. Zadnje čase je Francu začelo zdravje popuščati. Poleg 17-ih starejših nad 80 let se je proslave udeležila upokojenka Vida Pucelj, ki je letos praznovala 90. obletnico življenja. Vida je vseskozi aktivno delala v DU. Bila je prva tajnica tega društva. Ob letošnji proslavi je prejela priznanje. Medvo-

ški upokojenci se ukvarjajo z več prijetnimi dejavnostmi.

Dokaj so živahni športniki. Tekmujejo v kegljanju, streljanju, balinanju, kolesarstvu in smučanju. Vsi se udeležujejo občinskih, območnih in republiških tekmovanj. Planinci obiščejo vsako leto precej visokih gor. DU je letos porabilo za nakup športne opreme 280.000 din.

Nadaljnja dejavnost je vključitev upokojenk v obrtniško sekcijo; tam pletejo, vezejo in izdelujejo gobeline. Vsako leto ob tednu upokojencev razstavljajo svoja ročna dela v prostorih KS.

Živahna je tudi družbena dejavnost. V zimskem času

Za začetek: Poključke partizanske smučine

V okviru spominske slovesnosti ob 43. letnici boja 3. bataljona Prešernove brigade na Pokljuki, ki bo v soboto, 13. decembra, se bodo zvrstila štiri smučarska spominska tekmovanja:

V soboto, 13. decembra 1986 bo ob 9. uri na Rudnem polju tekmovanje v biatlonu za vse kategorije za trofejo »Zmaga mrtvega bataljona«.

V soboto, 13. decembra 1986 bo ob 9. uri na Zagoreljku pri gostišču Ob tabornem ognju začetek spominskega tekmovanja v tekih za vse kategorije.

V soboto, 13. decembra 1986 bo ob 10. uri štart spominskega teka borcev-smučarjev NOB po poključkih partizanskih smučinah po progi 6 in 3 kilometre.

V nedeljo, 14. 12. 1986 pa bo še spominski množični tek na 10,6 in 4 kilometre dolgi progi.

Smučarski klubi, rekreativci in borci NOV morajo poslati prijave do petka, 12. decembra na naslov: TVD Partizan Gorje, 64247 Zgornje Gorje 46 (izjemoma bo za borce-smučarje prijava možna še na štartu pred začetkom).

Udeležencem teka borcev priporočamo, naj se na Pokljuko, če ne bodo prišli z lastnim vozilom, pripeljejo z rednimi avtobusnimi zvezami (avtobus ima odhod iz avtobusne postaje Bled ob 8.20).

Komisija za rekreacijo borcev pri skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna Kranj vabi člane ZZB, vešče smučanja, da se korajžno podajo na poključko partizansko smučino, kot prvo v tej zimski smučarski sezoni.

Franc Šmit, predsednik komisije za rekreacijo borcev NOB

Obvestilo

Pisec monografije Lackovega odreda dr. Milan Zevart, ravnatelj muzeja Narodne osvoboditve v Mariboru, je na seji odbora Skupnosti borcev Lackovega odreda, ki je bila v Mariboru 11. novembra 1986, obvestil navzoče, da je v pripravi gradivo za tiskanje monografije Lackovega odreda. Predlagal je, da s pomočjo TV-15 obvestimo borce Lackovega odreda, aktiviste, ki so de-

lovali na območju Kozjaka in Slovenskih Goric ter družine, ki so trajno sodelovale z borci LO, o izidu knjige, ki naj bi jo izdali v naslednjem letu.

Zato vas odbor Skupnosti borcev Lackovega odreda vabi k sodelovanju s prošnjo, da bi s svojimi pisarnimi prispevki, dokumentarnim gradivom, predvsem pa z izvirnimi fotografijami prispevali, da bo nastajajoče delo o Lackovem odredu čimboljše odsev njegovega zgodovinskega nastanka, rasti, vloge

in pomena v okviru našega narodnoosvobodilnega boja.

Glede na to, da mora biti gradivo pripravljeno za tisk do meseca aprila 1987, vas prosimo, da pošljete vaše prispevke do 31. 1. 1987, naslov: Muzej narodne osvoboditve, Maribor; Heroja Tomšiča 5 (za dr. Zevarta). Borce LO in aktiviste, ki so delovali na območju Kozjaka in Slovenskih Goric, želimo srečno in zdravo leto 1987).

Odbor skupnosti borcev Lackovega odreda

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Časopisni svet TV-15 naš tovariš**: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADASKJA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; **Odgovorni urednik**: VIKTOR KONJAR; **Novinarji** – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; **Lektorica-redaktorica**: MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik**: DRAGO SETNIČAR; **Tajnica uredništva**: MARA OKORN; **Vodja uprave**: BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva**: 327-780, **Telefon uprave**: 317-049 – **Uprava in naročniški oddelek**: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – **Tekoči račun**: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – **Korekture in tisk**: CGP, Delo, Ljubljana, Titova 35